

Kungl. Utrikesdepartementet.

Avd:

Grupp:

Mål:

Hille

(Mellan 45 och 46)

Utkraker nr doss. nr. 10. (arb. doss.)

af Sandeberg	Supprian
Nordström	Roedl
Hille	Laarmann
Carl, Stefan	Dietl
Gibran	de Rivo, Zoltan
Sambold	Langfelder "Tschechen"
Christiansen	Born, Ludwig
Anderson	Mohrmann
Andrews, Mary	Rohl, Angela
Jenseliüs, Nils	Loesl, Therese
Thomas	Schneyder, Erich
Mattick, Kurt	Schmid, Walter
von Meissner	Sallinger
Vietz	Huber
Schwerin, greve	Loyda
Behling, Kurt	Hoffstetter
Kayser, Fritz	Bergemann
Philipp, Rudolph	Schildknecht
Hille, Otto	Spalke
" , Kurt	Leitholt, Henriette
" , Bertha, geb. Böhme	Malinovsky
Oehlschläger	Ericke
Zöfelt	Scheer
Hille, Hildegard	Traut
Brauns, Gerhard	Pelkonen
Bauber, Viktor	Hengstenberg
Wagner, Karl	Kraft
Netter, Paul	"Stachel" (Spalke?)
Schwandner, Walter	v. Hinckeldey
Kinzler, Otto	Pörtzgen
Akleros	de Mohr
Glietenberg	v. Bredow
Hoth, Marie Louise	Meyer
Thomsen, Henry al. Grossheim	
Johansson	Bund
Merkulov	Paul, Ernst
Weindorff	"Franz"
Asenkratov	Jaksch, Wenzel
Smernitski	Schuster, Erich
Zechlin, Erich	Tausch, Franz

v. Pramnitz

Hunhold

Kähler

Sperlich

Klier

Starke

Gleisberg

Hielscher

Richter

Koch

Lorke

Waschkau,

Stanislaus Nowak

al. Stanley Yoring

Killinger

Swoboda

"Klatt"

Schlüter

Kraft

Loehr

Quädé

Koch, Robert

Born, Ludwig

Freymuth

Fehr, Hans

Hielscher

von Killisch-Horn

Bazik, Johann

Psange, Karl

Bauer, Karl

Fischer, Fritz

Faustmann, Kurt

Linge, Heinz

Stange

Giuroiu, Renate

Kroner, Ernst Peter

Langfelder

Supprian

Stelzer

Hauss

Warschauer

Petersen

Schäfer

Knorr

Danielson 1 ex (2/4)

Donien 1 "

Kalbrun 1 "

Dahlman 1 ex

af Sandeberg (ifr. Nordström)

Göteborg 1 "
(Hille, Carl, Gibran, Sambold)

Plundetta = 5 ex.

Tel. UD 26.6.46

" Moskva 27.6.46

" UD 28.6.46

" Moskva 28.6.46

" UD 29.6.46

Brev UD 29.6.46

Tel. UD 1.7.46

" Bukarest 15.7.46

" Moskva 25.7.46

Brev Dardel 15.5.49 + bil.

" Dahlman 17.5.49 + bil.

" Petersén 24.5.49

" " 30.3.50

" UD 2.9.50 + bil.

" Washington 25.11.50

" " 11.12.50

Efter hemkomsten - sommaren 46 - från Ryssland, där man varit internerad, berättade journalisten af Sandeberg - huvudsakligen till tidningspressen - att han i fängelser i Ryssland träffat en tysk och en rumän, som givit vissa upplysningar om W-g. S-g kunde emellertid ej minnas dessa personers namn eller giva några konkreta uppslag för deras identifiering. De ansträngningar, som det oaktat av beskickningarna i Moskva och Bukarest gjordes för att komma i förbindelse med dem, blevo resultatlösa.

I sitt interpellationssvar 27.11.46 redogjorde Statsministern för vad ovan nämnts.

Dokumentationen efter interpellationssvaret.

Först i maj 49 fick UD emottaga en sammanhängande redogörelse i ämnet.

A. (Hille).

I ovannämnda redogörelse, såvitt den avsåg "tysken", uppgav S-g:

"Under de första åtta veckorna av min fångenskap i Butyrki fängelset i Moskva, delade jag cell med en tysk soldat vid namn Hille. Hans förnamn har jag glömt, men ibland föresvävar det mig, att han hette Kurt.

Det dröjde inte länge förrän jag misstänkte Hille för att vara s.k. cellspion, d.v.s. gå ryssarnas ärenden genom att rapportera till förhørsledarna medfångarnas yttranden. Efter vad jag senare erfor, begagnar sig ryssarna av cellspioner i nästan alla

celler i de politiska förhørsfängelserna. Hille utförde emellertid sin roll ganska klumpigt och var lätt att genomskåda.

Hille uppgav sig bo i staden Bautzen, belägen ett 30-tal km rakt väster om Görlitz i Niederschlesien. Då jag själv kände till staden från en reportageresa, kunde jag kontrollera, att han talade sanning. Han uppgav sig ha hustru och ett eller två barn i staden, där även hans föräldrar var bosatta. Dessa senare torde ha varit väl kända av stadsbefolkningen, eftersom de var värd-folk på ett utvårdshus, som utgjorde ett populärt mål för stadsbornas söndagspromenader. Om jag inte missminner mig, berättade Hille, att värdshuset låg någon mil från staden upp mot bergen.

Hille uppgav sig i det civila vara journalist med handöl som specialitet. Han påstod sig innan sin inkallelse ha varit lokalredaktör i Dresden för Essener Nationalzeitung. Då jag på min återresa från Ryssland passerade Berlin, bragte jag hans namn på tal med några tyska journalister och fick ett intryck av, att Hilles namn var känt för dem.

Om sitt tillfångatagande berättade Hille, att han blivit överraskad av en rysk patrull, när han utförde rekognoscering på Kurlandsfronten. Han uppgav sig ha haft löjtnants rang, vilket jag emellertid senare fick anledning att betvivla. Hille erkände, att han månaderna närmast tillfångatagandet tagits i bruk av ryssarna dels som propagandist vid Kurlands-sändaren, dels vid olika frontavsnitt.

Så småningom hade Hille, enligt vad han själv uppgav, fört till Moskva, och innan han blev min medfånge hade han suttit inspärriad i såväl Ljubljanka- och Lefortafängelserna. Med tanke på, att ryssarna genomgående visade ett stort intresse för tyska ekonomer liksom för specialister överhuvudtaget, kan man gott förstå, att Hille fick undergå så noggranna förhör. Hans gästspel i de olika fängelserna passar också väl samman med hans uppgift som cellspion.

Redan några dagar efter min ankomst till fängelset frågade Hille mig, om jag kände en landsman vid namn Raoul Wallenberg. Jag minns särskilt, att han även nämnde förnamnet Raoul. Tyvärr visste jag inte, vem Wallenberg var, vilket är ganska naturligt, då vid min avresa från Sverige ännu intet skrivits om honom.

Hille berättade, att han i ett av de båda fängelserna Ljubljanka eller Leforta suttit i samma cell som Raoul Wallenberg och dennes chaufför. Han berättade även, att han suttit tillsammans med medlemmar av någon Balkanlegation, jag kommer inte ihåg vilken, men om detta skulle ha varit vid samma tillfälle, kan jag inte erinra mig.

Det kan tyckas, att nästan varje svensk och allra helst en svensk journalist skulle reagera kraftigt, när han hör namnet Wallenberg nämnas i ett sådant sammanhang det här var fråga om. Att jag inte gjorde det hade emellertid sina orsaker. Jag försäkrar, att man i min situation har fullt upp med att begrunda sin egen belägenhet. Raouls namn var mig obekant, och dessutom hade jag bibringats den uppfattningen, att många svenskar befann sig i olika läger runt omkring Moskva. Denna dessbättre oriktiga uppgift hade jag fått av mina förhørsledare i det fångläger, varifrån jag förts till fängelset - en ganska vanlig rysk bluff.

Hille berättade säkerligen åtskilligt mera om sin förre medfånge Wallenberg, men vad han berättade kan jag inte minnas. En av följderna av den svåra undernäringen till följd av den otillräckliga fängelsekosten var nämligen, att minnet började svika allt mer. Svårigheten att erinra sig siffror och namn åstadkom svåra missförstånd för nästan alla fångarna vid förhören, vilket för-

hörsledarna omedelbart utnyttjade.

När jag varit i fängelset c:a åtta veckor, frigavs Hille, medan jag fick stanna ytterligare sju veckor. När jag slutligen frigavs den 24 november 1945, transporterades jag till arbetszonen i Krasnogorsks krigsfängeläger. Där återfann jag Hille, som emellertid av lättförståeliga skäl undvek mig. Han hade då just kommit ut från lasaretsbaracken, där han vårdats för lunginflammation. Några veckor senare försvann han ur lägret, troligtvis med någon transport till ett annat läger.

Efter vad jag förstär, tillhörde Hille de s.k. kroussanterna. Så benämndes de tyska soldater, som genomgått lägrets s.k. "Antifaschule" eller med andra ord skolats till kommunistiska agitatorer, provokatörer och sabotörer.

Om Hille överlevt fångenskapen, bör han ha varit bland de första, som återsändes till hemorten. Till en början frigavs nämligen dels de, som på grund av fysisk svaghet inte kunde utnyttjas i arbete, dels de som genomgått "Antifaschule" och följaktligen kunde sättas in i propagandaverksamhet eller som "östpolar" i hemorten. Jag anser, att Hille faktiskt tillhörde båda dessa "privilegierade" kategorier.

Innan jag avslutar kapitlet Hille, vill jag nämna, att han förefaller vara snäll och relativt ointelligent, lätt att övertala till vad som helst och knappast besvärat av någon fastare karaktär. Jag tror inte det vore någon större svårighet att få ur honom vad han vet om Wallenberg, om man endast kommer i kontakt med honom på rätt sätt. Hans fångenskap tillsammans med Raoul Wallenberg måste ha infallit under sommaren 1945.

I brev 17.5.49 anmodade UD t.f. generalkonsuln i Berlin att genom amerikanska vederbörande söka erhålla upplysningar om Hille.

I brev 30.3.50 svarade generalkonsuln, att amerikanarnas efterforskningar ej lett till något resultat.

B. (Carl).

I S-g:s ovannämnda redogörelse, såvitt den avsåg "rumännen" uppgav S-g:

"När jag 2 april 1946 kom till Moskva efter att ha frigivits ur krigsfängeläget i Krasnogorsk, måste jag stanna en vecka i en kasern, som utgjorde något slags genomgångsläger för skilda kategorier folk, vilka väntade på transport. Det var dels frigivna civilinterner som jag själv, dels ryska soldater, vilka inte haft sina papper i ordning, dels polacker och andra, som slagits för ryssarna i ryska förband, dels balkaneser, som låtit frivilligt arbetsmobilisera sig, och vilkas tid i Ryssland nu utlupit. Jag blev genast bekant med en rumän tillhörande sistnämnda kategori - hans efternamn, någonting på -scu, har jag glömt, men han kallades allmänt "Carl".

Så snart "Carl" fick reda på, att jag var svensk, frågade han mig, om jag kände Raoul Wallenberg. Han berättade, att han varit arbetskamrat med svensken vid en industriianläggning i närheten av Moskva. Wallenberg hade vid ett tillfälle försökt fly för att ta sig till svenska beskickningen men blivit upptäckt och återförd. Därefter hade han transporterats till någon annan arbetsplats som låg längre bort från den ryska huvudstaden, och samtidigt had "Carl" förts till kasernen i Moskva för vidarebefordran till Rumänien. När jag träffade "Carl", hade han varit där två månader.

varav följer, att Wallenbergs flyktförsök och borttransport måste ha skett någon gång omkring månadsskiftet januari-februari 1946.

När jag lämnade Moskva 9 april i riktning mot Frankfurt/Oder, var "Carl" fortfarande kvar i kasernen. Han fick emellertid ungefär halvvannan månad senare komma med en transport över Odessa, varvid han var reskamrat med bl.a. danska krigsfångesekreteraren Christian ~~W.~~

För den, som inte känner förhållandena i Sovjet kan det synas egendomligt, att en frivilligt arbetsmobiliserad måste arbeta under samma förhållanden som en fånge av Wallenbergs kategori. Det är emellertid en regel som saknar undantag att utlänningar i Sovjet alltid står under minutiös bevakning, de må sedan vara fångar eller "fria".

"Carl" var någon slags teknisk specialist, och efter vad jag förstår, måste även Wallenberg ha tillhört specialisterna. Dessa hade endast beröring med arbetarna på arbetsplatsen - på "fritid" bodde de för sig själva. De hade avsevärt bättre villkor vad angår mat, rökverk, kläder och inkvartering - endast bevakningen var densamma.

När jag skildes från "Carl", skrev jag visserligen upp hans adress i Rumänien, men då jag på hemresan av försiktighetsskäl förstörde alla adresser genom att rulla cigaretter av dem, gick även "Carls" till spillo.

"Carls" bästa vän i Moskva-kasernen var en ung amerikan vid namn Rudolph Sambold, vilken tagits av ryssarna i Österrike. Han fördes med samma transport som jag till Frankfurt/Oder, där han emellertid sattes i arrest. När jag så småningom fick komma till Berlin, satt Sambold fortfarande kvar. Jag rapporterade omedelbart saken för amerikanska polisen i Berlin, men om man lyckades få Anderson fri, vet jag inte.

Vad jag däremot vet, är att Sambold säkerligen känner till "Carls" adress i Rumänien. Då båda var som sagt mycket goda vänner, efter att dagligt ha varit tillsammans i två månader. Befinner sig amerikanen numera i frihet, är det kanske inte omöjligt att genom honom få reda på rumänens adress."

I sitt ovannämnda brev - 17.5.49 - anmodade UD t.f. generalkonsuln i Berlin att genom amerikanska vederbörande söka erhålla upplysningar även om Sambold.

I sitt ovannämnda brev 30.3.50 svarade generalkonsuln, att amerikanarnas efterforskningar ej lett till något resultat.

2.9.50 anmodade UD beskickningen i Washington att söka genom State Department införskaffa upplysningar om Sambold, ävensom beträffande en annan amerikan John Gibran. Sandeberg hade nämligen muntligen uppgivit, att jämväl den den sistnämnde skulle befunnit sig i transporten till Frankfurt.

25.11.50 insände beskickningen i Washington ett till den samma från State Department överlämnat memorandum, angivande såväl Sambolds som Gibrans adress. Beskickningen skrev till dem båda.

6.12.50 hade vice-konsuln Bergström i Pittsburgh ett samtal med Sambold. Bergströms rapport härom lyder:

"Mr. Rudolph Sambold, 524 Locust Place, Sewickley, Pa.,

has talked to me today with reference to your letter of November 27, in which you seek information concerning the whereabouts of Raoul Wallenberg. Mr. Sambold was born at Coraopolis, Pa., is now 26 years of age, left this country and went to Austria to live in 1933, was drafted into the German Army in December 1942, was captured on May 10, 1945 by the Russians in Czechoslovakia, was interned by the Russians in a camp near Gorki, Russia, escaped to Moscow in the early part of 1946, was arrested by the Russians and interned in a camp in Moscow. At this camp in April of 1946, Mr. Sambold met a Romanian Jew by the name of Stefan Carl, who apparently is the "Carl" referred to in your letter. Mr. Carl provided the following address: Romania Cluj, Str. Stroescu 17, which presumably is the present address of Mr. Carl. After the German occupation, Carl escaped voluntarily to Russia where he worked during the duration of the war in Siberia. Carl never mentioned anything about Wallenberg. I told Sambold what I knew about Wallenberg's story and I questioned him closely in this regard. He knew Carl for a period of two weeks, states that he is about 45 years old, is intelligent, quiet polite and apparently not a communist.

He has never written to Carl for fear that letters from this country will cause investigation by the communists.

At the same time that he and Carl were in the same camp there was a Swedish Newspaperman by the name of Edward af Sandeberg, Beantinsgatan 31, Stockholm, Sweden. Sandeberg and Sambold were transferred to Germany at the same time in April 1946. Sandeberg knew Carl and may be able to give you some information.

At the time he left Moscow he met at the railroad station one John Gibran, an American citizen and member of the Hungarian Army, who was then on his way to Germany, having been released through the efforts of the American Embassy. He believes Gibran to be in the United States living with his sister, Mary Andrews, 50 Anderson Street, Union City, Connecticut.

Sambold was not clear as to what connection, if any, Gibran had with Carl, although I gather that he, Carl, Sandeberg and Gibran all left Russia for Germany at the same time."

I det brev, varmed beskickningen i Washington till UD översände Bergströms rapport, anmärkes särskilt, att beskickningen "icke meddelat Sambold att den erhållit sina uppgifter om rumänen från Sandeberg."

17.2.51 anmodade UD beskickningen i Budapest att om möjligt söka kontakt med "Carl". UD tillade, att eftersom denne vore jude, det vore tänkbart att han emigrerat till Israel. Kunde detta konstateras, bleve ju efterforskningen lättare.

Stockholm den 28 mars 1951.

Engfeldt/ES

29.6.51.

BUD

Svensk

B e r l i n .

För Bratt från Dahlman. Tacksam Du onbeder direktör
Jenselius Sukab stanna Berlin tills kurirposten anländer
nästa torsdag då däri finnes brev till Dig i fråga som Du
bör dryfta med honom

Cabinet.

Engfeldt/MS.

Stockholm den 27 juni 1951.

Strängt förtroligt och personligt.

Sjöborgsutredningen.

Broder,

Då vi icke vilja lämna några möjligheter oförsökta att lösa den tragiska gåtan Raoul Wallenberg får jag i anslutning till ett samtal, som Engfeldt hade med Dig under Dit Stockholms-besök nyligen, be Dig att taga kontakt med "Kampf-gruppe gegen Ummenschlichkeit" i Berlin, och höra Dig för, om någon uppgift där förekommer om Wallenberg och i övrigt rådgöra med vederbörande, som måhända äro i tillfälle att ge något uppslag i affären.

Dahlman.

Generalkonsul E. Bratt,
Berlin.

Stockholm den 30 juni 1951.

Strängt förtroligt och personligt.

ang. Sjöborgs-utredningen

Sthlm. den 30 juni 1951.
 Överl. till Komm. Danielsson,
 Sthlm., f.k. (hemligstpl.)

E.n.
 S. Engfeldt
 t.jf. Byråchef

P

2

Eu II

Broder,

I mitt handbrev den 17 maj 1949 till af Petersens omtalas en tysk soldat vid namn Hille, som påstått sig ha träffat Raoul Wallenberg i ett fängelse i Moskva. Av Petersens svarsbrev den 30 mars 1950 framgår, att de av amerikanska vederbörande verkställda efterforskningarna av bl.a. Hille icke lett till något resultat.

I de undersökningar, som görs med anledning av uppgifter, som lämnats om Wallenberg, utgör fallet Hille en lucka. Det säger sig självt, att det skulle vara av utomordentligt värde att genom samtal med Hille söka utröna v han eventuellt må veta i detta fall. Vi ha här övervägt olika möjligheter att taga reda på var han nu finns i syfte att därefter kontakta honom och ha, efter samråd med vederbörande på handelsavdelningen, närmast stannat vid tanken att direktören i SUKAB, Nils Jenselius, som för närvarande vistas i Berlin och talar perfekt tyska skulle kunna vara rätt mannen att utföra ett sådant uppdrag under förutsättning, givetvis, att han under förebyggande av ett för vederbörande myndigheter acceptabelt skäl, kan få tillstånd att fara till Hilles hemort, Bautzen. Jag får be Dig att under tysthetslöfte fråga Jenselius, om han i så fall skulle vilja bege sig dit, närmast till Hilles föräldrars värdehus, och på diskret sätt taga reda på var Hille nu uppehåller sig och, om Hille själv anträffas, be honom i minsta detalj berätta vad han vet om Wallenbergs

Generalkonsuln B r a t t ,
 B e r l i n .

öde efter den 17 januari 1945 och vad han kan komma ihåg från deras gemensamma fängelsevistelse. Du torde överenskomma med Jenselius hur han skall förklara sitt intresse för saken.

Eventuella kostnader i samband med resan och uppehåll under densamma skola vi givetvis bekosta, förslagsvis genom att du förskotterar erforderligt belopp och därefter anmäler saken direkt till mig. Jenselius' resa kan kanske ordnas så, att någon av Dina medhjälpare bilar tillsammans med honom till Dresden, varifrån Jenselius icke har så långt kvar till Bautzen? Skulle han icke vilja åtaga sig detta uppdrag, emottar jag ett förslag från Din sida, hur saken på lämpligaste sätt kan ordnas.

u/ Sven Dahlman

P 2 Gu^I

Telegram iblankett chiffer från
Berlin

Avsant den 1 / 7 1951 kl. 1930

Ankom den 1 / 7 1951 kl. 2135

Utskrivet i 2 exemplar.

Detta är ex.no. 2

Urgent.

För Dahlman.

Måste frågan i Edert chiffer 24 dryftas i
Berlin? Jag hade avsett att i morgon anträda
Sverige-semester och det är ovisst om Jenselius
efter morgondagens förhandlingar av taktiska skäl
bör stanna här. Tacksam för telefonbesked måndag
morgon.

Bratt.

K O P I A

ang. Sjöborgs-utredningen

Stockholm den 7 juli 1951.

Personligt och strängt förtroligt
1 bil.

P

2

Eu^I

Broder,

./.

Aberopande Ditt handbrev från Torekov den 6 dennes får jag översända avskrift av brevet rörande Jenselius. Jag inser naturligtvis klart, att det kan visa sig vara mycket svårt för honom att bege sig till Bautzen på ett sådant uppdrag, som det här är frågan om. Jag ber Dig också taga under övervägande, om det inte rent av vore lämpligare att koppla in "Kampfgruppe gegen Unmenschlichkeit" på denna sak - eller möjligen det socialdemokratiska partiets "Abwehr"-organisation i Hannover. Med sina vidsträckta förbindelser inom alla kretsar i östzonen borde det icke bereda dessa organisationer större svårigheter att diskret efterforska Hille.

u/ Sven Dahlman

Generalkonsuln B r a t t ,
p.t. Torekov.

44

(da msk)

P r o m e m o r i a

Över samtal med redaktör Hugo Edward David af Sandeberg på utrikesdepartementet den 13 och 14 september 1951.

Närvarande förste sekr. Stig Engfeldt och kriminalkommissarie Otto Danielsson.

Anteckningarna gjorda av Danielsson.

Redaktör af Sandeberg anmodades rekapitulera händelserna fr.o.m. hans avresa till Tyskland i april 1945 fram till frigivningen från Ryssland den 24.11.1946.

Han anlände till Berlin den 18.4.1945 och bosatte sig i Wannsee. Dit kommo ryssarna omkring den 22 eller 23 april 1945. Så småningom kom af Sandeberg i förbindelse med svenska beskickningen, och han gjorde försök att få medfölja beskickningens bilar. Det var osäkert om beskickningen skulle få köra med bilarna norrut för att nå Sverige eller om de skulle fara via Moskva för hemtransport. Det senare beslutades, af Sandeberg lyckades ej få följa med, ty från legationen hade redan lämnats in listor till ryska kommandanturen, upptagande namnen på de medlemmar, som skulle följa med bilarna. En fru Schott - en holländska -, som tjänstgjort på B-avdelningen i Berlin, agerade och det blev så arrangerat att en särskild transport skulle ordnas för personer från olika länder, så att de kunde komma vidare över Moskva till resp. hemländer. Den 13.6.1945 kom en lastbil och hämtade upp sällskapet. Man hade talat om en diplomat- och journalistresa, men det var ett ganska brokigt sällskap, som medföljde. Bl. a. var det en holländare vid namn Bras som påstod sig ha suttit arresterad i Oranienburg, men detta var tydligen lögn och enligt vad fru Schott meddelat af Sandeberg torde mannen ha varit en förbrytare, som bl.a. gjort inbrott i ett kassaskåp. Ryssarna hade för övrigt påträffat tjuvgods hos mannen. Med transporten

2

följde en Gesandter Hoffman, en norrman - namnet okänt - fick följa med från Wannsee, vidare den danske sångaren Rossvänge, men denne besnare hade inte behövt åka lastbil utan färdats vidare till järnvägsstationen. Sällskapet hade fått följa med ett tåg från en station i närheten av Karlshorst, där det ryska högkvarteret inrättats. Vid stationen hade samlats 136 utlänningar från 23 olika nationer, och svenskarna bildade snart en svensk grupp under fru Schotts ledning. Fru Schott räknades som svenska därför att hon hade identitetshandlingar från sv. beskickningen. Till denna svenskgrupp hörde en svensk sjöman vid namn Erlandson, som suttit i fängelse i Brandenburg, därför att han under nazisttiden smuglat norrmän från Östersjöhamnar, samt:

Fru Vivan Lundberg, sjukgymnast, nu gift i England, har en bror, ing. Lundberg, boende 14 Blanchegatan, Stockholm.

En fru Hofer, nu bosatt i Göteborg.

En fru Dähs-Speht (?) med en 17-årig dotter, gift med tysk marineofficer.

En fru Marten likaledes med dotter.

Fru Maj Lundberg, dotter till en professor i Uppsala. Bor nu i Stockholm.

Avresan skedde från stationen vid Karlshorst den 14 juni 1945. Som vaktare medföljde N.K.V.D.-män, iklädda gröna mössor. Resan gick över Warszawa - Brest-Litowsk - Minsk - Vjasma till Moskva, dit sällskapet anlände den 20 juni 1945. Sällskapet ombads vänta på Vitryska Bangården, tills vederbörande beskickningar underrättats och komme för att hämta resenärerna. Timme efter timme gick utan att någon legationstjänsteman kom till stationen. En japan lyckades taga sig in i vestibulen för att ringa, men han blev upptäckt och såväl han som ett japanskt cirkussällskap fingo på nytt gå ombord på det tåg, de kommit till, och sedan försvunno de för de övriga resenärerna.

Efter några timmars väntan förklarade någon tjänsteman, att man tyvärr inte kunde komma i kontakt med legationstjänstemännen, som gått för dagen, då det var lördag. Resenärerna skulle emellertid inte vara oroliga. De skulle få tillbringa weekenden på något vilohem och på måndagen skulle de få träffa sina resp. hemlands representanter. Av N.K.V.D.-männens huvudskakningar förstod resenärerna, att det nog inte var så helt med vilohemmet. Sällskapet fördes till ett typiskt fångläger utanför Moskva. Läg-

ret var omgärdat med 5 - 6 meter brett taggtrådsstängsel och kulsprutepistolförsedda vakter patrullerade vid det första lägret, som man emellertid for förbi. Sedan man passerat den första avdelningen av lägret och några byggnader av sten kom man till en ny avdelning av samma läger. Här "slussades" resenärerna in och fingo själva välja sig ett rum i en barack. Detta var avd. I och kallades generalszonen. Den barack, där inkvarteringen skedd, benämndes karantän. Själva karantänsbaracken var omgiven av en hög palissad. I denna avdelning av lägret, alltså avd. I, funnos omkring 400 å 500 tyska generaler. De som befunno sig i karantänen kunde få se dessa generaler, då de samlades till appell på en backe, men i allmänhet tyckte ryssarna inte om, att någon tittade ut över palissaden.

Svenskgruppen, best. av 11 damer och 5 herrar, höll samman i ett stort rum, där det fanns "ligghyllor" och s.k. biblioteksbord. En visitering skedde och kameror, knivar och ev. verktyg hade tagits ifrån internerna. En fru Stern, en judinna, tillhörande M.V.D., hade varit något slags ledare i karantänen, och hon hälsade dem välkomna.

Som chef för baracken tjänstgjorde en sydtysk vid namn Meinert. Varje kväll ställdes de internerade upp för appell, och Meinert skulle göra avlämning till en ryss. Genom diverse finter, bl.a. från damernas sida, i det att de låtsades få svimningsanfall, lyckades man undvika dessa appeller och sedermera kontrollerades gruppen varje kväll på rummet. Ständigt försäkrades man om, att deras vistelse i lägret icke skulle taga lång tid. Så småningom kallades deltagarna till förhör i byggnaderna mellan zon I och III och det var fru Stern, som höll ^{första} förhöret. Envar anmodades skriva sin levnadsbeskrivning. Nya förhör följde, och tonen skärptes undan för undan. Rytande, knytnävsslag i bordet och hotelser voro ingredienser vid förhören. Flera förhørsledare fungerade samtidigt. Snabba svar fordrades. Det framgick tydligt, att förhørsledarna arbetade efter den uppfattningen att de internerade voro spioner. Syn- och hörbarligen ville förhørsledarna ha fram, om någon haft förbindelse med västmakterna, ev. arbetat för dem. Detta var tydligen ett farligt kapitel. Förhørsledarnas metoder avslöjade, att de vanligtvis hade enkla människor som förhørsobjekt, ~~framläggande~~ och att de icke kunde rätta sina metoder efter klientelet.

Under det sista förhöret hade förhållaren sagt, att de internerade skulle sändas till fängelse. Denna hotelse hade ingen tagit på allvar, men först försvann den danske läkaren Thomsen, så holländaren och därefter Erlandsson. En holländare vid namn Meijsberg, som var svårt sjuk, försvann likaså. Han hade gjort misstaget att gifta sig med den holländska journalisten Claude de Jong, som varit medarbetare i Het Volk (nazisttidning).

Den 16/8 1945 blev det af Sandebergs tur. Han fördes av en löjtnant i en personbil till Butyrkafängelset i Moskva. Under vägen från zon I till zon III togs holländaren Meijsberg upp i bilen, och af Sandeberg fick se Erlandsson och en argentinarer vid namn Gantzia. Det var därför tydligt, att förflyttning skedde från zon I till arbetszonen, nr III.

Vid framkomsten till fängelset togs af Sandeberg emot av en kommissarie Stern, tydligen make till förenämnda fru Stern. Stern uppmanade af Sandeberg att inte se mörkt på saken. af Sandeberg skulle få officersranson och tobak, och för övrigt förklarade han det vara klokare att tala sanning. Vistelsen i fängelset skulle inte vara längre än högst 14 dagar. Först fördes af Sandeberg in i ett rum, som var så litet, att han icke kunde ligga rak. Under första dagen fick af Sandeberg behålla en kortlek, som han medfört, men sedan togs den ifrån honom. Ryssarna se med oblida ögon, att kortspel försiggår. Nästa morgon överfördes han till en vanlig cell, sedan bad och avlösning skett. Han fick behålla sina egna kläder i fängelset. Löftet om officersransonen hölls ej utan det var vanlig soldatranson, bestående av soppa 3 ggr per dag, 1 sockerbit och 650 gr bröd. På morgonen serverades the. Kommunikering med andra fångar förhindrades i görlligaste mån, och för att förhindra, att en fånge, som fördes till förhör, inte skulle få se andra fångar, slog vakten under färden genom korridorerna ständigt med nyckeln mot metallspännet på sin soldatjacka. Vakterna voro tydligen dödsförskräckta för att fångarna skulle få se varandra. Däremot var det katym, att fångarna, då de gingo förbi andra celler, högt presenterade sig med titel och namn, på det att andra fångar skulle få kännedom om vilka som sötto fängslade.

Vid inträdandet i cellen såg af Sandeberg, att det redan fanns en fånge där. Mannen hade mycket långt skägg och var klädd i en gammal trasig tysk militäruniform. Mannen saknade framtänder

och sade sig ha fått dem utslagna, men en annan gång hade han pratat något om en förkommen protes. Han presenterade sig med efternamnet Hille, och förnamnet var troligen Kurt eller Knut. Som hemort uppgav han Bautzen i Niederschlesien. Skulle ha varit civilekonom och redaktör vid en tidning i Dresden samt medarbetat i Essener National Zeitung. Under kriget påstod han sig ha varit löjtnant och han hade officerskost i fängelset. Under ett patrulluppdrag hade han blivit tillfångatagen och sedan hade han utnyttjats för propaganda mot Tyskland via den kurländska sånaren. Detta hade han säkerligen gjort i förhoppning att komma fria. Genom att af Sandeberg under en journalistresa under tiden den 11-12 mars 1945 varit i Bautzen kände han till staden något och därför kom samtalet att röra sig bl.a. om Hilles födelsestad. Hille berättade, att han var gift och hade åtminstone ett barn. Föräldrarna bodde i Bautzen och hade något slags utvårdshus omkring 15 km. från staden i riktning mot bergen. Med av bröd och schackpjäser brukade Hille och af Sandeberg spela schack. Det stod ganska klart för af Sandeberg, att Hille var cellspion, och han fick det sedermera bekräftat vid förhören. Lyckligtvis hade af Sandeberg varnats just för sådana cellspioner, varför han icke yttrade något till Hille som skulle kunna användas mot honom. Redan i början av samvaron med Hille hade denne frågat, om af Sandeberg kände Raoul Wallenberg och dennes chaufför. Namnet på chauffören, nämnde Hille troligtvis ej. I varje fall hade af Sandeberg inget minne av att namnet nämnts. Sanningenligt svarade af Sandeberg, "att han icke" kände Raoul Wallenberg, och just därför att han icke kände till Wallenberg var han icke särskilt nyfiken, och gjorde inga närmare frågor. Hille berättade, att Wallenberg suttit fången antingen i Lefortskaja eller Ljubianka-fängelset i Moskva. (Tid för samtalet omkring den 17/8 1945). Af Sandeberg förklarar sig vara fullt säker på namnet, efter som släktnamnet var honom så välbekant från Sverige. Hille hade möjligen i detta sammanhang nämnt något om några rumäner, men detta är oklart. Möjligen hade det varit i Ljubiankafängelset som Wallenberg och dennes chaufför suttit arresterade, ty M.V.D. hade sitt högkvarter där.

Hille hade säkerligen icke berättat något mer om Wallenberg, och detta berodde mycket troligt därpå, att af Sandeberg icke närmare gått in på saken. Orsaken härtill hade dels varit den,

att han icke kände till Raoul Wallenberg eller dennes gärning och att han själv var i hög grad deprimerad på grund av sin egen olyckliga belägenhet.

Omkring mitten på november 1945 föravann Hille och själv blev af Sandeberg utsläppt från fängelset den 24.11.1945. Även holländaren Meijsberg släpptes ut samtidigt. Vidare släpptes dansken Christian Christiansen ut samtidigt. Den förenämnda holländaren Dirk Bras blev likaledes utsläppt. Samtliga blevo fört da till zon III, arbetszonen, i Krasnogorsk. I Butyrkafängelset fanns vid tiden för af Sandebergs vistelse där 3 tyska generaler, två armégeneraler och en polisgeneral. Polisgeneralen Scheel blev hängd. De båda armégeneralerna hette Fricke och Traut.

Frickes familj bor i Hamburg, och af Sandeberg har varit i korrespondens med dottern Dorothea Fricke, Hamburg 20, Husumerstr. 21, c/o Moritz. (Av ett brev från fröken Fricke framgår, att familjen den 10/10 1947 fick en redogörelse om faderns öde genom en hemvändande landsman).

En Överste Retior, som varit med i Führerbunkern, var också fängslad i Butyrkafängelset. En del av tyskarna hade suttit fängslade tillsammans med en del av af Sandebergs färdkamrater. Den danske läkaren, dr. Thomsen, satt i cellen bredvid af Sandeberg, och de hade pratat något med varandra. Sedermera erfor af Sandeberg, att Thomsen 1946 dömdes till 5 års fängelse. (Thomsen har en broder Hans P. Thomsen, vilken 1948 hade följande adress: 3rd Mil. Gov. Regt. Co "B", Det B-228, Apo 696, US-Army).

Sedan af Sandeberg avförts till Krasnogorsk-lägre, blev han denna gång placerad i arbetszonen, avd. III. Där upptäckte han på nytt Hille, som nu spelade rollen av tysk soldat. Det var uppenbart, att Hille sökte undvika af Sandeberg, och af Sandeberg försökte ej heller närma sig Hille.

Bland tyskar, som af Sandeberg träffade i Ryssland, minns han en löjtnant Huber från Regensburg. Den som bäst har reda på personer, som vid tiden ifråga voro arresterade i Ryssland (Moskva) är förenämnde Christiansen, som har upprättat ett kartotek över fångar, han kommit i kontakt med.

Beträffande löjtnant Huber uppger af Sandeberg, att han i viss mån hjälpt Hubers dotter med några paket m.m. Från en bekant till Huber, Dr. med. Dietrich Berndt, (20 C) Elvershausen nr 40, Krs. Northeim, Hannover, har af Sandeberg erhållit ett den 2 Maj 1948 från Elvershausen skrivet brev, varur bl.a. framgår, att

- 7 -

Berndt för kort tid sedan återvänt från rysk krigsfångenskap. Berndt ville överföra hälsningar från Huber och tack för hjälpen åt dottern. Huber, vilkens förnamn är Heinz och titeln Oberleutnant, kvarhålls i Krasnogorsk till slutet av 1945. Från Krasnogorsk hade han först till Wologda och från hösten 46 till "Erholungslager" Tscherepowetz.

Huruvida Huber återkommit till Tyskland är obekant.

Från en medfånge i Krasnogorsk, Willy Dinholm (?) adress Krefeldt-Nordlinger(?) Rhein, Finsenstr..4., har af Sandeberg fått hälsningar i juni 1950, och av skrivelsen framgår, att Dinholm återkommit i april 1950 från Ryssland.

I Krasnogorsk sammanträffade af Sandeberg med tyske målaren Walter Wagner vilken sedermera skrivit ett brev från Lübeck, Wakenitzstrasse 8. Av brevet, som är daterat den 29. 1949, framgår, att Wagner, tillsammans med general von Bogen Christiansen varit tillsammans med af Sandeberg i arbetslägr. 27/III i Krasnogorsk. Wagner nämner icke något om hur länge han fick stanna kvar i Krasnogorsk. Troligen är han nu anställd i den tyska finansförvaltningen.

von Bogen heter Hans i förnamn och han har en dotter vid namn Lena von Bogen.

Från bröderna Eberhard och Dietrich Gans har af Sandeberg likaledes fått brev, och Dietrich Gans frigavs samtidigt som af Sandeberg. De voro internerade samtidigt i arbetszonen III, i Krasnogorsk. Gans adress var i september 1946 Schloss Kraumbüllach, Post Deisenhofen über München, Oberbayern. Deutschland.

Ang. sammanträffandet med rumänen Carl.

Från arbetslägret, zon III, hade af Sandeberg i febr. 1946 flyttats över till den s.k. generalszonen, zon I. Här fick han stanna kvar till den 2 april 1946, då han hämtades av en löjtnant och fördes i bil till en kasern i Moskva. Kasernen låg vid en lång gata, som troligen hette Zalienka. Detta var något slags genomgångskasern, och här funnos alla möjliga kategorier av f.ö., bl.a. ryska soldater och officerare, som skulle transporteras vidare i en eller annan riktning. Redan första dagen kom af Sandeberg i kontakt med en rumän vid namn Carl i efternamn. Förnamnet slutade möjligen på son. Denne hade vistats i Ryssland såsom frivillig arbetare. Troligen hade han kommit till kasernen

någon gång vid månadsskiftet januari-februari 1946. Så snart af Sandeberg kommit i samspråk med Carl och denne hörde, att af Sandeberg var svensk, frågade han om af Sandeberg kände Wallenberg. Troligen nämnde Carl ej Wallenbergs förnamn. Såvitt af Sandeberg nu kan erinra hade Carl sagt, att han varit arbetskar-
rat med Wallenberg säkerligen i ett läger nära Moskva. Från detta läger skulle Wallenberg ha gjort ett flyktförsök i slutet av januari 1946. Hans avsikt hade varit att sätta sig i förbindelse med svenska beskickningen, men han hade ej kommit långt, han blev infångad. Efter flyktförsöket hade Wallenberg fört något annat läger.

Då af Sandeberg kommit så långt i berättelsen, säger han: "Här är en hake, det kan vara möjligt, att jag gör mig skyldig till en sammanblandning. Carl hade nämligen nämnt, att han varit tillsammans med en balt vid namn Wrangel eller Wrede. Det kan vara möjligt, att något av det som Carl berättat gällt denna Wrangel eller Wrede."

Beträffande Carls adress är det möjligt, att Christiansen vet något härom, ty de hade haft sällskap på hemvägen via Odessa.

För att belysa, hur svagt af Sandebergs minne blivit på grund av undernäring under vistelsen i Ryssland, uppgav af Sandeberg, att han, då han efter återkomsten till Stockholm blev tillfrågad av utrikesrådet Grafström, huruvida han hört något om Wallenberg under Rysslandsvistelsen, svarat nej. Först en stund efter frågan kom han plötsligt att erinra sig Hilles och Carls yttrande.

Tillsammans med Carl hade af Sandeberg i kasernen bildat en grupp, i vilken amerikanarna Rudolph Samebold och John Gibran ingick.

Troligen den 9 april 1946 fick af Sandeberg lämna kasernen och fördes till vitryska bangården för vidare transport till Frankfurt an der Oder. Resgruppen bestod av 8 man, 4 okända polacker, 1 likaledes okänd tjeck, af Sandeberg och amerikanarna Samebold och Gibran.

I Frankfurt a.d. Oder placerades gruppen i ett kasernläger, där det bl.a. fanns en del s.k. Vlassov-soldater, i en avdelning och folk från olika nationer i en annan avdelning. Bland de senare bl.a. danskar som kämpat i det s.k. Nordlandsregementet.

Amerikanarna Samebold och Gibran hade skilts från de övriga och inspärats i ett strängt bevakat rum. Genom tillmötesgående från en tjock, som arbetade i köket, kunde dock små meddelanden, fastklustrade under tallrikarna, utväxlas, och af Sandeberg fick uppgifter om adresser m.m.

I detta läger kvarhölls af Sandeberg under 14 dagar, varefter han fördes till ett Unrra-läger i Fehleendorf, där han omedelbart tog kontakt med den amerikanska polisen för att delge dem sina erfarenheter ang. Samebold och Gibran.

Beräffande Gibran så hade han aldrig suttit i uppsamlingslägret i Moskva. Han hade lyckats komma ut från något läger och sätta sig i förbindelse med sin ambassad i Moskva. Såväl han som Samebold hade försetts med amerikanska pass. En amerikansk ambassadtjänsteman, som varit 9 år i Moskva, hade varit nere vid stationen, då avresan skedde från Moskva.

Efter ankomsten till Stockholm hade af Sandeberg uppmanats av en herr von Plauen, som var släkt med Raoul Wallenbergs moder, att berätta vad han visste om Wallenberg. Denne von Plauen hade (haft) stora gods i Östtyskland, och han hade någon förvaltare, som han tänkte koppla in på efterforskningarna efter Hille. Herr von Plauen lyckats kände af Sandeberg icke till.

Så långt af Sandebergs rekapitulation utan att några närmare frågor ställts och utan att han orienterats om hur långt efterforskningarna efter Samebold, Carl och Hille drivits.

Redaktör af Sandeberg orienterades nu av sekr. Engfeldt om att indirekt kontakt nåtts med Stefan Carl och resultatet av kontakten samt att man hoppades på direkt kontakt. Vidare meddelade sekr. Engfeldt, att forskningarna efter Hille ännu icke krönts med framgång.

Sedan af Sandeberg erfarit, att Carls och hans uppgifter icke gingo ihop, i det att Carl vid den indirekta kontakten uppgivit sig ha träffat Raoul Wallenberg blott en gång och då i repatrieringsbyrå i Moskva, förklarade af Sandeberg under påpekande av sitt tidigare yttrande om "haken" ang. Carls uppgift om Wrangel eller Wrede, att det troligaste var, att Carl hade rätt, och att han själv misstagit sig. Emot Carls uppgift talade dock det förhållandet, att Wallenberg skulle ha kommit till

repatrieringsbyrån, följt av två vakter och att han det oaktat skulle ha fått tillstånd att röra sig fritt och tala med olika personer. Hade det varit en vakt, hade det verkat mer naturligt, men när två vakter bevaka en fånge, är alltid den ene rädd för att bli angiven av den andre, och därför våga de icke ge en fånge några som helst friheter.

Beträffande möjligheten för att även Carl kan ha missminkat sig vissa förhållanden påpekade sekr. Engfeldt, att Carl sagt, att Wallenberg skulle ha uppgivit sig ha blivit arresterad i Berlin, och att detta troligen vore en sammanblandning av uppgiften, som Carl fått av af Sandeberg och möjligen av Christensen. På fråga om Carls fysiska och psykiska tillstånd förklarade af Sandeberg, att detta var gott.

I genomgångskasernerna hade Carl och af Sandeberg bott i samma rum under de dagar, då af Sandeberg uppehållit sig där. Även amerikanarna Samebold och Gibran bodde i samma rum. På fråga, om det kunde tänkas, att Carl haft permission och kunnat besöka repatrieringsbyrån förklarade af Sandeberg, att detta mycket väl kunde tänkas, ty Carl hade permission att gå på biograf. Ett försök från Carls sida att utverka permission för af Sandeberg hade dock misslyckats. Möjlighet att taga "bondpermission" förelåg dock i det att man kunde "smita ut" genom ett hål i planket bakom en tvättstuga.

Carl hade varit en gladlynt person och han hade tagit hand om af Sandeberg och hjälpt honom till rätta med matkuponger o.d. Det var under promenader över gården till matsalen, som Carl berättade om Wallenberg. Huruvida Carl även vid något ytterligare tillfälle nämnt något om Wallenberg kunde af Sandeberg icke minnas. I kasernen brukade Carl och af Sandeberg spela schack. Pjäser tillverkades av bröd.

Sammanträffandet med Paul Nordström.

Sammanträffandet med Nordström skedde i zon III i Krasnegorskläret. Det var genom holländaren Meijberg som bekantskapet gjordes. Nordström talade perfekt svenska. Han hade en egenlig ställning i läget i det att han fick köra lägets lastbil. Han fick visserligen då och då sitt körtillstånd indraget på grund av fylleri men åtnjöt en privilegierad ställning. Han bodde samman med en brigadier (=pådrivare) Adrian, ungrare till nation.

naliteten, och en ungersk arkitekt vid namn Kiss, en sympatisk man. (Red. af Sandeberg lämnade här en del detaljer om Nordström, vilka här sakna intresse sedan Nordström nu anträffats.)

På fråga, om af Sandeberg och Nordström diskuterat fallet Wallenberg, förklarade af Sandeberg, att så icke var fallet. Vid denna tidpunkt, då han träffade Nordström, hade af Sandeberg visserligen talat med Hille om Wallenberg, men Hilles meddelande hade af Sandeberg icke fäst sig närmare vid. Efter sammanträffandet med Stefan Carl hade af Sandeberg ej träffat Nordström.

I likhet med Nordström förklarar af Sandeberg, att det fanns 3 avdelningar i Krasnogorsk-lägre. Avdelning II kallades antifa-schule, och denna avdelning genomgicks av sådana, som ryssarna trodde sig kunna skola om till kommunister. Från avdelning II sändes eleverna till zon III, arbetszonen. De kallades croussanter och hade en något privilegierad ställning inom arbetszonen. Inom zon III kunde de internerade röra sig fritt och meddela sig med varandra. I zon I däremot kunde de som befunno sig i karantänbyggnaden icke komma i förbindelse med övriga internerade. (Frågan är om Nordström avsåg karantänbyggnaden eller generalsbaracken, då han talade om baracken för professorer och generaler.)

Diverse.

Fru Vivan Lundberg kände en tysk vid namn Pallas, som kom från zon I till zon III och som förestod nyhetsförmedlingen och förströelsedetaljen.

Erlandsson kände en ungrare i framgjutet ställning.

På fråga, om af Sandeberg sett någon högre ungersk militär, som haft benen amputerade, förklarade han, att han från karantänbyggnaden sett en officer från generalsbaracken, vilken skjutsades omkring i en invalidvagn. (Jmf. dr. Paasos utsago.)

En ungrare vid namn Mandula hade någon ställning, som halvt om halvt påminde om en kommissaries.

Frågor riktades till af Sandeberg, om han träffat någon finne vid namn Manner. Detta namn var obekant för af Sandeberg, men han erinrade sig, att det hade funnits en finne i Krasnogorsk.

Ljubianka-fängelset vore enligt af Sandeberg det mest anlagliga för förvaring av Wallenberg, enär M.V.D. hade sitt högkvarter där. Maten var dålig där men det var ett modernare fängelse. Det vore troligast att de högre kategorierna av fångarna

komma till Ljubiankafängelset, men även i Butyrkafängelset funnos fångar av betydelse.

På fråga, om det kunde tänkas att Hille på uppdrag av ryssarna börjat tala om Wallenberg, sade sig af Sandeberg sj tro detta.

I zon III fanns som tidigare nämnts den tyske generalen van Bogen och vidare en ungersk general. Detta var dock ett undantag. van Bogens dotter Lena van Bogen bor Hozartstrasse 2, Hildersheim.

Christiansen känner en ungrare vid namn Locks, vilken också befann sig i lägret.

Jugoslaven Ivan Dianovic blev befälhavare i karantänstaten i zon I.

Vid af Sandebergs ankomst till Krasnogorsk var han vice befälhavare. Denne Dianovic kände lägret och dess interner mycket bra. af Sandeberg blev god vän med honom. Säkerligen var han titoist. Han var möjligen jurist. Det kan vara möjligt att han nu är fri. Ålder knappt 50 år (1951).

Stockholm den 18 september 1951

.. (Otto Danielsson)

Engfeldt/Rtz

Stockholm den 31 augusti 1951.

Strängst förtroligt.

P 2

Jöborgs-utredningen

P

2

Bu^I

Broder,

Med dessa rader får jag, under återopande av mina
handbrev den 27.6. och 7.7.1951, fråga, huruvida Du varit
i tillfälle att etablera kontakt med "Kampfgruppe gegen
Unmenschlichkeit" eller den socialistiska "Abwehr"-organi-
sationen i Hannover i ärendet Raoul Wallenberg.

u/ Sven Dahlman

Generalkonsuln B r a t t ,
B e r l i n .

Stockholm den 1 oktober 1951.

ang. Sjöborgs-utredningen

Personligt och strängt förtroligt.

P 2

mar 1951

P

2

Eu^I

Broder,

Med anledning av Ditt brev av den 12 september vill jag säga, att jag är litet besviken över att tiden har fått gå och ingenting har inträffat i den av Dig berörda frågan. Det var ju redan den 27 juni, som jag framkastade, att Du skulle taga kontakt med "Kampfgruppe gegen Unmenschlichkeit" för att i allmänhet se, om man kunde få något uppslag i Wallenberg-affären, och dessutom har jag ju i brevet av den 30 juni speciellt fäst Din uppmärksamhet på fallet Hille. Jag vill säga, att jag visst förstår, att Du kan tveka om lämpligheten av att draga in nämnda organisation i efterforskningarna efter Wallenberg i allmänhet.

Däremot tycker jag, att Du mycket väl kan försöka genom Kampfgruppe få klarlagt, naturligtvis utan att nämna ett ord om Wallenberg, om nämnda Hille existerar eller har existerat i trakten av Bautzen och anvisningar om hur man - i så fall efter prövning av metoderna - kunde komma i förbindelse med honom. Jag har naturligtvis heller ingenting emot att Du går vägen över socialdemokraternas "Abwehr", om Du litat mera på den. Vore inte Willy Brandt en lämplig förmedlare? Jag upprepar, att det som nu i första hand spelar en roll är att lokalisera Hille och utröna, huruvida han alls kan kontaktas och utfrågas.

Jag vill än en gång ha sagt, att tidsmomentet spelar en roll. Vi fullfölja alla upptänkliga spår och uppslag, och när det nu är så, att Hille - om man kan få tag på honom - är ett av de allra viktigaste spåren, som vi över huvud taget fått anvisning på, vore det ju tacknämligt, om ingen tid försuttes.

Brev till mig i denna angelägenhet torde läggas i

Generalkonsuln B r a t t ,
B e r l i n .

Stockholm den 15 oktober 1951.
Överlämnas till Kommissarien Daniels-
son, Stockholm, för kännedom.
Enligt uppdrag:

(Stig Engfeldt)
Förste sekreterare

Avskrift av personligt och strängt förtroligt
handbrev från Generalkonsuln Bratt, Berlin,
till Utrikesrådet Dahlman, Utrikesdepartementet,
dagtecknat den 10 oktober 1951.

Hille

I Wallenbergaffären är det nog tyvärr så, som Du i
Ditt brev den 1 oktober säger, att "ingenting har inträffat",
om därmed avses uteblivandet av positivt resultat. I omdömet
kan emellertid icke den betydelsen läggas in, att general-
konsulatet skulle varit överksam. Jag skall redogöra för vad
vi hittills gjort, men vill först något precisera, hur jag
ser på uppgiften över huvud.

Den effektivaste, ja kanske enda effektiva metoden
är naturligtvis att få hjälp av en person, som för det första
är så tillförlitlig, att man kan inviga honom i uppdragets
hela innebörd, och för det andra är i stånd till att bedriva
efterforskningar efter Hille på ort och ställe. Jenselius
fyller båda dessa krav. Han väntas hit i mitten av denna
månad, och kan han blott få ett visum, som möjliggör en resa
till Bautzen (som ligger ända bortåt polska gränsen), är det
vår avsikt att anlita honom. Sin villighet att åtaga sig upp-
draget torde han redan ha betygat vid samtal med Dig. En ut-
väg, sådan som den, vilken erbjuder sig genom Jenselius, bör
dels göra det möjligt att konstatera, om af Sandebergs upp-
gifter äro riktiga, dels, därest reagensen blir positiv,
kanske också öppna en möjlighet att se en fortsättning på
spåret. Självfallet stå andra möjligheter till buds att söka
kontrollera de af Sandebergiska uppgifterna, men antingen till
låta de oss ej att röja efterforskningarnas slutmål eller med
ge de icke en undersökning på platsen. I vilken utsträckning
vi begagnat dessa andra möjligheter framgår av nedanstående.

Vi ha studerat här i Berlin tillgängliga gamla resehand-
böcker men ha icke kunnat få belägg för uppgiften, att något
värdshus skulle finnas eller under senare år funnits utanför
Bautzen, vars innehavare burit namnet Hille. Ytterligare ha vi
genom våra förbindelser i Leipzig, likaledes hittills med nega-
tivt resultat, sökt lokalisera någon med namnet Hille i Bautzen.
Jag bör kanske också nämna, att jag med ett undantag, varom mera
nedan, icke träffat någon person i Berlin med lokalkännedom om
eller personliga förbindelser i Bautzen. Slutligen vill jag näm-
na, att jag från amerikanernas centralregister över nazister
(Hille säger sig ju ha varit lokalredaktör för National Zeitung
i Essen) endast lyckats uppspåra en Kurt Hille (ej blott Kurt
utan även Hille är ett relativt vanligt namn), vars öden vi blott
kunnat följa till år 1935. Denne Hille föddes 1907 i Waldenburg
(Sachsen) och innehade någon domarebefattning i Glauchau (Sachsen).
Signalementet synes ej stämma på af Sandebergs sagesman men jag
bifogar hans foto. ./.

Uppenbarligen kan man ej allenast på grund av det negativa
resultatet av efterforskningar av nyssberörda natur draga slut-
satsen, att spåret är falskt. Så enkelt är problemet icke. Skulle
"operation Jenselius" icke lyckas, få vi söka oss fram på någon
annan liknande väg. Kumlin var nyligen här på besök. Han syssel-
sätter sig, som Du kanske vet, med att framskaffa upplysningar
Om Geffekens öde, och i samband härmed fingo vi tillfälle att sam-
manträffa med en Berlin-advokat, vilken i själva verket är ombud
för västtyska regeringen och anförtrödd uppdraget att söka hjälpa
personer av Geffekens kategori. Utan att säga något om Wallenberg
fingo vi av denne advokat, som råkade ha en förbindelse i Bautzen,
löftet att söka därifrån anskaffa de av oss önskade uppgifterna.
Vidare vill jag nämna, att advokaten på Kumlins fråga, om man
skulle anlita "Kampfgruppe gegen Unmenschlichkeit" utan betänkande
sade sig vilja avråda därifrån. Vad härefter den socialdemokratiska
"Abwehr"-organisationen beträffar, så finns dess representant en
herr Thomas ej i Berlin men väntas hit i dagarna. Vice ordförande
i SPD Kurt Mattick, som jag känner rätt väl, har lovat sammanföra
mig med Thomas. Kanske kan jag sålunda med nästa kurir komma med mer
uppgifter.

I morgon återkommer Belding efter 2 1/2 månaders bortovaro
(semester + militärtjänst, jfr. mitt handbrev till Kronvall den 3
oktober 1951). Jag har sålunda hittills varit praktiskt taget ensam
(Falk har på officiellt uppdrag varit borta i flera omgångar) och en
sak sådan som Wallenbergaffären kräver ju både arbete och eftertanke.
Slutligen en fråga. Är Hilles namn nämnt i något av interpellationssvaren

Stockholm den 19 oktober 1951.
Överlämnas till Kommissarien Daniels-
son, Stockholm, för kännedom.
Enligt uppdrag:

(Stig Engfeldt)
Förste sekreterare

Avskrift av personligt och strängt förtroligt
handbrev från Generalkonsuln Bratt, Berlin, till
Utrikesrådet Dahlman, Utrikesdepartementet, dag-
tecknat den 17 oktober 1951.

Tyvärr kan jag icke med dagens kurir sända Dig några ny-
heter rörande Hille. Den i mitt brev den 10 oktober omnämnde ad-
vokaten har ännu icke fått förbindelse med Bautzen, och från
Abwehrorganisation har jag heller ännu intet att meddela. Man
får väl dock räkna med att till nästa kurir, läget hunnit ändra
sig. Kanske bör jag tillägga, att Bautzen är tillhåll för en av
de större politiska straffanstalterna i östzonen - ett faktum,
som kanske redan är Dig bekant - och sålunda särskild försiktig-
het synes vara påkallad.

Jag skriver samtidigt härmed ett brev till Åström angående
en viss von Meissner. Det är icke så lätt att hålla ihop namnen
på alla Wallenbergvittnena, men för säkerhets skull vill jag
blott fråga, om denne person, vars politiska hemvist synes vara
gränsområdet mellan öst och väst, möjligen figurerat i något
Wallenbergsammanhang. Kunde jag - och kanske även andra tjänste-
män i utrikesförvaltningen, som äro engagerade i Wallenbergefte
forskningarna, - få del av Sjöborgs utredning eller åtminstone
en lista över de personer, som figurerat i efterforskningarna?
Interpellationssvaret den 22 maj 1951 är den enda dokumentation
vi ha.

Stockholm den 19 oktober 1951.
Överlämnas jämte bilaga till Kommis-
sarie Danielsson, Stockholm, för
kännedom.

Enligt uppdrag:

(Stig Engfeldt)
Förste sekreterare

Avskrift av strängt förtroligt handbrev från
Envoyén Kumlin, Bonn, p.t. Köln, till Utrikes-
rådet Dahlman, Utrikesdepartementet, dagtecknat
den 15 oktober 1951.

Såsom ett, om ock i sak negativt, bidrag till efter-
forskningarna efter den person vid namn Hille, som skall
hava haft något att förmäla i fallet Raoul Wallenberg, ber
jag härmed få överlämna en PM av Damgren om resultatet av
den förfrågan, som gjorts hos personer i den forna redak-
tionella ledningen av National-Zeitung i Essen.

Avskrift

Strängt förtroligt.

P.M.

F.d. chefen för National-Zeitungs (Essen) Berlinredaktion herr Erich Schneider (som var en av deltagarna i det tyska pressbesöket i Sverige 1941) har, efter att i saken ha tagit kontakt med National-Zeitungs f.d. chefredaktör greve Schwerin, i dag lämnat mig följande muntliga svar på förfrågan angående den person vid namn Hille, som sagt sig ha varit National-Zeitungs korrespondent i Dresden.

Varken Schneider själv eller greve Schwerin hade någonsin hört talas om någon Dresden-korrespondent till National-Zeitung vid namn Hille. Den ende korrespondent i Dresden, som tidningen, såvitt greve Schwerin kunde erinra sig, under hans tid (d.v.s. från 1933 till 1945) torde ha haft, var en journalist vid namn Vietz; denne hade emellertid haft till uteslutande uppgift att under den sudettyska frågans akuta skede (omkring 1938) rapportera i denna fråga. Det vore givetvis ej uteslutet, att National-Zeitung någon gång kunde ha infört någon notis eller artikel från en tillfällig medarbetare i Dresden, men greve Schwerin hade intet minne därav.

Bonn, p.t. Köln den 15 oktober 1951.

u/ Damgren

Engfeldt/MS.

Stockholm den 22 oktober 1951.

Strängt förtroligt. 4 bil.

ang. Sjöborgsutredningen.

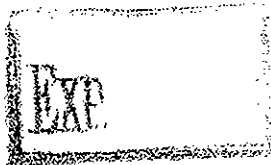
Hemlig.

Stockholm den 22 oktober 1951.

Överlämnas för kännedom till Kom-
missarie O. Danielsson.

Enligt uppdrag:

Engfeldt.
Förste Sekreterare.
Broder,

I Dahlmans frånvaro denna vecka får jag besvara Dina
handbrev till honom den 10 och 17 oktober.

De båda fotografierna av den Kurt Emil Hille, som Du fått
från amerikanernas centralregister över nazister, kunna först
om någon dag uppvisas för af Sandberg, som för närvarande är
bortrest.

./1-3.

Med anledning av Din begäran om informationsmaterial
medsänder jag riksdagens protokoll från interpellationsdebat-
terna i Wallenberg-frågan den 27 november 1946, 1 juli 1947 och
22 maj 1951. I de båda första debatterna lämnades upplysningar
om de flesta av de spår, som berörs i Sjöborgs-utredningen.
Såsom Du finner förekommer Hilles namn icke i något av inter-
pellationssvaren.

Med tillgång till dessa protokoll torde själva utred-
ningen - som till helt övervägande del innehåller en detaljerad
redogörelse för åtgärder och resultat ifråga om olika spår och
uppslag - sakna intresse för Dina efterforskningar i ärendet.
Vad som finns i Sjöborgsutredningen rörande Hille delgavs i sin
helhet af Petersens med Dahlmans handbrev den 17 maj 1949, som
Du ju har tillgång till. För det fall att mot förmodan något
av de många andra namnen än Hille, som figurerat i Wallenberg-
ärendet, skulle komma upp i samband med Dina undersökningar,

Herr Generalkonsuln E. Bratt,
Berlin.

luren.

kunde emellertid den av Sjöborg uppgjorda listan över dylika personer vara av intresse för Dig. Jag närluter därför ifrågasvarande förteckning. Såsom därunder framgår har någon von Weissner icke förekommit i detta sammanhang. . /4

Engfeldt.

ang. Sjöborgs-utredningen

Stockholm den 26 oktober 1951.

Personligt och strängt förtroligt

P 2.

1 bil.

Sthlm. 26 okt. 1951.

Överl. t. Komm. Daniels-

son, Sthlm., f.k./hemligstp/

E.u.

P

2

Eu^I

S. Engfeldt

tjf. byråchef

Broder,

I anslutning till mitt brev den 22 dennes får jag nu tyvärr meddela, att Sandeberg icke kunnat finna, att de med Ditt handbrev till Dehlmen den 10 dennes översända fotografier av Kurt Emil Hille föreställde den Hille, som Sandeberg träffat i Butyrka-fängelset i Moskva och i zon III, arbetslägret i Krasnogorsk. Jag hänvisar till närlutna uppteckning av samtalet härom med Sandeberg. ./.

Vid närmare eftertanke ställde sig Sandeberg för övrigt tvivlande till huruvida Hille verkligen varit redaktör. Sandeberg hade börjat fundera på om inte Hille tagit denna titel som täckmantel för att inför honom förklara de ofta återkommande förhören. (Hille ansågs ju av Sandeberg vara s.k. cellspion.) Hille hade nämligen förklarat, att han vore specialist på den tyska handeln och att det vore därför han ofta bleve rådfrågad av ryssarna om sina erfarenheter på detta område.

Det av Hilles föräldrar innehavda värdshuset skulle, såsom redan tidigare framhållits, ha varit mycket välkänt av Bautzens befolkning, som ofta hade det som mål för utflykter och vandringar.

u/ Stig Engfeldt

Generalkonsuln B r a t t ,
B e r l i n .

Stockholm den 6 november 1951.
Överlämnas för strängt förtrolig
kännedom till Kommissarie Danielsson,
Stockholm.

Enligt uppdrag:

(Stig Engfeldt.)
Förste Sekreterare.

Avskrift av strängt förtroligt handbrev
från generalkonsul Bratt till utrikesrå-
det Dahlman, odaterat Berlin, anlänt till
departementet den 2 november 1951.

.....

Det går tyvärr ej så fort med Hille-efterforskningarna. Vi ha visserligen nu 3 olika trevare ute. Tyvärr försvåras efterforskningarna därav, att flera av utvärds-
husen i Bautzens omgivning är rekvirerade av militären. Såsom tillhåll för det beryktade koncentrationslägret "das gelbe Elend" är ju platsen, som jag visst redan tidigare sagt, ytterligare svårforcerbar.

Jag hörde att Tedde (eller vad han nu heter) Palm letar efter samma mål. Vore det ej fördelaktigt, om samarbete mellan honom och mig kunde etableras?

Bratt förde enligt
Danielsson ha affären
dessa genom Palm
själv, (eller Kuntin),
en av Palm samarbetsm.
Kuntin i affären H. myglig.
S.S.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

23/11
Stig Engfeldt

Stockholm den 23 november 1951.
Överlämnas jämte bilaga för kännedom
till Kommissarie Danielsson, Stockholm.

erhålls av sekretessid.
den 23.11.51.

Kungl. Utrikesdepartementet
Teknisk avdelningen
Såsom i denna må inte utlämnas till
den som har utlämnats till Utrikesdepartementet
den 16 dec. 1949

(Stig Engfeldt.)
Tjfr. Byråchef.

Avskrift av personligt och strängt
förtroligt handbrev från general-
konsul Bratt till utrikesrådet Dahl-
man, dagtecknat Berlin den 21 novem-
ber 1951.

.....

Våra ansträngningar att lokalisera Hille äro tyvärr allt-
jämt resultatlösa. För att ge Dig en föreställning om arbetets
gång närsluter jag avskrift av en skrivelse från en av de
personer, vilkas hjälp vi anlita.

Avskrift.

Dr. Kurt Behling
Rechtsanwalt und Steuerberater

Berlin W 30, den 20. Nov. 1951.
Neue Bayreuther Strasse 3 2/

Dr. Fritz Kayser
Rechtsanwalt

An das Schwedische Generalkonsulat,
B e r l i n W 35
Rauchstrasse

2. Betrifft: Rückfrage H i l l e r, Bautzen.

In obiger Angelegenheit beziehe ich mich auf die mit Seiner Exzellenz, dem Herrn Schwedischen Gesandten in Bonn und dem Herrn Schwedischen Generalkonsul in Berlin geführte persönliche Unterredung.

Ich habe sofort nach dieser Unterhaltung die notwendigen Ermittlungen über Verbindungsleute anstellen lassen, doch bis heute auf meine Ersuchen keinen Bescheid erhalten.

Ich habe die Sache erneut angemahnt und besonders dringlich gemacht.

Unabhängig davon habe ich Gelegenheit genommen, einen seriösen in Bautzen seit langer Zeit ansässigen Anwalt durch Kurier von dem Ansuchen zu unterrichten und ihn um seine Unterstützung gebeten. Dieses Schreiben konnte erst am 15. cr befördert werden. Naturgemäss liegt bis heute hierauf noch keine Antwort vor.

Ich werde den Herrn Generalkonsul unverzüglich berichten, sobald ich etwas Näheres erfahren habe.

Da die Verhältnisse in der Ostzone nicht mit normalen Massstabe gemessen werden können, bitte ich zu entschuldigen, wenn sich die Ermittlungen in dieser Sache über Gebühr hinziehen.

Ergebenst
/u/ K. Behling.

Muk. 7/12

RENTS. SÄNDEN
SÄNDKRENS. FÄRE

Berlin den 5 december 1951.

Personligt och strängt förtroligt.

aa
4.4

Broder,

I anslutning till tidigare korrespondens senast mitt handbrev den 21 november kan jag meddela Dig, att vi fått ett preliminärt svar från ett av de tre håll, där man lovat oss hjälp med efterforskningarna av Hille. Svaret är som sagt icke definitivt - vår medhjälpare väntar på ännu ett svar från de av honom tillfrågade i östzonen bosatta personerna - men jag vill redan nu säga Dig, att jag har svårt att tro på riktigheten av Hilles uppgifter. Jenselius är alltså kvar här för förhandlingar, men då varje utgångspunkt för forskning i Bautzen saknas, kan jag inte se, att han skulle kunna uträtta någonting där. Så snart jag fått definitivt besked, skall jag åter komma.

(Eyvind Bratt)

Utrikesrådet Dahlman,
Stockholm.

Engfeldt/MS.

Stockholm den 23 november 1951.

Strängt förtroligt.

ang. Sjöborgsutredningen.

Hemlig.

Stockholm den 23 november 1951.
Överlämnas för kännedom till
Kommissarie Danielsson, Stockholm.

Enligt uppdrag:

Stig Engfeldt,
Tj.f. Byråchef.
Broder,

P

2

Eu^I

I Ditt handbrev den 21 dennes angående Hille talas i
belägen om "Hickfrage Hille" - måhända rör det sig om ett
rent skrivfel?

Jag begagnar tillfället nämna, att Hilles namn före-
kommer i Rudolph Philipps 1946 utgivna bok om Raoul Wallen-
berg, sidan 199, där det bl.a. heter: "Den 15 juli (1946)
berättade redaktör af Sandeberg i en artikel, att han under
sin fångenskap också sammanträffat med en tysk vid namn
Hille, bosatt i Bautzen, Oberlausitz, som varit spion för
ryska räkning. Iven denne hade för af Sandeberg berättat,
att han i Ryssland sammanträffat med Raoul Wallenberg."

Vi anse icke att anledning föreligger att inställa
efterforskningarna, ehuru det givetvis synes synnerligen
osannolikt, att Hille någonsin fått återvända från fången-
skapen. därest hans beröring med Wallenbergaffären observerats
av ryska vederbörande.

Dahlman.

Generalkonsul Bratt,

Berlin.

Stockholm den 18 december 1951.
Överlämnas för kännedom till
Kommissarie Danielsson, Stockholm.
Enligt uppdrag:

(Stig Engfeldt.)
Förste Sekreterare.

Avskrift av personligt och strängt
förtroligt handbrev från generalkonsul
Bratt till utrikesrådet Dahlman, dagteck-
nat Berlin den 12 december 1951.

.....

I dag besökte jag tyska röda korsets "Suchdienst" för att höra, om man där möjligen hade några uppgifter rörande Hille - tyvärr är ju verksamheten för uppspårandet av under kriget försvunna personer anförtrodd ett flertal skilda organisationer. Jag gick igenom minst ett 50-tal kort med uppgifter på personer, som buro namnet Hille. Av dessa hade sex stycken förnamnet Kurt. Ingen av dem lär nu kunna vara identisk med den, som vi söka. För fullständighetens skull vill jag dock säga, att fyra av dem voro födda på 1920-talet (således alltför unga). Tre av dem voro till yrket hantverkare. Den fjärde var född först sent på 1920-talet, jag tror 1929. Jag skall nedan återkomma till denne. De två återstående med namnet Kurt voro födda 1912 och 1913 och kunde ju åtminstone på den grunden möjligen vara identiska med den efterforskade. Emellertid voro båda födda i Berlin och till yrket hantverkare. Den ene hade möjligen stupat redan 1942 och den andre saknades efter slaget om Stalingrad. Det verkar icke som om någon av dessa båda vore identisk med den, vi söka. Emellertid var det ju så, att af Sandeberg icke var säker på, att Hilles förnamn verkligen var Kurt. Under genomgången av korten fäste jag mig vid en Erhard Hille. Frånsett förnamnet stämde däremot överraskande nästan alla andra uppgifter, vi ha c den efterforskade med signalementet på af Sandeborgs sagesman. Jag närsluter avskrift av hans registerkort. Du finner därav, att han är född 1913, att han till yrket var Schriftleiter och a- ställd i National-Zeitung. Att Damgren inte kunde i Essen få några uppgifter om den efterforskade sammanhänger väl därmed, att Erhard Hille, som registerkortet utvisar, var anställd hos Na- tional-Zeitungs förlag i Berlin. Av registerkortet finner Du vidare, att Hille skulle råkat i fångenskap i Kurland, vidare att han befunnit sig i fånglägret nr 7027/1, vilket just är Krasno-

gorsk, och att han vore gift och hade två barn. Härtill kommer slutligen, att Hilles fader, enligt vad vi konstaterat i en adresskalender, innehade ett vårdshus. Det enda som inte stämmer, är att vårdshuset var beläget på en plats "Grosshartmannsdorf", som visserligen ligger i "bergen" och är allmänt känt som en omtyckt utflyktsort, men som befinner sig icke en mil utan tio mil från staden Bautzen (sydväst om Dresden). Emellertid ligger Grosshartmannsdorf i "Regierungsbezirk Dresden-Bautzen", och det är ju möjligt att af Sandeberg av denna anledning av Hille fått höra Bautzen omtalas. Jag nämnde nyss, att jag bland korten på saknade personer funnit en Kurt Hille född på 1920-talet. Denne Kurt Hille är, enligt vad registerkortet utvisar, broder till Erhard, och man skulle ju kunna tänka sig, att Erhard talat om sin broder Kurt och att af Sandeberg förväxlat namnen. Till förklaring av kortet vill jag ytterligare säga, att "Ogf" är förkortning på Obergefreiter, d.v.s. ett slags underbefäl och att "Landessch." betyder Landes-schütze, vilket enligt vad jag inhämtat, är beteckningen på något slags secunda trupper.

Vad vi nu kunna göra är uppenbarligen att söka få tag i Erhard Hilles moder. Röda Korset sätter sig genom vederbörande pastorsämbete i förbindelse med henne, och få vi tag i henne, få vi väl för statsmedel ombestyras, att någon betrodd person uppsöker henne och frågar henne var hennes son nu befinner sig.

P.S. Jag bör kanske tillägga, att moderns förfrågan hos Röda Korset icke ägt rum före mars 1950.

Avskrift.

Männl.
Kgf.

Suchdienst des Roten Kreuzes L.N.D. Berlin

Bitte mit Schreibmaschine oder Blockschrift ausfüllen.

Personalien des Abwesenden

H i l l e	Erhard	(Otto Hille)
Familienname	Vorname	Vorname des Vaters
2.2.1913	Sohland (Spree)	verh.
geb. am	in (Ort, Kreis)	led.verh.verw.gesch
2 / 2	Schriftleiter	Schriftleiter
Kin-/ davon min- derzahl/ derj.	Erlernter Beruf	zuletzt tätig (selbst mit.Fam.Ang.Beamter Angest.Arb.)
Verlag u. Druck "National Zeitung", Berlin		
Letzte Arbeitsstätte (Name/Firma/und Anschrift)		
1 Berlin-Staaken, Schulstrasse?		
Wohnsitz bei Kriegsbefinn am 1. Sept. 1939.		

Ogf.

Letzter Dienstgrad

Letzte Feldpost-Nr.

Inf.Landessch.

Offene Truppenanschrift

zuletzt ver-
wendet als
(z.B.: Melder,
Kp-Schreiber
usw.)

Kurland

Avskrift.

Personalien des Anmeldenden

H i l l e	Bertha	geb. Böhme
Familiennamen	Vorname	bei Frauen auch Mäd- chenname
30.3.1891	Sohland (Spreewald)	verw. Mutter
Geb. am	in (Ort, Kreis)	Familienstand Verwandschafts- verhältnis zum Abwesenden

10a Grosshartmannsdorf Nr. 304 Krs. Freiberg/Sachsen

Jetzige genaue Anschrift des Anmeldenden (Ort, Strasse)

10a Grosshartmannsdorf Nr. 304 Krs. Freiberg/Sachsen

Wohnsitz des Anmeldenden bei Kriegsbeginn am 1. Sept. 1939

WAS IST IHNEN ALS LETZTES ÜBER DEN ABWESENDEN BEKANNT?

Letzte eigene Nachricht
des Abwesenden:

? Januar 1948

Woher (Feldpost-Nr. und offe-
ne Truppenanschrift, Einsatz-
ort, Lazarett, Lager mit Lager-
Nr., sonstiger Gewahrsam, Land)

Lager Nr 7027/I Russland
SOCP

Weitere sachdienstliche Hinweise:

Hatte Brief u. Bild
versprochen, -leider

Hr Engfeldt.

Berlin den 8 januari 1952.

2 bil.

Personligt och strikt förtroligt.

Hemlig.
Stockholm den 16 januari 1952.
Överlämnas för kännedom till
Kommissarie Danielsson, Stockholm.

Enligt uppdrag:
Engfeldt.

Förste Sekre.

Broder,

I anslutning till tidigare skriftväxling senast mitt handbrev den 12 december ber jag härmed få närläsa avskrift av en till tyska Röda Korset ställd skrivelse den 29 december från det evangelisk-lutherska pastorsämbetet i Grosshartmannsdorf. Som Du därav finner, har Erhard Hille icke återvänt från fångenskapen. Under förutsättning att denne Erhard Hille är identisk med af Sandebergs sagesman, kunna vi åtminstone för närvarande tyvärr icke komma längre i våra forskningar. Jag fortsätter omedelbart att söka skaffa ljus över den dunkla punkt, som synes mig vara det största hindret för slutsatsen, att Erhard Hille verkligen är den man som af Sandeberg träffade i Butyrka. Jag avser uppgiften att Hilles föräldrar varit bosatta i Rautzen liksom att hans hustru och barn skulle varit där bosatta (jfr. promemorian till Ditt handbrev till af Petersens den 17 maj 1949). Ytterligare önskar jag af Sandebergs kommentarer till resultatet av min forskning.

Utrikesrådet Dahlman,
Stockholm.

(Eyvind Pratt)

Man frågar sig om det har något att betyda, att Hilles
ett två gånger förhörs av ryssarna. D.S.

Avskrift

DEUTSCHES ROTES KREUZ

Landesnachforschungsdienst
Berlin

Berlin-Dahlem, den 7.1.1952

Im Dol 2 (U-Bahnhof Podbielskiallee)

Fernruf: 76 07 36/37

Unser Zeichen: Ch-5/KÜ

LVK 183 964

Abs.: D.R.K.Landesnachforschungsdienst, Bezug: Pers. Rücksprache und
Berlin-Dahlem, Im Dol 2. heutiges tel. Gespräch.

Betrifft: Familie Bertha HILLE, gel
Bühne, Grosshartmannsdorf
Nr. 304.

An

Schwedisches Generalkonsulat
z.Hd.Herrn Generalkonsul Bratt

(1) B e r l i n W 35
Rauchstrasse 25

Sehr geehrter Herr Generalkonsul.

Wunschgemäß überreichen wir in der Anlage Abschrift des Antwortschreibens des Ev.-luth. Pfarramtes Grosshartmannsdorf vom 29.12.51 und hoffen, Ihnen einen Dienst geleistet zu haben.

Mit vorzüglicher Hochachtung

u/Zöfelt

u/Lehlschläger

Anl.

Avskrift

Ev.-luth. Pfarramt
Grosshartmannsdorf

Grosshartmannsdorf 1b.Freiberg 2
den 29.Dezember 1951.

An
das Deutsche Rote Kreuz-Landesverband
Berlin - Landesnachforschungsdienst
Berlin-Dahlem, Im Dol 2

Ihr Zeichen LVK 183 964

Betr.: Familie Bertha HILLE, geb. Böhme, Grosshartmannsdorf Nr. 304.
Zu Ihrer Anfrage vom 14. Dezember 1951 teile ich Ihnen mit, dass ich Frau Bertha verw. H i l l e heute persönlich aufsuchte, wobei sie mir mitteilte, dass sie von ihren beiden Söhnen Erhard und Kurt nichts weiss.

Erhard ist also nicht zurückgekehrt. Die letzte Nachricht von ihm aus russischer Gefangenschaft hat sie im Januar 1948 erhalten, eine Karte. Danach ging es ihm gut. Er hatte darin Zusendung eines Briefes in Aussicht gestellt, in dem auch ein Bild enthalten sein werde. Es ist aber nie wieder etwas angekommen. Die letzte Karte enthielt auch keine weitere Nachricht über Namen des Lagers oder Lage desselben. Im August 1950 ist Frau Hille zur Kommandantur Freiberg bestellt worden, wo sie eingehend über ihren Sohn Erhard verhört wurde. Dasselbe hat auch dessen Frau vor der Kommandantur Bautzen durchgemacht. Daraus schliesst Frau Hille, dass ihr Sohn Erhard zu dieser Zeit noch gelebt hat. Denn sie meint, dass die Russen an einem Toten kein Interesse haben.

So bittet sie Sie nun ihrerseits, die Nachforschungen nach ihren Söhnen forzusetzen. Sie dankt Ihnen schon heute für Ihre Mühewaltung. Sie gibt die Hoffnung nicht auf.

Mit freundlichem Grusse.'

gez. Unterschrift, Pastor.

F.D.R.d.A.
oläslig namnteckning
/stämpel/

Hr Engfeldt.

Stockholm den 21 januari 1952.

Personligt och strängt förtroligt.

Stockholm den 21 januari 1952.
Överlämnas för kännedom till
Kommissarie Danielsson, Stockholm
Enligt uppdrag:

(Stig Engfeldt.)
Förste Sekreterare.

Broder,

Med anledning av Dina handbrev den 12 december och 8 januari ha vi varit i förbindelse med redaktör af Sandeberg och med honom diskuterat resultatet av Dina efterforskningar i fallet Hille.

Sandeberg har därvid denna gång, liksom tidigare, framhållit, att hans minne av olika händelser och samtal under Rysslands-tiden icke är hundra procentigt tillförlitligt. Man kan ju heller icke rimligtvis begära, att han skall erinra sig detaljer, som framkommit under samtalen med t.ex. Hille och vilka då måste ha förefallit betydelselösa.

Sandeberg vill inte alls insistera på att Hilles förnamn skulle vara just "Kurt"; det kan lika väl vara "Erhard". En intressant tillfällighet är ju emellertid, att den Erhard Hille, som Du spårat, har en bror, som heter Kurt. Vad beträffar Hilles föräldrars, hustrus och barns bostadsort må nämnas, att det framgår av brevet från pastorn i Grosshartmannsdorf - bifogat Ditt brev - att Hilles fru verkligen tycks bo i Bautzen. Sandebergs uppgift om världshuset stämmer ju också; att han på sin tid uppgivit, att det skulle ligga i närheten av Bautzen, medan det nu visar sig att världshuset ligger nära Dresden, torde enligt vad Sandeberg nu säger få anses var ett ganska naturligt minnesfel.

Som mitt intryck får jag säga, att allt synes tala för att den Erhard Hille, som Du spårat, är identisk med Sandeberg Hille. För att undanröja all eventuell osäkerhet på denna punkt kunde man naturligtvis förelägga Sandeberg ett fotografi av

Generalkonsul E. Bratt,
Berlin.

Erhard Hille. Därest Du anser Dig kunna anskaffa ett sådant,
vore jag tacksam få det översänt till mig för vidare befordran
till Sandeberg.

I övrigt gäller det givetvis att bevaka Hrendet, så att
man kan få kontakt med Hille, därest han en gång återvänder från
Ryssland.

Dahlman.

Sida 2/2

Berlin den 20 januari 1952.

1 bil.

Personligt och strängt förtroligt.

Herr Utrikesråd,

I Bratts frånvaro ber jag få erkänna mottagandet av Edert handbrev den 21 denna månad angående Hille.

Märsletet ber jag få översända avskrift av en den 23 januari daterad, denna dag mottagen skrivelse från tyska röda korsot i samma ärende. Där framgår, att man genom två från varandra helt skilda kanaler kommit fram till samma adress vad angår Erhard Hilles hustru, nämligen Bleaschütz i Kreis Bautzen. Den senare kanalen, DAK:s efterforskningscentral, ligger i München.

Efter mottagandet av denna skrivelse har jag inhämtat, att det där omnämnda lägret 7027/1 - där alltså Erhard Hille ännu skulle ha befunnit sig den 23 januari 1948 - enligt tyska röda korsots matriklar ligger i Krasnijgorsk vid Moskva. Det uppges vara ett bilager till huvudlägret 7027, vilket liksom ligger på nu nämnda ort.

I enlighet med Eder önskan har jag hos tyska röda korsot hemställt om ett fotografi av Erhard Hille. När man där icke förfogade över någon bild av honom, lovade man genast tillskriva Hilles maka med uppmaning att insända ett fotografi "för att underlätta efterforskningarna

Utrikesrådet Dahlman,
S t o c k h o l m.

after honom".

(Roné Bolding)

Avskrift.

DEUTSCHES ROTES KREUZ
Landesnachforschungsdienst
Berlin

Berlin-Dahlem, den 23.1.1952.
Im Dol 2
Fernruf: 76 07 36/37

Unser Zeichen: LVK: 183 964
Ch-0/Pt

Bezug:

An das

Königl.
Schwedische Generalkonsulat,

B e r l i n W 35
Rauchstr.25

Herrn
Rechtsanwalt Dr. Behling,

B e r l i n W 30.
Houe Bayreuther Str.3

Betr.: Erhard H i l l e, geb. 2.2.1913.

Bezug: Nachstehende Schreiben.

In Anschluss an die Ihnen übersandte Mitteilung des Ev. Pfarramtes aus Grosshartmannsdorf übermitteln wir Ihnen nachstehend ein direkt eingegangenes Antwortschreiben der Mutter des benannten vom 16.1.1952:

Betr.: Erhard Hille, geb. 2.2.1913.

Bezugnehmend auf das Schreiben v. 11.1.1952 teile ich Ihnen die Anschrift von der Ehefrau meines Sohnes mit:

Frau Hildegard Hille, Bloaschütz ab. Bischofswerda,
Krs. Bautzen/Sa., (Ostzone).

Mein Sohn Erhard hat von 1926 - 1932 in Bautzen, Schiller-Str. in der Oberschule mit Aufbauklassen studiert, sonst hat er nicht in Bautzen gewohnt. Habe noch nie eine Nachricht über meinen Sohn Erhard irgend von einem Heimkehrer oder Kriegsgefangenen erhalten."

In gleicher Angelegenheit erhielten wir von der DRK-Nachforschungszentrale unter dem 11.1.52 folgende Mitteilung:

"Bei unserer Karteiüberprüfung fanden wir nachstehende Meldekarte vor:

H i l l e, Erhard, Otto geb. 2.2.13, beheimatet in Berlin-Ostaken, Schulstr. 73, hat an seine Angehörigen letztmals am 23.1.48 aus dem Lager 7027/I geschrieben.

Die Meldung erstellt: Frau Hildegard Hille, Ehefrau, derzeit wohnhaft in Bloaschütz ab. Bischofswerda/Sa. Krs. Bautzen. Wir erhielten bisher keine Heimkehrermeldung. Nachstehend geben wir Ihnen Heimkehrer bekannt, die sich nach Januar 1948 im Lager 7027/I aufhielten:

b.v.

Dr. Brauns, Gerhard, (22b) Honnef. Krs. Neuwied 10/44 - 5/48
 Bauber, Viktor, (22c) Duren Krs. Scharlaken 2/48 - 9/48
 ✓ Wagner, Karl, (14a) Muhlacker, Lieningerstr. 12 8/44 - 4/48
 Netter, Paul, (14a) Holzgerlingen/Böblingen
 Tübinger Str. 32 5/45 - 9/48
 Dr. Schwandner, Walter, (14a) Heubach, Krs.
 Schw.-Gmünd, Bahnhofstr. 19, 2/49 - 12/49
 Dr. Kinsler, Otto, (17a) Mannheim-Neckarau,
 Schulstr. 46 5/49 - 12/49
 Unsere Unterlagen über Gefangnisse sind z.Zt. nicht
 griffbereit. Wir verständigen Sie gegebenenfalls."

Wir bitten um Kenntnisnahme und hoffen, Ihnen einen Dienst
 erwiesen zu haben.

u/Zöfel

u/Cehlschlager

Berlin den 13 februari 1952.

personligt och strikt förtroligt.

1 bil.

Handbrev 26/2 Belding

*Sandberg kunde meddelat identifiera H.
som den lille han såg: Rydbergström
S.S.*

Danielsson o.k. lund

Herr Utrikesråd,

./.

Åberopande mitt handbrev den 26 januari ber jag härmed få översända det utlovade fotografiet av Erhard Hille. Det behöver icke återställas hit.

(René Belding)

Utrikesrådet Dahlman,
Stockholm.

Osborne Kille
ins. 13/2-52
Mr. Peter Belding-
Fahlmann.

Hr Engfeldt.

Röd lapp.

Stockholm den 26 februari 1952.

Personligt och strängt förtroligt.

ang. Sjöborgsutredningen.

P

2

I
Eu

Broder,

Åberopande Ditt handbrev den 13 dennes till Dahlman, som för närvarande är bortrest, vill jag härmed endast be Dig till Bratt framföra, att af Sandeberg, då han fick se fotografiet av Hille, omedelbart förklarade, att det föreställde den Hille, som Sandeberg träffat i Moskva.

Engfeldt.

t.f. generalkonsuln Belding,

Berlin.

Engfeldt/Rtz

Stockholm den 4 mars 1952.

Personligt och strängt förtroligt

P 2

Sjöborgsutredningen.

Hemlig.

Sthlm. 4.3.52.

Överl. till Kommissarie
Danielsson, f.k.

E.u.

S. Engfeldt

1:e sekr.

P

2

Eu I

Broder,

Jag återkommer med en rad i fallet Hille.

Sedan vi nu konstaterat, att den av Sjukdienst efter-
forsgade Erhard Hille är identisk med den Hille, som af
Sandeberg träffade i Butyrka-fängelset i Moskva, återstår
ju endast att bevaka ärendet så att Hille kan kontaktas
omedelbart, om han en gång återvänder till hemlandet.
Ehuru jag redan framhållit detta i mitt brev den 21 ja-
nuari, vill jag emellertid på detta sätt ånyo understryka
vikten av att en regelbunden kontakt främdeles upprätt-
hållas med Sjukdienst i nämnda syfte.

u/ Sven Dahlman

Generalkonsuln Bratt,
Berlin.

Berlin den 20 augusti 1952.
Personligt och strängt förtroligt.

aa
1/1
Bröder,

I Wallenbergssaken har för generalkonsulatets vidkommande intet nytt framkommit. Vid kontakt med tyska röda korset har sålunda utrönts, att angående Erhard Hille upplysningar utöver de redan lämnade, icke föreligga.

Vad så bröderna Akleros beträffar, vill jag säga, att jag härmed av den grekiska militärmissionen erfor, att den av bröderna, vilken ännu skulle vara i livet alltjämt torde befinna sig i rysk fångenskap.

(Eyvind Bratt)

rikesrådet Dahlman,
o c k h o l m.

Utdrag av samtal mellan kommissarie Danielsson och doktor Eugen Glietenberg, boende Christian Hessesstrasse 69 i Leverkusen.

Under vistelsen i Krasnogorsk lärde doktor Glietenberg känna en person vid namn Hille, som var något slags lägerchef. Han bor under adress 42 Schulstrasse, Hattingen an der Ruhr. Denne man hade blivit tillfångatagen vid Kurland (Jämför af Sandebergs uppgift om cellspionen Hille, som skulle ha haft någonting med Kurlandsändaren att göra. Man frågar sig om uppgifterna om Bautzen kan vara felaktiga och om denne Hille från Hattingen kan vara den åsyftade Hille. Jag tänker därvid närmast på af Sandebergs relativt svaga minne. Då Hattingen inte ligger alltför långt avlägset från Köln kunde måhända attaché Hammarskjöld vid lämpligt tillfälle söka kontakt med Hille.

Stockholm den 11 december 1952.

P. Hammarskjöld
vidtalad av
Kontakta Hille. Han
har information
den andra Hille
göra.
S. L. 2/11 53

Avskrift av personligt och strängt förtroligt
handbrev från sekreterare Hammarskjöld, Bonn,
till sekreterare Engfeldt, dagtecknat den 14
januari 1953.

Åberopande Ditt handbrev den 30 december 1952 angående tyskan Marie Louise Hoth måste jag tyvärr meddela, att denna inte finns registrerad vare sig hos Nachforschungszentrale für Wehrmachtsvermisste i München eller hos Suchdienst des Deutschen Roten Kreuzes i Hamburg-Altona. Jag undrar därför, om inte bland Danielssons papper kan finnas någon anteckning om att våra interlokutörer under november/december-resan skulle ha uttalat sig om hennes vistelseort. Om så inte är fallet återstor nog inget annat än att fråga Stadtler och/eller någon av de övriga, som sade sig känna till Hoth.

Jag vill förordningens skull tillägga, att den enda kvinna vid namn Hoth, som var registrerad hos Suchdienst (sam handhar registreringen av försvunna civilpersoner) var en viss Emilie Hoth, som lär ha avlidit i Ryssland, och vars man, Emil Hoth, bor Hamburg 11, Zöllamt Ernst-August-Schleuse.

Beträffande Hille har jag konstaterat, att den i Hattingen/Ruhr, Schulstrasse 42, boende personen med detta namn heter Helmuth Hille, är född den 28 september 1915 därstädes och taktäckare till yrket. Han har varit registrerad i Hattingen i hela sitt liv, vilket ju inte hindrar att han kan ha varit i fångenskap. Anser Du att kontakten bör tagas?

Från Köln

Avsänt den 13/ 1 19 54 kl. 1935

Inkom den 14/ 1 19 54 kl. 0015

Ütskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr 2

3.

För Kabinettsssekreteraren.

Henry Thomsen sommaren 1944 anställd B-avdelning Budapest har idag besökt beskickningen och meddelat efter åttaårig rysk fångenskap Lubianka, Lefortovskaja, Butyrka och sedan februari 1952 Wladimir fängelse 180 km öster om Moskva varifrån han frigavs i juni förra året och sedan dess Tapia-uppsamlingsläger Ostpreussen anlände Västtyskland den 28 december. Thomsen hävdar bestämt Wallenberg Lefortovskaja en cell från hans egen cell som hade nr 86. Anger sannolikt Wallenberg med diplomatgrupp mars 1950 överfördes till Butyrka och möjligen även liksom han själv senare Wladimir. Samtidigt med Thomsen frigavs tysken Hille som i Wladimir intill sista tiden delat cell med Wallenbergs ungerske chaufför. Hille nu i östzonen men Thomsen beredd om Ni så önska snarast söka ordna att han hitkommer. Uppteckning Thomsens skildring morgondagens kurir. Benäget överväg om Ni önska Thomsen reser till Stockholm eller Danielson och/eller Anger här träffar honom och eventuellt Hill Thomsen planerar englandsresa om cirka 10 dagar. Namn Jarring handbrev den 8 januari helt okända Thomsen.

Kumlin.

Avskrift av chiffterelegram från
utrikesdepartementet till beskickningen
i Köln , avsänt den 15 januari 19541

Nr. 4.

För Kumlin personligen från kabinetssekreteraren.
Edert chiffer 4. Danielsson avreser söndag och inställer
sig måndag hos Dig. Han önskar då snarast träffa Thomsen
och göra upp om Hilles resa.

Exp. direktelex 15/1 64 kl.1555.

Från Bonn

Avsant den 14/1 1954 kl.

Inkom den 14/1 1954 kl. 1725

Utskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr 3

4.

Edert chiffer 2. För Kabinettsekreteraren.

Primo. Repetering följer. Thomsen hävdar bestämt -
Lefortovskaja elva celler från hans egen, som ha-
de nr 86.

Secundo. Vid Thomsens besök överenskoms om strän-
gaste sekretess, för vars nödvändighet han visade
full förståelse.

Tertio. Omöjligt för närvarande att ange om och
inom vilken tid Hille kan hitkomma, då besök i
Västtyskland sannolikt komplicerad sak för honom.
Skola vi genast bedja Thomsen att vidtaga åtgärder
för Hilles hitresa och utlova bestridande av kost-
nader? Personligen undrar jag om icke lämpligare
Danielson först kontaktar Thomsen.

Kumlin.

KOPIA

Avskift av chifftertelegram från utrikesdeparte-
mentet till beskickningen i Bonn, avsänt den 14
januari 1954.

Nr. 3.

För Kumlin från kabinetssekreteraren.
Erinrar om betydelsen Thomsen håller absolut tyst.
Danielsson nedreser. Tid meddelas senare. När kan Hille
vara där?

Wille.

Avskrift av strängt förtroligt handbrev
från envoyén Kumlin, Bonn, till kabinetts-
sekreterare Lundberg, dagtecknat den 14
januari 1954.

*Ville nämnd i
slutet av bil.*

I anslutning till tidigare meddelande i saken
ber jag härmed få överlämna en uppteckning av den skild-
ring den tidigare medarbetaren vid beskickningen i
Budapest Henry Thomsen vid besök å beskickningen den
13 dennes lämnade av sina upplevelser i rysk fångenskap
januari 1945 - december 1953.

Thomsen - som numera återtagit namnet Grossheim -
verkade intresserad av att komma till Stockholm för att
klara upp en del mellanhavanden från sin tjänstgöring
i Budapest. Han torde även vara beredd att i Sverige
själv nedteckna en berättelse om sina upplevelser; han
sade sig hysa vissa betänkligheter mot att göra det här
i Tyskland. Thomsen planerar att om ca. tio dagar bege
sig till England för att spåra upp sin fru och dotter.
Göransson vill minnas, att på sin tid vissa uppgifter
om familjen av departementet tillställdes ambassaden i
Oslo, som en gång hade i uppdrag att efterforska Thomsen.
För den händelse departementet skulle förfoga över upp-
lysningar om familjen, vill jag ifrågasätta, att beskick-
ningen snarast får del av desamma för vidarebefordran
till Thomsen.

P.M.

angående samtal med Henry Thomsen den 13 januari 1954.

På förmiddagen den 13 januari infann sig å beskickningen en herr Thomsen, som sade sig önska tala med ministern eller hans ställföreträdare i ett ärende, som han ej var villig på förhand ange. Ministern mottog honom i min närvaro.

Besökaren presenterade sig som herr Henry Thomsen, under tiden sommaren 1944 - början av 1945 anställd vid svenska beskickningens i Budapest B-avdelning, där han handlagt ärenden sammanhängande med skyddsmaktsuppdraget för Sovjetunionen. Thomsen hade anställts bl.a. på grund av sina goda kunskaper i ryska. Han uppgav under samtalet först, att han var född i Oslo 1907 av norsk fader och rysk moder, men ändrade senare denna uppgift därhän, att han var född i Ryssland och att hans far var ryss. Som barn hade han kommit till Tyskland och blivit tysk medborgare. Han hade varit verksam som "Diplomatkaufmann" i Budapest under namnet Hermann Grossheim, under vilket namn han även nu uppträder i Västtyskland. När han som Henry Thomsen varit anställd vid beskickningen i Budapest, hade han varit utrustad med såväl norska som argentinska identitetspapper. Han sade sig under denna tid ha haft nära kontakt med minister Danielsson, sekreterare Anger, attaché Berg och Raoul Wallenberg.

Th. hade i januari 1945 tillfångatagits av ryssarna i Budapest och efter nära nio års fångenskap frigivits och den 28 december 1953 passerat gränsen till Västtyskland. Han vistas f.n. i Hagen i Westfalen, där hans adress är Böhmerstrasse 19, tel. 7032. Om sina upplevelser efter Budapests fall berättande Th. följande.

Sedan slutet av december 1944 hade Th. uppehållit sig å Pest-sidan med undantag för ett kort sammanträffande med Berg på Buda-sidan en av de sista dagarna i december, varvid B. fråg

efter Wallenberg. Th. hade sagt sig tro, att denne uppehölle sig i Pest. Den 18 januari 1945 var hela Pest efter hårda gatustrider besatt av ryssarna. Th. hade denna dag åter kunnat bege sig ut i staden och på gatan anmält sig för en rysk officer och förklarat vem han var. Officeren hade tagit Th. med sig till en divisionsstab strax utanför staden, där han blivit vänligt mottagen, och där han ånyo gett upplysningar om sin ställning vid svenska beskickningen men meddelat, att hans legitimationspapper tyvärr gått förlorade under villervallan. Ryssarna bådo Th. stanna några dagar i staben; sedan skulle han erhålla ryska skyddsdokument och få en bil till sitt förfogande.

Den 22 januari hade en NKVD-general infunnit sig hos Th. i staben och begärt ingående upplysningar om svenska beskickningen och dess medlemmar. Th. hade svarat undvikande trots insisterande från ryssens sida. Natten mellan den 24 och den 25 januari hade Th. plötsligt kallats till generalen och blivit fräntagen personliga papper, pengar och värdesaker och i bryska former förhört rörande beskickningsmedlemmarna. Ryssen hade sagt, att man å rysk sida väl visste, vilka "schmutzige Sachen" beskickningen sysslat med.

Efter vad som hänt under natten beslöt Th. att söka fly från staben och lyckades genomföra sin avsikt på morgonen den 25 januari. Han begav sig till Pest, där han höll sig dold hos en kvinnlig bekant. Under denna tid gjorde han emellertid ett besök i den "Svenska banken" (?) i Budapest och fråga en svensk anställd, som han trodde heta Johansson, om denne visste något om Wallenbergs öde. Johansson skulle ha svarat, att denne den 17 eller 18 januari i sin bil, förd av W:s ungerske chaufför, fullt öppet farit ryssarna till mötes.

Ryssarna upptäckte så småningom Th:s gömställe, och den 5 eller 6 februari hade en patrull kommit och arresterat honom. Han hade förts till en ort ca 40 km öster om Budapest, där han kvarhållits ca 6 veckor i ett NKVD-läger. Den behandling han där undergått hade varit fruktansvärd. Genom utmattningsförhör pågående 14-16 timmar i sträck, under vilka Th. fått förbli stående, hade ryssarna sökt få honom att erhålla, att svenska beskickningen förberett uppbyggandet av en central för spionage mot Sovjet under den ryska ockupationen. Något direkt fysiskt våld hade emellertid icke utövats mot honom.

Efter någon tid hade en överste i lägret meddelat Th., att han skulle föras till Moskva. I mitten av mars 1945 hade han jämte några medfångar transporterats med flyg över

Debreczen - Lemberg - Gomel till Moskva. Resan hade tagit 6 dagar. I Moskva hade Th. insatts i Lubjanka-fängelset, där han till en början lökarundersökts och fråntagits alla metallföremål. Härefter hade han förts upp i fängelsets femte etage, där han inspärrats i en relativt bekväm cell med nr. 525. Behandlingen hade varit god beträffande mat, kroppsvård o.s.v. Fyra NKVD-officerare hade i skift ständigt uppehållit sig i cellen. Kort efter ankomsten till denna cell hade Th. förts till ett mitt emot cellen liggande förhörssrum, där han blivit förhörd av den nyligen i samband med Beria-affären avrättade Merkulov, då bitr. minister för statssäkerhet. Förhöret inför denne, som varit iförd generalsuniform med två stjärnor, hade pågått ca. 10 minuter. .M. hade uppträtt vänligt och lovat, att Th. skulle få resa hem, om han bara berättade, vad han visste om svenska Budapest-beskickningens spionageförberedelser. Därefter hade Th. förts tillbaka till cell 525, där han fått vistas ca tre veckor. Han hade haft intrycket, att ryssarna avvaktade någon bestämd händelse eller något besked, innan de avgjorde hans vidare öde. .

I mitten av april 1945 hade Th. väckts mitt i natten och förts till Lefortovskaja-fängelset, där han satt till hösten 1945 utan att något hände. Han hade hungerstrejkat och ställt till allsköns bråk som protest. Trots detta hade han icke blivit utsatt för någon fysisk misshandel.

Någon gång på hösten 1945 hade Th. kallats till förhör inför en viss Weindorf, som han trodde vara chef för en kontraspionageavdelning inom ministeriet för statssäkerhet. Denne hade ställt en del allmänna frågor, såsom varför Th. varit så besvärlig i fängelset m.m. Därefter hade han plötsligt frågat, om Th. kände Raoul Wallenberg och bett om upplysningar rörande dennes verksamhet i Budapest. Th. hade redogjort för hans humanitära insatser till skydd för judarna, varpå Weindorf skratande förklarat, att vad han ville veta gällde Wallenbergs spionageverksamhet. Man kände å rysk sida väl till att såväl Wallenberg som Th. vore spioner. Man hade bevis därför. Förhöret varade ca två timmar, varefter Th. fördes tillbaka till sin cell.

Den 18 april 1946 hade adjutanten till en icke namngiven polisgeneral uppsökt Th. och meddelat honom, att han kunde räkna med hemresa inom de närmaste veckorna. "Der General lässt sagen

dass der Fall erledigt ist". Emellertid hände intet förrän hösten 1946 trots fortsatt hungerstrejk och andra protestmanifestationer från Th:s sida, bl.a. skrivelser till ministern för statssäkerhet.

Någon gång i september eller oktober 1946 hade Th. hämtats till förhör hos en major Asenkratov, som enligt Th. torde ha haft särskilt uppdrag av Weindorf att befatta sig med de fångna diplomaterna. Under ca. tre månader hade 30 å 40 förhör inför A. ägt rum. Ingående frågor hade ställts om samtliga medlemmar av Budapest-beskickningen, även rörande deras privatliv, äktenskap etc. Hela tiden hade man försökt få Th. att erkänna, att spionageverksamhet förberetts, och lämna detaljer härom. Förhören hade skett i relativt hyggliga former. Endast en passant hade frågor om Wallenberg ställts. .

Efter dessa förhör hade Th. fått förbli inspärrad i Lefortovskaja ända till mars 1950. Han hade i tur och ordning suttit i cellerna 214, 140, 81 och 86. Behandlingen hade varit förhållandevis god. Fångarna hade fått hygglig mat och haft tillgång till ett välförsett bibliotek.

Bland medfångarna hade befunnit sig bl.a. praktiskt taget hela de tyska beskickningarna från Bukarest och Sofia. Th. förklarade sig ej hysa ringaste tvivel om att även Wallenberg befunnit sig där. Visserligen hade han ej sett eller talet med någon medfånge, men genom knackningssystem hade han fått reda på att W. sutte i en cell belägen 11 celler från hans egen (då nr. 86).

Någon gång i mars 1950 hade en grupp fångar, huvudsakligen diplomater, till ett antal av 100 å 110, förts över från Lefortovskaja till Buturkafängelset i Moskva. Th. var bland dem och hade insatts i en cell med tre medfångar, bland dem ungerske handelsattachén i Sofia och en italienare. Th. anser sannolikt, att även Wallenberg fördes över men vet det ej med säkerhet. Efter 2 å 3 dagar hade Th. kallats till förhör inför en kommissarie Smernitski. Denne hade förklarat, att ehuru fångarna ej kunde återfå friheten, de dock snart skulle få se prov på sovjetregeringens rättfärdighet. I materiellt avseende hade de fått det bättre än i Lefortovskaja (tilldelning av smör, cigaretter bl.a.). I april 1950 hade Th. och den ungerske handelsattachén förts till cell 138 i Butyrka, där de blivit sittande till oktober 1951.

I oktober 1951 hade plötsligt "helvetet börjat". Th. lade märke till, att den ursprungliga gruppen på 100-110 efter hand minskades. Han själv hade ånyo kallats till Smernitski och tvingats underskriva ett dokument i vilket förklarades, att han vore häktad.

S. hade läst upp dokumentet, i vilket utsades, att Th. bedrivit spionage och därigenom förbrutit sig mot vissa angivna paragrafer i rysk lag. Härefter hade S. rasat mot Th. Förhör hade pågått i 3 å 5 dagar, varunder han behandlats som en redan dödsdömd man. Möjligen kunde enligt S. straffet på grund av den ryska rättvisans mildhet bli 25 års tvångsarbete i Sibirien.

Efter denna sakernas vändning hade Th. begärt att få tala med Weindorf för att till denne avge en bekännelse. Weindorf hade kommit och Th. hade förklarat, att sedan han nu blivit hotad med dödsstraff han ville erkänna, att han icke vore norsk medborgare - såsom sådan hade han hittills hela tiden uppträtt - utan tysk och tidigare varit verksam som tysk affärsman i blygsam skala i Budapest. Bitr. säkerhetsministern Merkulov, som omedelbart underrättats om detta, hade blivit ursinnig och i Th:s närvaro rivit sönder en bunt dokument om fallet Th. En märklig förändring i ryssarnas inställning till Th. hade inträtt. De torde i detalj ha kontrollerat Th:s uppgifter i Budapest, funnit dem korrekta och förklarade efter ca. tre veckor, att de icke längre upprätthölle anklagelsen för spionage. Ryssarna förefölle plötsligt desintresserade av Th:s fall.

Senare på hösten 1951 hade han emellertid förts över till Lubjanka och inför riksåklagaren Rudenko anklagats för att genom falska uppgifter ha fört de ryska myndigheterna bakom ljuset. Frelöshetsstraff på 10 år yrkades mot honom.

Den 24 december 1951 hade Th. förts tillbaka till Butyrka och satts i samma cell som sin vän den ungerske handelsattachén. Den 25 februari 1952 hade han så kallats till en polisöverste i en annan avdelning av Butyrka. Denne meddelade, att ett såsom "O.S.O." betecknat organ inom ministeriet för statssäkerhet under ordförandeskap av ministern den 19 februari 1952 dömt Th. till 25 års "Einzelhaft", emedan han "varit verksam mot Sovjetunionen". Ingen appell vore möjlig.

Th. hade därefter förts till det s.k. "dödstornet" i Butyrka och därifrån någon av de sista dagarna i februari till fängelset (lägret?) Wladimir ca 180 km öster om Moskva. I detta fängelse förvarades enligt Th. de viktigaste fångarna. Det bestod av tre byggnader, varav en, kallad "Isolator", bestod av tre våningar med en- eller tvåmansceller. I denna byggnad placerades personer, som man avsåg låta försvinna. Th. placerades själv där och uppskattade antalet medfångar till ca. 300, bland dem amerikaner, engelsmän, en Tito-general, en förutvarande medarbe-

tare till Canaris etc. Alla voro dömda till 25 års frihetsstraff.

Bland fångarna i Wladimir hade enligt Th. befunnit sig en tysk vid namn Hille, som där suttit i samma cell som Wallenbergs ungerske chaufför. Huruvida Wallenberg själv varit där visste Th. icke, men han höll det icke för uteslutet. Några säkra uppgifter om W. hade Th. icke haft sedan han lämnat Lefortovskaja.

Som ett Kuriosum nämnde Th. på tal om sin vistelse i Wladimir, att ryssarna från Moskva fört dit den ovan flera gånger nämnde ungerske handelsattachén, enär de visste, att han och Th. trivdes bra ihop!

Den 17 juni 1953 hade Th. plötsligt anmodats packa in sina tillhörigheter och förts till en sal, där han och 23 medfångar, bland dem Hille, meddelats, att de komme att frigiwas. De hade utrustats med kläder och den 19 juni transporterats till Moskva och därifrån till uppsamlingslägret Tapiro nära Königsberg, dit de anlönt den 28 juni. Till Tapiro hade från annat håll kommit bl.a. en tysk diplomat, förre ministern i Kaunas Erich Zechlin. I mitten av augusti hade representanter för ryska justitieministeriet hållit förhör med fångarna i Tapiro och bl.a. frågat Th., varför han ej ville stanna kvar på östra sidan av järnridån. Th. hade hänvisat till att han hade sin familj i väster.

Efter ytterligare sex månader gavs order om uppbrott och Th. anlände den 28 december 1953 med en fångtransport till genomgångslägre Friedland på västsidan i Niedersachsen.

Den ovannämnde Hille hade kvarstannat i östzonen. Th. hade med denne överenskommit att hålla fortsatt kontakt, och Th. trodde, att han eventuellt skulle vara beredd att efter meddelande från Th. komma över till Västtyskland.

Köln den 13 januari 1954.

Undert. T. Göransson

P.M.

Som bekant blev den svenske journalisten Edward af Sandeberg år 1945, då han efter vapenstilleståndet skulle återvända från Berlin via Moskva till Sverige, anhållen i Moskva, där han vistades dels i Butyrka-fängelset och dels i Krasnogorsk-lägrät utanför Moskva. I Butyrka-fängelset sammanträffade af Sandeberg med en tysk krigsfånge, som uppgav sig heta Hille och med hemort i Bautzen, Niederschlesien. Denne Hille, som uppgav att Raoul Wallenberg skulle ha suttit fånge antingen i Lefortovskaja eller Lubljanka-fängelset i Moskva, hade förklarat att han haft någon anställning vid Essener National Zeitung. af Sandeberg var icke säker på Hillos förnamn men trodde, att det kunde möjligen vara Kurt eller Knut. I Tyskland bedrivna efterforskningar gävo vid handen, att det icke fanns någon Kurt eller Knut som gärna kunde vara identisk med den Hille, med vilken af Sandeberg sammanträffat. Däremot kom man fram till en person vid namn Erhard Hille, som var född 1913 och som till yrket var "Schriftleiter".

I ett brev från svenska konsulatet i Berlin av den 12 december 1951 framgår, att tyska Röda Korsets Suchdienst kommit fram till följande resultat angående Erhard Hille. Hans fullständiga namn skulle vara Erhard Hille, född 2/2 1913 och son till Otto Hille. Han skulle vara född i Sohland (Spree), gift, och ha 2 barn. Hans yrke skulle vara skriftställare och senaste arbetsplatsen var Verlag u. Druck National Zeitung, Berlin-Staaken, Schulstrasse, vilken sistnämnda adress troligtvis kan vara bostadsadressen.

I ett nytt brev från svenska konsulatet i Berlin av den 8 januari 1952 hänvisar generalkonsul Bratt till dels en skrivelse från Deutsches Rotes Kreuz, Landesnachforschungsdienst, Berlin-Dahlem, den 7/1 1952, Im Dol 2 (U-Bahnhof Podbielskiallee) Fernruf 760 736/37, unser Zeichen Ch-Ö/Kö LVK 183964, betrifft Familie Bertha Hille, geb. Böhme, Gross-Hartmannsdorf 304 och dels en skrivelse från Ev. Luth. Pfarramt, Gross-Hartmannsdorf. Deutsches Rotes

Kreuz' skrivelse hänvisar till Ev.Luth. Pfarramts brev, av vilket framgår att en pastor i Gross-Hartmannsdorf den 29 december 1951 samtalat med fru Bertha (verwit.) Hille, varvid fru Hille skulle ha upplyst pastorn om att hennes båda söner Erhard och Kurt icke givit sig tillkänna sedan hon i januari 1948 erhöll ett kort från Erhard.

I en tredje skrivelse från konsulatet i Berlin av den 28 januari 1952 har konsulatet enligt bifogad avskrift från Deutsches Rotes Kreuz inkommit med ytterligare uppgifter om Hille. Deutsches Rotes Kreuz' skrivelse är daterad den 23 januari 1952 och har samma adress som föregående. Under rubriken "unser Zeichen" förekommer följande anteckning:

LVK 183 964 Ch-8/Pt

I denna skrivelse anges beträffande Hille:

"Betr.: Erhard Hille, geb. 2/2 1913.

"Bezugnehmend auf das Schreiben v. 11/1 1952 teile ich Ihnen die Anschrift von der Ehefrau meines Sohnes mit:

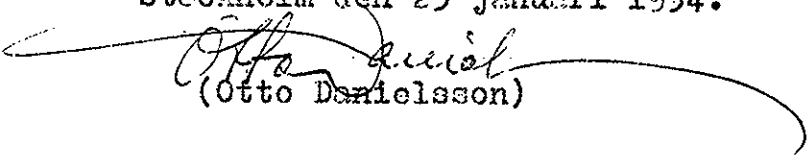
Frau Hildegard Hille, Bloaschütz über Bischofswerda,
Krs. Bautzen/Sa, Ost-Zone. "

I denna skrivelser framgår vidare, att Erhard Hille var hemmahörande i Berlin-Staaken, Schulstrasse 73.

Med här ovan angivna adresser på Hilles senaste arbetsplats och hans troligen sista bostad samt vidare adresser på modern och hans hustru torde det icke vara omöjligt att på något sätt via Deutsches Rotes Kreuz och pastorsämbetet i Gross-Hartmannsdorf få ett bud till Hille, så att han kan infinna sig i västsektorn i Berlin. Om Verlag u. Druck National Zeitung i Berlin alltjämt existerar eller om det finnes någon representant för detta förlag boende där, kan man måhända begära denne representants hjälp, så att Hille finge ett meddelande om att han borde inställa sig hos representanten för förlaget, detta under förutsättning att förlaget eller representanten befinner sig inom västsektorn. Skulle detta inte vara möjligt kan måhända Deutsches Rotes Kreuz finna en förevändning för att kalla Hille till västsektorn i Berlin.

Enligt uppgift från en från Ryssland den 28 december 1953 återkommen tysk krigsfånge skulle Hille någon gång under sommaren 1953 ha sänts från det tyska krigsfångelägret Vladimir, nordost om Moskva till uppsamlingslägret i Tapiau nära Kaliningrad och slutligen frigivits samtidigt med den omnämnda krigsfånge, varför han bör befinna sig i östzonen. Vår sagesman har uppgivit, att Hille i lägret i Tapiau sammantruffat med en kvinna med vilken han sagt sig ha för avsikt att ingå äktenskap. Det kan därför vara möjligt, att han icke tagit kontakt med sin hustru, men man torde väl kunna förmoda, att han på något sätt låtit sig avhöras hos modern.

Stockholm den 25 januari 1954.

(Otto Danielsson)

Avskrift av chiffrertelegram från utrikesdepartementet till generalkonsulatet i Berlin, avsänt den 3 februari 1954.

Nr 4.

Angeläget från Jarring till Tamm.

Kan det konstateras om Druck und Verlag Nationalzeitung i Berlin alltjämt existerar. Om svaret jakande adressen med uppgift om Väst eller Östberlin.

Exp. 3/2 1. 10.55

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

P2 Eu³

Från Berlin

Avsändt den 3 / 2 19 54 kl. 2220

Inkom den 4 / 2 19 54 kl. 0120

Utskrivet i 3 ex. Detta är ex. nr 2

3.

Angeläget för Jarring. Edert chiffer 4. Ingen adekvat motsvarighet, men nationaldemokratiska partiets organ Nationalzeitung utkommer i Östberlin under adress Verlag der Nation, Magazinstrasse 15-16, Berlin C 2.

Tamm

KOPIA KOPIA

Avskrift av chifftertelegram från utrikes-
departementet till generalkonsulatet i Berlin,
avsänt den 4 februari 1954.

Nr. 5

Edert 3

Kan det fastställas om någon eller några personer i
ledningen för Nationalzeitung vårt 4 fortfarande bor
kvar i Berlin

Utdrag av bil. t. hör fr. Hamburg 4.2.54.

(samtal med Paul Koch)

- - - - -

3b.) På fråga, om någon svensk varit i fängelset, svarade K.:
"Ja, es soll ein Schwede da gewesen sein. Name weiss ich nicht".

Då jag nämnde Raoul Wallenberg, sade Koch: "'o Sie den Namen sagen, ist er mir in Gedächtnis gekommen. Ein Schweizer soll mit ihm zusammen gewesen sein, aber den Namen erinnere ich mich nicht. In Vladimir und auch in Tapia habe ich von einem Hille gehört, dass er mit Wallenberg zusammen gewesen sein soll. Mit Hille war ich zusammen: im Butyrka Juni - August 1945 und in Tapia Juni - Dezember 1953. Hille hat mir erzählt, dass er mit Wallenberg zusammen war, und dass er angenommen hat, dass er deshalb so streng isoliert worden sei, weil er mit Wallenberg zusammen gewesen ist".

"Hille war in Vladimir, in einer kleinen Zelle, in einem anderen Stockwerk als ich, mit einem Schweizer zusammen".

"Hilles Alter - Anfang vierziger. War Journalist bei der Presse, eine grosse Zeitung, in Sachsen. Wurde mit mir am 26. Dezember 1953 entlassen nach Sachsen, nach einem kleinen Ort zu seinen Schwiegereltern".

"Hille erzählte, dass Wallenberg sehr reich sei, in Schweden sehr bekannt und dass seine Angehörigen grossen Einfluss hätten".

På fråga om Hille kan ha talat om någon annan svensk än Wallenberg, svarade Koch:

"Nein, ich glaube nicht. Ich meine, er hat den Namen Wallenberg genannt, Seine Verwandten in Schweden würden alles versuchen, um ihn frei zu bekommen".

En Adelbert Wauer, med adress Langer Deich, Insel Nordstrand/Nordsee, hade varit i samma rum som Hille i lägret Tapia. Det vore icke helt uteslutet, att Hille sagt något om Wallenberg för Wauer. Hille hade dock huvudsakligen berättat om sina egna öden och endast helt i förbigående omnämnt Wallenberg.

- - - - -

12-13.) (Erhard Hille - se punkt 3b.)

Utdrag av bil. t. hbr fr. Bonn 4.2.54.
(Grosheim-Krisko)

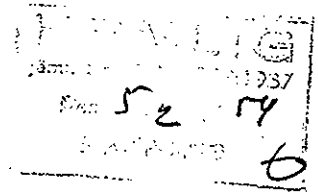
2) Om tysken Hille har T. (alias Grosheim Krisko) ännu inga
underrättelser men bemödar sig alltjämt att få reda på dennes
uppehållsort.

Avskrift av chifffertelegram från utrikesdepartementet
till generalkonsulatet i Berlin, avsänt den 6 februari 1954.

Nr. 7

Vårt 5 Om ingen av ledningen Nationalzeitung skulle kunna
anträffas torde man genom Essener Nationalzeitung kunna
söka uppgifter på någon av de gamla medarbetarna som allt-
jämt må vara kvar Berlin

Be. u. s. a.

P. M.

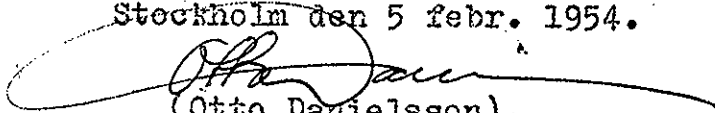
angående Erhard Hille, f. 2.2.1913.

Såsom av handlingarna angående Hille anger, var han före sin militärtjänst anställd vid Verlag u. Druck "National Zeitung", Berlin. Vid undersökning i Berlins telefonkatalog för år 1939 finnes ingen firma med namnet Verlag u. Druck National Zeitung, men däremot finnes det en rubrik "National Zeitung, Essen, Schriftleitung, S.W. 68, Charlottenstrasse, 82, Telefon 17.64.31!"

Med anledning av Hilles utsaga till red. af Sandeberg, när de sammanträffade i Butirka-fängelset i Moskva, enligt vilken af Sandeberg fått den uppfattningen, att Hille skulle ha varit anställd vid Essener National Zeitung, har man anledning förmoda, att det var vid National Zeitung Essen, som Hille var anställd som Schriftleiter.

Skulle mot förmodan ingen av ledningen för National Zeitungs Schriftleitung i Berlin kunna anträffas med ledning av ovanstående adress, torde man kunna gå via Essener National Zeitung och få uppgifter på någon av de gamla nedarbetarna, som alltjämt är kvar i Berlin, och efter överenskommelse med denne skulle man säkerligen kunna få ett meddelande till Hilles moder eller hustru, så att han satte sig i förbindelse med National Zeitungs representant i Berlin.

Stockholm den 5 febr. 1954.

(Otto Danielsson).

Från Berlin

Avsänt den 9 /2 1954 kl.1058

Inkom den 9 /2 1954 kl.1230

Utskrivet i 3 ex. Detta är ex. nr 2

8.

Edra chiffer 4,5,och 7.

Primo. Enligt vad omfattande utredningar givit vid handen har något företag benämnt Druck und Verlag Nationalzeitung varken existerat före 1933 eller därefter.

Secundo. Essener Nationalzeitung upphörde 1945.
Inga före detta medarbetare anträffbara här.

Tamm

KOPIA KOPIA

Avskrift av chiffterelegram från utrikes-
departementet till beskickningen i Bonn
avsänt den 10 februari 1954.

N:r 11

För Kumlin. Sök erfara hos Essener Nationalzeitung huruvida
någon av de gamla medarbetarna omkring 1939-45 i dess
Berlin-redaktion fortfarande finnes kvar i Berlin och i
jakande fall deras namn och adress

P.M.

Sedan en del finnar nu frigivits av ryssarna kunde det vara av betydelse, ^{att få reda på} huruvida de under sin fångenskap i Ryssland hört omtalas, att någon svensk hållits fängslad eller internerad i Ryssland under denna tid. Det vore äver av intresse att få reda på, i vilka fängelser och interneringsläger finnarna hållits internerade. Om någon varit internerad i fängelserna i Moskva vore det värdefullt, om han kunde lämna en så noggrann redogörelse som möjligt angående tid och plats. Särskilt gäller detta Lefortovskaja-fängelset. Alltså i vilka celler hade han suttit och hur länge i varje cell? Kan han yttra sig om vilka interner som befunno sig i cellerna 151, 152 och 153? Hörde han namnen Karl Supprian, Roedl, Albert Laarmann, överste Dietl eller Zoltan de Rivo? (De fyra förstnämnda äro namn på tyskar, som tjänstgjorde i Balkanhuvudstäderna, och de Rivo var ungersk vetenskapsman, vilken tjänstgjort vid universitetet i Sofia).

Ha de hemvändande finnarna varit internerade i Vladimir-lägrer?

Vilka namn på interner i detta läger kunna de erinra sig?

Ha de sammanträffat med någon tysk med namnet Erhard Hille?

Ha de vid något tillfälle hört namnet Vilhelm Langfelder nämnas?

Ha de hört omtalas något läger utom Krasnigorsk i Moskvans relativa närhet?

Fanns det något läger där enbart höga diplomater och höga officerare hölls internerade?

Ha de hört namnet Wallenberg nämnas under Rysslandsvistelsen?

Stockholm den 10 februari 1954.

(Otto Danielsson)

Utdrag av bil. t. hbr fr. Hamburg 13.2.54.
(samtal med Adalbert Wauer)

På fråga, vad Wauer visste om Hille, uppgav Wauer, att Hille, som vore född i Sachsen och c:a 45 år gammal, hade varit journalist, blivit tillfångatagen 1944 och i Moskva suttit i ensamcell. Numret på cellen visste icke Wauer. Hille skulle ha frigivits till närheten av Erfurt. Anledningen till, att Hill i Moskva hade placerats i ensamcell, skulle ha varit, att Hille vägrat göra några utsagor och därför fått det strängaste straff, som kunde tänkas.

I ensamcellen hade Hille genom knackningar fört samtal med granncellerna och fastställt, att en svensk funnes i granncellen. På frågor beträffande svensken svarade Wauer:

"Es war etwas wie Wallen-, Wallenstein, Wallenberg.

Ja ich glaube es war Wallenberg.

An den Vornamen erinnere ich mich nicht.

Hille hat eigentlich gar nichts von dem Schweden erzählt, nur så erwähnt und seine Nationalitet genannt.

Hille ist nicht zusammen mit ihm gewesen, nur durch Klopfzeichen kenne gelernt aus der Nachbarzelle."

Hille 17/2
Bonn, p.t. Köln den 15 februari 1954.

Strängt förtroligt.

(se sist. stycke)

Broder,

Åberopande Ditt handbrev den 30 nästlidna januari, vid vilket var fogat en promemoria från Danielsson, ber jag få lämna följande preliminära besked rörande våra försök att komma i kontakt med de i promemorian nämnda personerna.

1. Från konsultssekreteraren Ludwig Born ha vi erfarit, att han under sin fångenskap i Ryssland aldrig mött någon svensk, vare sig i fängelse eller i arbetslägret Workuta.
2. Med legationsrådet dr. Mohrmann komma vi att få ett samtal fredagen den 19 dennes.
3. Fröken Angela Rohl, som en tid uppehållit sig i Rhöndorf nära Bonn, avreste redan omkring den 1 februari till en ort hela nära Bremen (adress: Kirchweyhe bei Bremen). Möter något hinder, att vi anmoda konsulatet i Hamburg, som ju redan är inkopplat i dessa ärenden, att ta sig an fallet Rohl?
4. Fru eller fröken Therese Loesl, som vistas i södra Bayern, väntas i april komma på besök till Bonn. Kunna vi vänta till dess med att utfråga henne?
5. Sändebudet dr. Erich Zechlin befinner sig f.n. på ett sjukhus i Bonn. Hans tillstånd tillåter tills vidare icke besök, men vi komma att underrättas så snart Zechlin

Utrikesrådet J a r r i n g ,
Utrikesdepartementet.

är i tillfälle mottaga en representant för beskickningen.

I detta sammanhang ber jag - med anledning av i särskild ordning oss tillställd förfrågan rörande medarbetare i National-Zeitung (Essen) - få nämna, dels att denna tidning sedan krigets slut icke längre existerar, dels att den i bilagan till hbr Kumlin-Dahlman 15.10.51 omnämnde Erich Schneyders nuvarande adress är Machandelweg 4, Berlin-Charlottenburg, dels att - därest förfrågans syfte skulle vara att erhålla någon ledtråd för utrönande av Hilles nuvarande vistelseort - vår tidigare undersökning (se nämnda handbrev) gav negativt resultat beträffande den förmenta förbindelsen mellan Hille och National-Zeitung.

/u/ R. Kumlin

Avskrift av chifftertelegram från utrikesdepartementet
till generalkonsulatet i Berlin, avsänt den 18 februari
1954.

Nr. 13.

Från Jarring för Tamm.

Kan det möjligen genom den tyska Heimkehrerkomitee
fastställas på vilken adress den från Sovjetunionen nyligen
återvände tysken Erhard Hille nu kan anträffas. Vi hänvisa
till handbrev Bratt-Dahlman 28 augusti 1952 och tidigare
korrespondens

Från Berlin

Avsant den 20 /2 19 54 kl. 1120

Inkom den 20 /2 19 54 kl. 1315

Utskrivet i 3 ex. Deffa är ex. nr2

17.

För Jarring. Edert chiffer 13. Suchdienst upp-
giver Hille återvänt 28 december därefter sannolikt
begivit sig till hustrun bosatt Baschükz über Bischo^{ls}
werda Kreis Bautzen i östzonen.

Tamm

KOPIA KOPIA

HEMLIG

Hille

Stockholm den 24 februari 1954.
Överlämnas för kännedom till Kommissarie Danielsson.

(Gunnar Jarring)
Chef för Politiska Avdelningen.

P.M.

Från generalkonsulatet i Berlin meddelas att enligt uppgift från Suchdienst Hille återkommit den 28 december 1953 samt troligen begivit sig till hustrun, adress Baschütz über Bischofswerda Kreis Bautzen i Östzonen.

Stockholm den 24 februari 1954.

Hille

Avskrift av chiffterelegram från UD till
generalkonsulatet i Berlin, avsänt den 26/3-54.

Nr. 19.

För Tamm från Jarring.

Primo. Kontakta Erich Schneyder adress Machandelweg 4
Berlin-Charlottenburg som är tidigare medarbetare i
Schriftleitung, Essener Nationalzeitung, för att ordna
förbindelse med Hille.

Secundo. Det vore önskvärt om Schneyder ville medverka
i våra ansträngningar att få Hille att göra ett besök
i Västberlin eventuellt genom förespegling av anställ-
ning eller i varje fall antydning om ett återupptagande
av deras tidigare samarbete. Vi skulle därefter ha
möjlighet att få utfråga Hille om hans erfarenheter
från Sovjetunionen.

Tertio. Kostnaderna för Hilles resa till Berlin bestri-
das av oss.

Quarto. För Hilles nuvarande uppehållsort jämför edert
chiffer 17.

Från Berlin

Avsant den 27 /3 19 54 kl. 1130

Inkom den 27/3 19 54 kl. 1130

Utskrivet i 3 ex. Detta är ex. nr 2

28.

Edert chiffer 19.

För Jarring. Erich Schneyder har för ett par dagar sedan avrest till Västtyskland på obestämd tid. Hans adress där uppgivs vara Essen-Werden Forstmannstrasse 65 telefon 49 23 91.

Tamm.

KOPIA KOPIA

Avskrift av chiffertelegram från UD till
generalkonsulatet i Berlin. avsänt den 27/3-54.

Nr. 20.

För Tamm från Jarring.

Önskvärt Du genom den myndighet som lämnat uppgifterna
Hilles uppehållsort försäkrar Dig om att Du blir under-
rättad ifall Hille skulle infinna sig i Berlin.

Avskrift av chiffterelegram från UD till
beskickningen i Bonn, avsänt den 27/3-54.

Nr. 20.

För Kumlin från Jarring.

Schneyder Ditt handbrev 15 februari in fine befinner sig för närvarande i Västtyskland adress Essen-Werden, Forstmannstrasse 65 telefon 49 23 91. Sök om möjligt kontakt med Schneyder för att utröna om han villig medverka i våra ansträngningar att få kontakt med Erhard Hille med adress för närvarande Baschükz über Bischofswerda Kreis Bautzen i Östzonen. Hilles nuvarande uppehållsort är belägen i urangruvedistriktet varför stora svårigheter komma i kontakt med honom. Vi skulle exempelvis kunna tänka oss möjligheten av att Schneyder kunde få Hille göra besök i Västberlin kanske genom förespegling av anställning eller i varje fall antydning om ett återupptagande av deras tidigare samarbete. Om så kunde ordnas finge vi ju möjlighet utfråga Hille om hans erfarenheter. Kostnaderna för Hilles resa till Berlin bestridas självfallet av oss.

Avskrift av chiffterelegram till utrikes-
departementet från beskickningen i Bonn,
inkom den 30/3 1954.

Nr. 7.

Edert chiffer 20. Repetera Hilles adress i östzonen.

min

Avskrift av chiffterelegram från utrikesde-
partementet till beskickningen i Bonn, avsänt
den 31 mars 1954.

Nr. 22

Edert chiffer 7. Adressen är för närvarande Baschükz
(eller möjligen Bloaschütz) über Bischofswerda Kreis Bautzen
i östzonen

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Kille
2/4
Bonn, p.t. Köln den 1 april 1954.
Strängt förtroligt. 1 bil.

Broder,

./.

Åberopande i särskild ordning oss tillställd
instruktion ber jag härmed få överlämna en P.M. av
Damgren om det samtal, som han i går haft med Erich
Schneyder.

R. Kumlin

Utrikesrådet J a r r i n g ,
Utrikesdepartementet.

P.M.

Jag besökte i går i Essen förre chefen för National-Zeitungs (Essen) Berlinredaktion Erich Schneyder, som därvid bekräftade sin i oktober 1951 lämnade uppgift, att han aldrig någonsin (före min då framställda fråga) hört talas om någon person vid namn Erhard Hille, som skulle ha varit National-Zeitungs korrespondent (eller ekonomiske medarbetare) i Dresden (jfr min P.M. den 15.10.51, insänd med hbr Kumlin-Dahlman samma dag).

Schneyder höll det alltjämt för uteslutet, att Hille skulle ha utövat någon redaktionell verksamhet för National-Zeitung (Essen), men medgav, att det kunde tänkas, att Hille haft något med National-Zeitungs annonsackvisition eller distribution att göra. Han lovade att sätta sig i förbindelse med den forne ekonomidirektören och med den forne annonschefen i National-Zeitung, som båda befinna sig i Västtyskland, samt att underrätta mig om resultatet av sina förfrågningar.

Då jag sade Schneyder, att vi visste, att Hille nu återkommit från Ryssland och befinner sig i östzonen, förklarade Schneyder sig beredd att hjälpa oss att etablera kontakt med Hille, så snart det kunnat fastställas, att någon person i den forna National-Zeitung över huvud kände

till Hille.

Därutöver omtalade Schneyder, att en person, som han känner, rätt ofta företager resor till östzonen och möjligen skulle kunna vara oss till någon nytta i detta sammanhang.

Vi överenskommo att tills vidare avvakta resultatet av Schneyders försök att erhålla upplysningar om arten av Hilles påstådda förbindelser med National-Zeitung.

Bonn, p.t. Köln den 1 april 1954.

K.A. Damgren

Bonn, p.t. Köln den 20 april 1954.
Strängt förtroligt. 1 bil.

Hille K.

Broder,

I anslutning till Kumlins handbrev den 1 inne-
varande april angående Damgrens samtal med Erich
Schneyder ber jag härmed få överlämna avskrift av ett
den 16 dennes dagtecknat brev från Schneyder till Dam-
gren angående det hittillsvarande, skäligen magra resul-
tatet av den förres försök att få närmare klarhet beträf-
fande Erhard Hille.

Därest beskickningen anses böra vidtaga några
åtgärder med anledning av de av Schneyder lämnade upp-
lysningarna, vore jag tacksam för underrättelse.

/./ T.Göransson

Utrikesrådet J a r r i n g ,
Utrikesdepartementet.

Avskrift.

Bil. handbrev.....*Göransson*

Jarvis.....d. *20.4.54*

d. 16.4.54.

ERICH SCHNEYDER
Essen-Werden
Forstmannstr. 65
492 391

Sehr geehrter Herr Dr. Damgren:

Dies ist ein Zwischenbescheid, ich fürchte, ich werde auch in der Zukunft nicht mehr zu Tage fördern können.

Zunächst was die National-Zeitung betrifft. Es gab in Halle an der Saale ein Blatt dieses Namens. Das erklärt, weshalb in Dresden ein Vertreter dieses Blattes sass. Der Name Hille ist in der dortigen Gegend nicht selten, er lässt auf sudetendeutsche Herkunft schliessen.

Nun zur Hauptsache. Ich habe die Adresse eines Herrn Bernhard Hille ausfindig gemacht. Dieser ist im Verlagswesen tätig gewesen. Vielleicht liegt eine Verwechselung bei dem Vornamen vor, denn Sie sprachen von Erhard Hille. Ich habe an Bernhard Hille geschrieben, und ihn gefragt, ob er in russischer Gefangenschaft war und ob er über Tapiau entlassen wurde. Aber ich blieb ohne Antwort, indes kam der Brief auch nicht zurück, was dafür spricht, dass der Adressat ihn erhalten hat, auch wenn seine Adresse inzwischen gewechselt hat. Die Anschrift lautet, Düsseldorf, Friedrichstrasse 29. Ich habe ihm nur geschrieben, dass mir die Anfrage eines Ausländers nach einem Kriegsgefangenen vorliegt. Ich kenne niemanden, der mir sagen kann, ob dieser Bernhard Hille früher in Dresden war, da er nicht antwortet, empfehle ich zu ihm zu fahren, evtl. die neue Anschrift

festzustellen (meine Anschrift ist etwa ein Jahr alt) und ihn direkt zu befragen. Ich wäre dankbar, wenn mir gesagt würde, welches Ergebnis diese Recherche hatte, damit ich gegebenenfalls andere Nachforschungen, die noch laufen, stoppen kann. Wie schon gesagt, werde ich alles mir mögliche zur Aufklärung des Schicksals des Herrn Wallenberg tun.

Mit den besten Ostergrüssen bin ich
stets Ihr

(u) E. Schneyder

Extremely faint, mostly illegible handwritten text covering the lower half of the page, likely a continuation of the letter or a separate note.

Hille

Avskrift av strängt förtroligt och personligt
handbrev från generalkonsul Tamm, Berlin, till
utrikesrådet Jarring, dagtecknat den 21 april 1954.

Deutsches Rotes Kreuz, Landesnachforschungsdienst, har
numera bekräftat att enligt meddelande från fru Bertha Hille,
Grosshartmannsdorf Nr. 304 Kr. Freiberg/Sa., hennes son, som
återvänt från ryskt krigsfängelägre nr 7027/1 Krasnygorsk,
befunne sig hos sin maka Hildegard Hille i Blosschütz, Kr.
Bischofswerda/Sa. DDR. Vår sagesman sade, att det vore föga
sannolikt att Hille vid ett eventuellt besök i Berlin komme
att uppsöka eller notificera Röda korset härom. Röda korset
kunde heller inte inbjuda eller uppmana honom att komma hit,
då en dylik invitation kunde vålla honom politiska svårigheter.
Däremot föreföll det ej uteslutet att en privatperson skulle
kunna inbjuda Hille att komma hit till Berlin utan att detta
medförde några personliga komplikationer för denne.

Avskrift.

Bil. handbrev *Graun*
Jarry d. 20.4.54
d. 16.4.54.

ERICH SCHNEYDER
Essen-Werden
Forstmannstr. 65
492 391

Sehr geehrter Herr Dr. Damgren!

Dies ist ein Zwischenbescheid, ich fürchte, ich werde auch in der Zukunft nicht mehr zu Tage fördern können.

Zunächst was die National-Zeitung betrifft. Es gab in Halle an der Saale ein Blatt dieses Namens. Das erklärt, weshalb in Dresden ein Vertreter dieses Blattes sass. Der Name Hille ist in der dortigen Gegend nicht selten, er lässt auf sudetendeutsche Herkunft schliessen.

Nun zur Hauptsache. Ich habe die Adresse eines Herrn Bernhard Hille ausfindig gemacht. Dieser ist im Verlagswesen tätig gewesen. Vielleicht liegt eine Verwechselung bei dem Vornamen vor, denn Sie sprachen von Erhard Hille. Ich habe an Bernhard Hille geschrieben, und ihn gefragt, ob er in russischer Gefangenschaft war und ob er über Tapiau entlassen wurde. Aber ich blieb ohne Antwort, indes kam der Brief auch nicht zurück, was dafür spricht, dass der Adressat ihn erhalten hat, auch wenn seine Adresse inzwischen gewechselt hat. Die Anschrift lautet, Düsseldorf, Friedrichstrasse 29. Ich habe ihm nur geschrieben, dass mir die Anfrage eines Ausländers nach einem Kriegsgefangenen vorliegt. Ich kenne niemanden, der mir sagen kann, ob dieser Bernhard Hille früher in Dresden war, da er nicht antwortet, empfehle ich zu ihm zu fahren, evtl. die neue Anschrift

festzustellen (meine Anschrift ist etwa ein Jahr alt) und ihn direkt zu befragen. Ich wäre dankbar, wenn mir gesagt würde, welches Ergebnis diese Recherche hatte, damit ich gegebenenfalls andere Nachforschungen, die noch laufen, stoppen kann. Wie schon gesagt, werde ich alles mir mögliche zur Aufklärung des Schicksals des Herrn Wallenberg tun.

Mit den besten Ostergrüssen bin ich
stets Ihr

(u) E. Schneyder

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Hille
Bonn, p.t. Köln den 20 april 1954.
Strängt förtroligt. 1 bil.

Broder,

I anslutning till Kumlins handbrev den 1 inne-
varande april angående Damgrens samtal med Erich
Schneyder ber jag härmed få överlämna avskrift av ett
den 16 dennes dagtecknat brev från Schneyder till Dam-
gren angående det hittillsvarande, skäligen magra resul-
tatet av den förres försök att få närmare klarhet beträf-
fande Erhard Hille.

Därest beskickningen anses böra vidtaga några
åtgärder med anledning av de av Schneyder lämnade upp-
lysningarna, vore jag tacksam för underrättelse.

/s/ T.Göransson

Utrikesrådet J a r r i n g ,
Utrikesdepartementet.

11. Mai 1954.

19/5-
Hille.

Dortige Nachforschungen nach dem Diplomaten WALLENBERG

Folgender Bericht ging hier ein:

"über den schwedischen Diplomaten WALLENBERG erfuhr Berichter folgendes:

WALLENBERG fuhr mit seinem Pkw und seinem Kraftfahrer LANGFELDER im Jahr 1944 über die russischen Linien in RUMÄNIEN, um den sowjetischen Oberbefehlshaber zu veranlassen, dass die Gebäude der neutralen Gesandtschaft in BUDAPEST und SOFIA bei der Einnahme dieser Städte durch die Rote Armee verschont würden. Nach Angaben seines Kraftfahrers LANGFELDER wurde er damals zu verschiedenen sowjetischen Truppenstäben gebracht, dann aber vom NKWD festgenommen und nach MOSKAU verbracht. Nach eingehenden Vernehmungen soll er, ebenfalls nach Angaben seines Kraftfahrers LANGFELDER, zunächst in das Gefängnis BUTYKKA und dann im März oder April 1945 in die LEFORTOWSKAJA überführt worden sein. Seit dieser Zeit hat sein Kraftfahrer LANGFELDER nichts mehr von ihm gehört.

Berichter ist persönlich mit LANGFELDER nicht zusammengekommen. Er hat seine Kenntnisse von dem Kgf. Erhard HILLE, der 1945 und 1946 mit dem Kraftfahrer Wallenbergs zusammen war. HILLE ist jetzt aus der Kriegsgefangenschaft nach BLOASCHUTZ über Bischofswerda, Krs. Bautzen entlassen worden. Berichter hörte von HILLE, dass alle Kgf., die über Langfelder von dem Schicksal WALLENBERGS erfahren hatten, streng isoliert und von anderen Kgf. getrennt worden. HILLE wurde aus diesem Grunde im Januar 1948 aus dem Gefängnis in WLADIMIR abgeholt bzw. in eine andere Strafanstalt verlegt."

Name und Anschrift des aussagenden Heimkehrers lauten:

S c h m i d, Walter,
URSPRING/Krs. Ulm,
Kirchstr. 49

Befrager hat über ihn folgende Charakteristik abgegeben:

"Berichter ist ein ausgeglichener und ruhiger Mensch von sehr guter Allgemeinbildung und überdurchschnittlicher Intelligenz. Er wirkt in seiner ganzen Art sympatisch, aber frühreif. Es spricht für den Berichter, dass er sich seit seiner Entlassung aus der Kriegsgefangenschaft mit privaten Mitteln um die Anschrift-

ten der Angehörigen von Kgf. bemüht hat, die im Gefängnis WLADIMIR zurückgeblieben sind. Er hielt es für seine Pflicht, diese Angehörigen über das Schicksal der Kgf. persönlich zu unterrichten."

Der im Bericht genannte HILLE war auch in den s.Zt. angestellten Nachforschungen bereits als Schlüsselfigur benannt worden, die allenfalls über das Schicksal WALLENBERGS Auskunft geben könne. Die Angabe über Hilles Entlassungsort deckt sich mit den damaligen Feststellungen, dürfte also stimmen. Ob Sie eine Möglichkeit haben, HILLE in der Sowjetzone zu befragen, entzieht sich hiesiger Beurteilung. Mit unseren Quellen ist eine Befragung HILLES nicht durchführbar. Die Nennung des Kraftfahrers LANGFELDER ist neu. Nachforschungen nach ihm sind eingeleitet.

Avskrift.

17.5.1954.

Betr.: WALLENBERG.

Auf Grund unserer Nachforschungen wird mitgeteilt, dass der Kraftfahrer LANGFELDER noch nicht aus russischer Gefangenschaft entlassen ist.

....."Im Entlassungslager in Tapiau lernte ich Herrn Erhard Hill. Dieser Herr Hill erzählte mir, dass er im Februari oder März 1945 in einem Untersuchungsgefängnis in Moskau einen Herrn Langfelder getroffen habe, der sich als der Fahrer von Herrn Wallenberg ausgegeben habe.

Demnach war Herr Wallenberg ein Angehöriger der schwedischen Gesandtschaft in Budapest. Anfang Januari 1945 sei er von dem schwedischen Gesandten zum Oberbefehlshaber der russischen Armée im dortigen Raum geschickt worden, um zu erreichen, dass das Gesandtschaftsviertel in Budapest vom russischen Artilleriefeuer verschont blieben.

Nach Passieren der Front seien sie von Stab zu Stab geleitet worden, bis sie nach zweitägigen Irrfahrten schliesslich bei einem NKWD-Frontstab gelandet seien, wo ihnen ihre Pässe abgenommen wurden. Anfang Februari 1945 seien sie bereits in der Lubjanka angekommen, um noch etwas später in die Lefortowskaja überführt zu werden. Über das spätere Schicksal von Herrn Wallenberg ist mir nichts bekannt.

Falls Herr Erhard Hille diese Nachricht noch nicht durchgegeben haben sollte, so möchte ich Sie bitten, diese Sache streng vertraulich zu behandeln, ist er doch in der Ostzone beheimatet und nach seiner Ansicht wurden alle die Personen die von den Fall Wallenberg etwas wussten, besonders streng isoliert, da die Russen offensichtlich bemüht waren, strengstes Geheimnis, darüber zu wahren. Ich selbst habe das noch nicht gemeldet, da er mir das ganze im Vertrauen erzählt hat und er selbst die notwendigen Schritte in dieser Sache unternehmen wollte....

..... Zum Schluss möchte ich nochmals betonen, die Angelegenheit Wallenberg streng vertraulich zu behandeln da ich nicht weiss, ob Herr Hille bereits in Sicherheit ist. Das soll natürlich keinswegs heissen, dass es den Angehörigen nicht mitgeteilt werden darf, falls sie nicht schon besser unterrichtet sind....

Vidimeras:

R. Bruchman

Utdrag ur brev från typskriftsaffären, som återkommit från trycktryckslagen för regeringen. Brevet skickas till f.d. prokuratorn för riksdagen. Beskrivning. In 5/5-54-6

Telex

Från Berlin

Avsant den 7 7 1954 kl. 1410

Inkom den 7 7 1954 kl. 1410

Utskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr

2

89.

Kabinettssekreteraren personligen från "Rudolph Koaon.

"Med Benkts hjälp fick jag Erhard och hans nya fru hit, och han meddelade spontant allt vad han visste och detta är mycket värdefullt. I sista moment, när allt var färdigt för hans återresa, beslöt de två sig för att stanna i väster. Jag ordnade hos chefen för undersökning av östflyktingar, som kände mig mycket väl, att de två icke förhörs rörande vår vän och de andra vittnena, som ännu finns på andra sidan utan tvärtom inskräpa hos dem, att de måste hålla tyst om saken. Jag flyger idag från Berlin kl. 1600. Ring till Danielson, att Edward skall vänta med paketavsändningen tills Erhards nya adress är känd för oss".

Tamm

KOPIA

9.7.54
Lehr geachteter Herr Philipp! *) Moment: Bericht
an Herrn. p. 1. 1. 1. 1.

In Eile aus dem Büro von Herrn Sallinger:
Ich muß Ihnen noch folgendes mitteilen: Wir
würden, wie Ihnen schon bekannt, am 31.3.50 von
der Lefstrowskaja nach der Bistyrka verlegt. In unseren
Wagen sind noch zwei oder drei andere Zellen trans-
portiert worden. In der Nacht ist der Wagen mehrere
Male gefahren. Wir waren ausschließlich über letzte Trans-
port. In der Bistyrka im Erdgeschoss wurden alle Ankun-
menden dieser Nacht zunächst zu den Aufnahme-
formalitäten gesammelt. Es waren schon 8 bis 20
Zellen in der Aufnahme bereit. Während der Aufnah-
me wurden wir verschiedentlich von dem Gefängnis-
personal nach den Namen gefragt, und zwar jeweils ganz
leise an der Zellentür, um uns dann zur Kontrolle
zum Bad und zur Verteilung auf die Zellen zu bringen.
Bei diesen Namenabfragen hörte man ganz leise
auch manchmal einen Namen der übrigen Mit-
gefangenen. Dabei schien es mir einmal auch, als
ob ich den Namen Wallenberg gehört hätte. Es mußte
aber ein oder zwei Zellen weiter, nicht unbedingt in der

Nebenzelle sein. Ich klopfte mit der Nachbartzelle, bekam aber keine Nachricht. Es ist aber durchaus möglich, daß Wallenberg doch an diesem Tage mit uns von der Festung zur Brityrka gebracht worden ist. Kübler und Loyde + Kopfsteller sind am gleichen Tage mit uns transportiert worden, wie wir später feststellen.

Freundliche Grüße

Ihr Charles Hill

Avskrift av chiffertelegram från UD till
generalkonsulatet i Berlin, avsänt den 13 juli 1954.

Följ makarna Hilles adressbyten för det fall nya
förhör blir nödvändiga.

Sant L. Göransson - 7/11

Avskrift av handbrev från Kabinettssekreteraren
till envoyén Kumlin, Bonn, dagtecknat den 13 juli 1954.

Åtskilligt av det material Din beskickning försett oss med i Wallenberg-affären är av mycket stort intresse. För beskickningen måste det emellertid vara mycket svårt att bedöma, vad som kan vara matnyttigt och inte. Jag vill bara understryka den allmänna regeln, att man skall försöka fråga ut fångarna om allt - medfångar, tidpunkter, lokalteter etc. Det finns ofta inte direkt möjlighet att kontrollera riktigheten av kärnpunkten i något av våra vittnesmål, men om en vittnesberättelse kan beläggas genom andra vittnens uppgifter i detaljer, vinner den i betydelse.

Vi har fått ett nytt kronvittne, som har givit en utomordentligt intressant skildring av vissa av ryssarnas metoder. Denne man har i flera år under sin vistelse i olika ryska fängelser varit övertygad om att hans och ett litet antal medfångars behandling berott på, att de alla känt till Wallenbergs och hans chaufför Langfelders fångenskap. Åtgärderna mot fångarna började sättas in efter vår demarche i juni 1947 och före Vysjinskis svar 18 augusti 1947. Åtgärderna var av följande art.

Den 27 juli kallades tre fångar i kretsen kring Wallenberg till förhör. Två av dem utfrågades rörande vad de genom cellkamraten Langfelder visste om Wallenberg. Vad den tredje frågades om har inte kunnat utrönas.

Några månader senare fördes sagesmannen från ett läger till Lefortovskaja. En annan fånge fördes sommaren 1947 tillbaka från Sibirien till Lefortovskaja. En tredje togs dit från ett läger för hemvändande fångar. En fjärde sattes efter förhöret längre tid i ensamcell.

Vår sagesman, som under sina första år i Sovjet haft ett stort antal olika cellkamrater, hölls från denna tid uteslutande tillsammans med fyra fångar, som tillhörde Wallenberg-kretsen. Dessa fem personer flyttades av och an, skiljdes och återförenades igen till mitten av 1953, då vår sagesman fördes till ett genomgångsläger för hemvändande. Det finns en acceptabel förklaring till att just han släpptes: han var ende tysk

av de fem.

Den 24.1.51 dömdes tre av kretsen till 25 års straffarbete. En fjärde dömdes i januari 1952.

Uppgifterna om förhören tarvar ingen kommentar. Men jag skulle vilja be Dig hos Suchdienst söka få följande frågor be-
lysta.

Skedde sommaren 1947 någon allmän skärpning av fångarnas bevakning eller kan man dra någon slutsats av det faktum, att fyra fångar med gemensam kännedom om en viktig fånge utsattes för skärpt strafform?

Är det ett allmänt ryskt system, att fångar, som en gång lärt känna varandra, i fortsättningen skiljs och återförenas igen? Är det ett ryskt system att på detta sätt hindra fångar att göra nya bekantskaper? I så fall, från vilken tid började detta system tillämpas?

Kan man dra någon slutsats av det förhållandet, att några fångar, som suttit tillsammans och hade em gemensam farlig insikt samtidigt dömdes? Förekom ett stort antal andra domar i januari 1951? Strafftiden 25 år tycks ha varit standard enl. v. Hinckel dey. Dessa fångar hade vistats i Sovjet från 1944-45. Har domarnas sena datum någon betydelse?

Vår sagesman hade i flera år besvärats av att som medfånge ha en av de nämnda, som var starkt deprimerad, och han hade gjort upprepade försök att få "byta till sig" någon annan, men utan resultat. Detta finner han märkligt, då han under de första par åren i Sovjet ofta fått nya medfångar. Behandlingen i övrigt var god, och ingenting särskilt lades honom till last. Han anklagades för att genom tidningsskriverier ha stött behandlingen av ryska fångar.

Det bör väl i Suchdienst finnas folk, som är experter på ryska fängelsevanor och som kan ge oss bakgrund för bedömningen.

Vad vi kan få reda på om Bergemann är värdefullt. Andra namn av intresse är Major Schildknecht, stabschef i Paulus förband, samt general Spalke. Uppgifter om fångelser och tidpunkter rörande dem är av intresse, även om ingenting direkt berörande Wallenberg framkommer, enär sådana uppgifter hjälper oss att kontrollera hur gott minne vissa sagesmän har.

7.1.16
Avskrift av personligt och strängt förtroligt handbrev
från generalkonsul Tamm, Berlin, till kabinettsekreterare
Lundberg, dagtecknat den 13 juli 1954.

Härmed ber jag få översända avskrift av en skrivelse
från Zentralverband Politischer Ostflüchtlinge och Ost-
geschädigter till "das schwedische Rote Kreuz", vilken med
bud tillställts generalkonsulatet.

Vi ha låtit tillställa vederbörande ett mindre bidrag
från kyrkan i avvaktan på att han godkännes som Spätheimkehr
och erhåller sin gratifikation, vilket förväntas under
veckans lopp.

Två brev närslutas även.

Avskrift av avskrift.

Zentralverband Politischer Ostflüchtlinge und Ostgeschädig-
ter E.V.

Sitz Berlin
Berlin W 35
Derfflingerstrasse 9

An das schwedische Rote Kreuz

Berlin, den 12.7.1954
Sa/Ro.

B e r l i n W 35

Rauchstr. 25

Sehr geehrte Herren:

Überbringer dieser Zeilen ist z.Zt. politischer Flüchtling und musste vor einigen Tagen die Zone verlassen. Der schwedische Schriftsteller Herr Rudolf P h i l i p p aus Stockholm Ö, Grevturegatan 8 B, war persönlich mit Herrn H i l l e bei uns, um diesen Fall zu bearbeiten. Wir haben sofort alles mögliche getan, um Herrn Hille zu helfen. Die Schwierigkeiten bestehen aber hauptsächlich darin, dass Herr Hille mit dem schwedischen Sondergesandten zusammen in Russland inhaftiert war und infolge dieser Aussagen die er hier Herrn Philipp gemacht hat, nicht mehr in die Zone zurück kann. Da der Fall sehr delikat behandelt werden muss, weil sonst eine Gefährdung des noch in Russland verbliebenen W a l l e n b e r g eintreten kann, bitten wir, Herrn Hille zu unterstützen, da derselbe mit seiner zukünftigen Frau, Frau Henriette L e i t h o l t, hier ist und keinerlei Mittel hat. Bis die Fürsorge inkraft tritt, ist er buchstäblich auf Almosen angewiesen. Wir haben bereits unser möglichstes getan und bitten Sie, Herrn Hille vorläufig finanziell und materiell so weit es Ihnen möglich ist, zu unterstützen.

In der Erwartung, keine Fehlbitte zu tun, zeichnen wir

mit vorzüglicher Hochachtung:

Zentralverband politischer Ost-
flüchtlinge u. Ostgeschädigter
e.V.

(u) Sallinger

/Oläsligt namn

Strängt förtroligt.Hilles berättelse i kronologisk ordning.

- 12.1.45 Hille tillfångatages i Kurland. Transporteras till olika "Dienststellen".
- 6.3.45 Hille har per järnväg transporterats till Moskva och insättes i cell 105 i Lefortovskaja.
- 22.3.45 Vilmos Langfelder föres in i Hilles cell. Han berättar, att han varit chaufför hos den svenske legationssekreteraren Wallenberg i Budapest. (Langfelder nämner ej Wallenbergs förnamn, som Hille aldrig känt till.) Sedan Budapest omringats av röda armén försökte Wallenberg i januari 1945 ta kontakt med det ryska överkommandot för att söka utverka, att legationskvarteret inte längre beskjutes, då man saknar skyddsrum. Alla av Wallenberg kontaktade ryska staber förklarar sig inkompetenta att utfärda en sådan order och hänvisar till marskalk Malinovsky själv. Wallenberg och Langfelder begav sig dit men på vägen häktades de av en NKVD-major. Detta skedde 3 - 4 dagar efter det Wallenberg anmält sig hos den första ryska staben. Senare kom Wallenberg och Langfelder med tåg via Rumänien till Moskva, där de den 6.2 sattes i Ljublanka-fängelset. De två skildes där från varandra, och sedan dess hade Langfelder aldrig mer sett Wallenberg.

Langfelder, som var i gott psykiskt och fysiskt tillstånd, fördes till en cell, i vilken han till 18.3 var tillsammans med Roedl, SD-chef (Gestapo) vid tyska legationen i Bukarest, och med "en tjeck" (Loyda, furir vid ett avlyssningskompani, född tjeckisk medborgare i Trautenau men genom föräldrarnas flyttning till Tyskland, Mittweida, Sachsen, på 20-talet tysk medborgare.).

Om Langfelder berättar Hille följande: Han var diplomingenjör. Hans familj ägde en maskinfabrik - huvuddelägare var Langfelders farmor, som levde ännu 1945. Langfelder arbetade inte i denna fabrik utom som konsulterande ingenjör och konstruktör, tills nazisterna tog makten. Från september-oktober 1944 trädde han i Wallenbergs tjänst. Langfelder talade tyska utan brytning, engelska och något spanska. Langfelder berättade om sin svåger, som var affärsman, liksom Langfelder jude. På fråga om Langfelder var gift svarade Hille: Sannolikt, men hans fru spelade ingen roll i våra diskussioner. Langfelder har blont, rödaktigt hår, runt ansikte, är ca 170 cm. lång, född 1912-13, anlade i fängelset "Spitzbart". Hade då han anlände förstklassig utrustning, t.ex. resenecessär och fina filtar. Langfelder, som behandlades väl av ryssarna, bad två gånger att få bli förhörd men utan resultat. Han hade förhörts två gånger i Ljublanka om "spionage" och "hur W. och Langfelder hamnade i rysk fångenskap".

Den 18.3 hade Langfelder förts till Lefortovskaja, där han satt ensam i tre dagar, varpå han fördes till Hille.

6.4.45

Hille överfördes denna dag till Butyrka-fängelset. Han har

sedan dess icke träffat Langfelder men har talat med andra fångar, som varit Langfelders cellkamrater. Vilken cell han insattes i säges icke, men i mitten av maj satt han i cell 92. (Han skulle också ha suttit i cell 92 i Lefortovskaja - förväxling?) Då infördes i Hilles cell ovannämnde Loyda. Vad Loyda och Hille under denna tid talat om och när Loyda lämnade cellen är icke klart. Möjligen har Loyda blivit kvar och Hille flyttats över till cell 287. I denna cell infördes nämligen 18.8 Sandeberg, som satt där till den 20.10.45. (Sandeberg uppger att han träffade Hille 17.8.) I cellen befann sig också generalerna Fricke och Scheer samt ännu en general (som enligt Sandeberg hette Traut). Hille visste då om Wallenberg bara vad han hört av Langfelder. Han hade frågat Sandeberg, om denne kände Wallenberg. (Sandeberg uppger, att han var deprimerad, icke visste vem Wallenberg var och inte intresserade sig för saken.) Loyda hade vid denna tid ingenting berättat för Hille. (Detta kan ha sin förklaring i misstänksamheten mellan fångarna. Sandeberg hade ju vissa misstankar, att Hille varit cellspion för rysk räkning.)

Oktober 45.

Hille överfördes till läger 27/II i Krasnogorsk.
(Sandeberg säger läger 25.)

Då Hille fördes till Krasnogorsk sade undersökningsdomaren: "Vi sätter er nu i läger för krigsfångar, emedan ert fall prövats och inga anklagelser föreligger." Hille förhördes aldrig i lägret.

I Krasnogorsk var Hille tillsammans med Sandeberg från november 45 till februari 46. (Sandeberg uppger: 25/11 45-

11.2.46.) I Krasnogorsk hade Hille inte talat med Sandeberg om Wallenberg. Loyda lämnade sina nedan återgivna uppgifter först vid någon senare tidpunkt. I detta sammanhang säges i berättelsen, att "Langfelder icke mer erinrat sig Loydas namn utan bara att han varit tillsammans med en tjeck". Skall denna anmärkning förklaras så, att Langfelder i sina samtal med Hille icke kom ihåg namnet men att Hille vid samtalen med Loyda i Krasnogorsk kom under fund om att Loyda var den "tjeck" som Langfelder nämnt?

Hille träffade senare Loyda, som nu kan ha bekräftat, vad Hille av Langfelder hört om honom, bl.a. att Langfelder, då han i Ljubljanka skildes från Wallenberg, hade förts in i en cell, där han till den 18.3 satt tillsammans med Roedl och Loyda. Han skall också ha berättat, att han hela eller en del av tiden 18.3 (då Langfelder lämnade cellen) och till mitten av maj suttit tillsammans med Roedl och Wallenberg. De tre cellkamraterna hade i mitten av maj förts bort i en fångvagn. Genom en springa i denna hade Loyda sett hur Wallenberg och Roedl samtidigt lastades ur i Lefortovskaja. Loyda själv fördes till Butyrka.

Loyda var Hilles medfånge i Krasnogorsk under fem månader. Det framgår icke vid vilken exakt tidpunkt.

Hille hade under 1945 haft 30 olika cellkamrater.

1.2.48

Hille överföres till Lefortovskaja, där han under c:a 2 år och 3 månader sitter tillsammans med finnen Pelkonen i cellerna 92, 87 och 57. Pelkonen visade sig känna till fallet Wallenberg, och Hille började misstänka, att han efter att ha behandlats som en vanlig krigsfånge nu förts

till fängelse, därför att han tidigare suttit tillsammans med Langfelder och alltså bort ha hört talas om Wallenberg. Han trodde också, att han av detta skäl förts tillsammans med just Pelkonen. Denne kan nu ha berättat följande uppgifter, som återfinnes i Hilles berättelse. (Vissa av dessa uppgifter kan ha lämnats av Huber.)

Sedan Langfelder skilts från Hille 13.3.45 hade den förre en eller ett par dagar suttit ensam i cell 105 i Lefortovskaja. Därpå fick han somkamrater löjtnant Hengstenberg (Abwehr) och Obergefreiter Huber från Abwehrstelle Bukarest. Den sistnämnde var österrikare. Dessa satt tillsammans till 20.4.1945. Då fördes Hengstenberg och Huber bort. (Senare har den sistnämnde uppgift: till Butyrka.) Samma dag infördes i cellen befälhavaren för krigshamnen Gdynia konteramiral Kraft och Pelkonen, vars högre ansikts-halva var sönderskjuten. Pelkonen satt med Kraft och Langfelder till 6.5.1945, då han fördes till ett litet fängelse utanför Moskva, ett f.d. kloster. Pelkonen kom senare (1946) till Butyrkas lasarett, där han stannade till april 1946. Därpå fördes han tillbaka till 105 Lefortovskaja, där Kraft satt kvar. Pelkonen kan nu ha fått veta, att Langfelder hade förts bort i december 1945. En ny fånge hade anlänt till cellen, en general "Stachel" (Hille var osäker om namnet; kan det vara den av de Mohr och Mohrmann nämnde Spalke?) Efter december 1945 föreligger inga uppgifter om Langfelder.

Pelkonen berättade, att Langfelder maj-december 45 flera gånger förhördes. En NKVD-kommissarie påstod, att Langfelder och Wallenberg bedrev spionage i allierad tjänst mot

USSR. Detta hade Kraft uppgivit för Pelkonen.

2 Pelkonen, Kraft och Stachel-Spalke(?) satt tillsammans till 27.7.47. Då hämtades Kraft och en kvart senare Pelkonen till förhör. Pelkonen förhördes av två höga NKVD-funktionärer. Dessa hade frågat honom, vad han genom Langfelder erfarit om den svenske legationssekreteraren och om Pelkonen kände till dennes namn. Pelkonen hade sagt sig icke känna till namnet. Efter förhöret hölls Pelkonen till 1.2.48 i ensamcell. Hade begått flera självmordsförsök genom att störta sig från fönsterbänken mot stengolvet, varvid han ådrog sig flera skallskador. (Han var bondpojke från Karelen, född 1922.)

31.3.50

Hille och Pelkonen fördes denna dag till Butyrka cell 287, där de satt till den 24.4.51. Då dömdes Pelkonen till 25 års fängelse på grund av krigsförbrytelser. Samma dag, dömdes Hille likaledes till 25 års fängelse på grund av anti-sovjetisk propaganda och grymheter mot ryska krigsfångar. Hille vägrade underteckna domen. I detta dokument förekom följande:

"Fråga: Begick ni grymheter mot ryska krigsfångar?

Svar: Jag har aldrig personligen deltagit i grymheter. Som reporter vid Landeschützkompanie 334 har jag stött "das Regime" för de ryska fångarnas förläggning, förplägnad och arbetsinsats. "

I protokollet med Hilles curriculum vitae stod: "Har som tysk journalist bidragit till att Tyskland kunde föra kriget mot Sovjetunionen."

24.1.51

Hille skildes från Pelkonen och sattes på Butyrkas "Sonderab-

teilung", där han stannade till 2.5.51.

2.5.51

Hille överfördes till Vladimir-fängelset, där han först satt i ensamcell 54 (sedan omnumrerad till 55).

20.3.52

Hille föres till cell 13, där Pelkonen satt.

15.4.52

Hille överföres till cell 50, där han träffar Hofstetter. Denne hade från januari 1948 till den 24.4.51 suttit samman med Loyda i Lefortovskaja och Butyrka. Loyda hade denna dag liksom Pelkonen och Hille dömts till 25 års fängelse. Hofstetter hade i januari 1952 ("da" betyder "då", ej "där") dömts till 25 års fängelse för "spionage för tysk och engelsk räkning".

Uppgiften att Hofstetter suttit med Loyda från januari 48 stämmer icke med uppgiften, att Loyda i februari 48 (ett par dagar efter Hilles ankomst dit) återförts till Lefortovskaja från ett läger för hemvändande krigsfångar i Odesa. Skillnaden i tidsangivelserna är dock obetydlig och kan vara ett misstag av Philipp. Hofstetter bör vara den, som lämnat dessa uppgifter om Loyda.

Huber skall den 8.3.51 ha satts in i samma cell som Hille och Pelkonen. Denna uppgift stämmer icke med Hilles uppgift, att han tiden 24.1.51 - 2.5.51 suttit i Butyrkas "Sonderabteilung" efter att den 24.1 ha skilts från Pelkonen. Kom Huber den 8.3.50? I varje fall skall Huber ha berättat för Hille, att han 1946 dömts till 10 års lägervistelse och fördes till Sibirien. Därifrån hade han hämtats till Moskva sommaren 1947 och blev den 27.7.1947 förhörd av en hög MVD-funktionär med en tolk av överstes rang beträffande vad han genom Langfelder visste om Wallenberg.

Han hade därpå vistats i Ljublanka, Lefortovskaja och Butyrka till mars-april 1951 utan att någonsin förhöras om sina egna försyndelser.

Uppgiften att Huber intill mars-april 51 suttit i dessa fängelser går inte heller riktigt ihop med att han 8.3.51 anlände till Hilles cell.

Huber kan ha lämnat en del uppgifter, som återges på sid. 5. Han måste ha lämnat uppgiften, att han och Hengstenberg hamnade i Butyrka, då de 20.4.45 skildes från Langfelder, ty detta kan inte Pelkonen ha vetat.

17.5.1953

Hille sammanföres med 23 andra tyska fångar - däribland Thomsen och föres till genomgångslägrät Tapiau (tillsammans med Thomsen), där han befinner sig åtminstone oktober 1953. Kom till Östtyskland december 1953.

Kommentar till den kronologiska uppställningen.

Philipp uppger, att han nedtecknat Hilles uppgifter i precis den ordning de lämnats. Hille har lämnat mängder av uppgifter om tidpunkter och namn utan att vara beredd på förhör och under spontant berättande. Det gör därför ett rätt imponerande intryck, att hela hans berättelse uppvisar endast ett ~~par~~ små inadvertenser, som måhända är lätta att förklara. Hans minne måste vara utomordentligt. Philipp säger, att Hille är en inte alltför begåvad man med hästminne. På de punkter, där Sandeberg kunnat kontrollera Hilles tidsangivelser, föreligger överensstämmelse.

Av berättelsen framgår ofta icke vem som berättat vad, men man kan av tidsuppgifterna sluta sig till vem sagesman-

nen måste ha varit. Vid den gjorda genomgången, som skett väl hastigt och därför bör kollationeras, framstår som enda oklarhet, om det är Pelkonen eller Huber, som lämnat en del uppgifter, för vilka ingen sagesman angivits.

Berättelsen efterlämnar emellertid på en viktig punkt ett frågetecken. Hille säger sig redan i januari 1948 ha börjat misstänka, att hans öde var sammankopplat med Wallenbergs. Åtskilliga av hans medfångar hade antingen en tid suttit med Wallenberg (Loyda troligen från slutet av mars till mitten av maj 1945) eller med Langfelder (Huber, Pelkonen). Det intensiva intresse Hille så småningom fått för Wallenberg bör ha medverkat till att alla de lämnade detaljuppgifterna fäst sig i hans minne. Men berättelsen bär inga spår av att han frågat ut sina medfångar om allt de visste om Wallenberg - icke heller lämnar han någon förklaring till att han vet så litet om Wallenberg. Det kan finnas naturliga förklaringar till detta. Pelkonen kan ha varit enfaldig och deprimerad och inte brytt sig om andras öden så mycket. Loyda hade kanske inte så stor anledning att intressera sig för Wallenberg, än mindre Huber och Hofstetter. Det var kanske inte mycket att hämta från dem. Men det vore värdefullt, om Hille kunde närmare förhöras på denna punkt. Vet han mer om Wallenberg än nu framkommit, kan detta komma att styrka hans berättelse ytterligare.

Vidare kunde det vara skäl att utfråga Hille mer systematiskt även om andra medfångar än dem han nämnt.

Ett förhör med Hille i kronologisk ordning om vad han sett och hört skulle också kunna belysa trovärdigheten av hans vittnesmål.

Har Hille hört något om förhöret med Kraft?

Stockholm den 15 juli 1954.

Arne S. Lundberg

21.10.54

Avskrift av handbrev från kabinettssekreterare
Arne Lundberg till legationrådet Göransson, Bonn,
dagtecknat den 17 juli 1954.

Har med Kumlin gjort en rundlig genomgång av Wallenberg-affären för att beskickningen i fortsättningen skall ha bättre allmän bakgrund för spaningarna. Översänder härmed en namnlista med några anmärkningar, som anger spaningsuppgifter.

Den på listan nämnde Loyda skall vara född tjeck men har fått tyskt medborgarskap genom föräldrarnas flyttning till Wittweida, Sachsen, på 20-talet. Han var "Obergefreiter der Horchkompagnie".

Hille har nu påträffats, förhörts och kan väntas till Västtyskland när som helst. Han skall icke höras av legationen utan särskild instruktion. Däremot kan övriga hörda kort tillfrågas om de vet något om Hille. Bergemann höres av Reinius.

Det kan vara lämpligt att fråga fångarna om de hört något om en österrikare H_uber och en schweizare Hofstetter.

Jag förstår, att förhören är en arbetskrävande uppgift, förenad med resor och tidsspillan, i synnerhet som de bör vara så detaljerade som möjligt, men resultaten av beskickningens arbete är också mycket gott. Bitarna passer utmärkt in i vårt pussel.

Anm. till v. Hinckeldeys namnlista.

Pörzgen, sid. 14. Satt i Mohrmanns cell i Lefortovskaja under den tid Mohrmann hade kontakt med de Mohr, Supprian, Roedl (Rödel, Roedel) och Wallenberg. Han har varit medfånge till v. Bredow, Meyer och Bund, vilka alla tre är tillgängliga för förhör. Har Pörzgen berättat något för dem om Langfelder, Wallenberg, Roedl? Pörzgens personliga öden?

Schildknecht har tidigare nämnts som en av dem, som haft kontakt med vissa fångar i Wallenbergs omgivning. Vad vet Meyer och Bund om honom?

Spalcke, tidigare nämnd av de Mohr, nu även av Hille, om verkligen Spalcke är identisk med "Stachel", som Hille talar om. Hille erinrade sig inte mycket mer än att det fanns ett S och ett A i namnet. Möjligen kan han åsyfta den i Hinckeldeys lista nämnde Stahel. Den av Hille åsyftade personen har suttit med amiral Kraft och finnen, Pelkonen i Lefortovskaja. Båda hade träffat Langfelder och tillhörde de fångar, som förhörts rörande Wallenberg. Spalckes fru finns i Tyskland och har tidigare varit i rysk fångenskap (eml. Mohrmann). Mohrmann och Meyer har träffat honom personligen.

Supprian har korresponderat genom knackningar med Mohrmann rörande Wallenberg, troligen också med Roedel eller Wallenberg själv. Schmid kan höras om honom.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Berlin

Avsant den 27 / 7 1954 kl. 1735

Inkom den 27 / 7 1954 kl. 1735

Utskrivet i 3 ex. Detta är ex. nr 3

P 2 E-1
Hille

101.

För Kabinettsssekreteraren. Edert chiffer 83.
Makarna Hille erkända politiska flyktingar. Beräknas
i slutet av denna vecka överföras till Auswanderer-
und Flüchtlingslager Kranachstrasse 1-5, Hanau.

Tamm

KOPIA KOPIA

Coll.: *Tamm*

Julie

Avskrift av chiffertelegram från utrikes-
departementet till generalkonsulatet i Berlin,
avsänt den 27 juli 1954.

Nr. 90

För Tamm från Jarring. Här det brev från Philipp som
översänts med kurir i mitten av juli överlämnats till
Ernst Paul?

(

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Berlin

Avsant den 28 / 7 1954 kl. 1120

Inkom den ~~telex~~ / 19 kl.

Utskrivet i 3 ex. Detta är ex. nr 2

*Undersat
Prinipp per tel
28/7* 102.

För Jarring. Edert chiffer 90. Brevet överlämnats samma dag som mottagandet till Franz, som lovat personligen överbringa det till Paul följande dag.

Tamm

KOPIA KOPIA

Coll.: *Dan*

Avskrift.

Kopian till utrikesrådet
Jarring.

Med kurirpost.
Obs. Bilaga DM 5:-
eller 10:- för papper etc.

28. Juli 1954.

Herrn Erhard H i l l e
Auswanderer- u. Flüchtlingslager
Kranachstr.1-5
H a n a u

Lieber Hille,

ich freue mich, dass es gelang, Ihre Anerkennung als Ostflüchtling und Abtransport in die Bundesrepublik zu erreichen. Bitte mir oder Edward mitzuteilen, ob die Pakete nach Hanau geschickt werden sollen oder ob damit gewartet werden kann bis Sie u. Henriette einen stabilen Wohnsitz haben.-

Ich rate Ihnen in Ihrem Interesse, bis zu Ihrer Anerkennung als Spätheimkehrer recht wenig Aufsehen betr. Ihre Rückkehr zu machen, also keine Aufmerksamkeit auf sich zu richten. Auch nachher wäre Zurückhaltung am Platz. Die Motive, die mir schon vorher bekannt waren, können wir später einmal diskutieren.

Selbstverständlich werden Sie - wie mir wiederholt versprochen - NICHTS betreffend Lgfllder, Wbg und die übrigen noch in SSSR befindlichen Schicksalsgefährten an die grosse Glocken hängen und denen damit Schaden zufügen. Der Inhalt Ihrer Mitteilungen an mich ist auch für die deutschen offiziellen Stellen uninteressant und kann ruhig für sich behalten werden.

In Hessen und Württemberg-Baden sind einige Freunde in leitender Funktion - auch im Flüchtlingswesen - tätig. Sollten Schwierigkeiten für Sie u. Henriette auftreten, so können Sie mich rechtzeitig verständigen. Ihr Bericht vom 5. resp. 6.7.54 wies einige Divergenzen betr. Zeit, Ort etc. auf. Das ist nicht verwundlich bei einer spontanen Erzählung von oft viele Jahre zurückliegenden Ereignissen. Viel verwunderlicher schien mir, wieviel mit früheren Berichten anderer Zeugen übereinstimmte. Deshalb bin ich überzeugt, dass es Ihnen bei ruhigem Nachdenken gelingen wird, die Widersprüche auszumerzen und die Fragen zu beantworten, vor allem: von wem Sie bestimmte Fakta gehört haben.

Der mir via Sallinger geschickte Brief scheint mir ohne sachliche Bedeutung. Fakta und nicht vage Vermutungen können sinnvoll unserer starken Beweiskette dienen.

Bitte - mit Bleistift und Karbonpapier - ausführlich u. frei zu schreiben. Kopie ist immer zweckmässig, damit Sie ev. Zusätze machen resp. ich be-

stimmte Stellen zur ev. weiteren Klarlegung angeben kann.

Ein Betrag für Papier etc. liegt bei.

Herzliche Grösse an Henriette u. Sie

R. Ph.

Einige Widersprüche resp. Ungenauigkeiten des Berichtes vom 5. Juli
Eine freie Kommentierung mit ev. neuen Details - Data, Personennamen
etc. - wäre zweckmässig.

EH = der Berichterstatter E. Hille

"Am 18.3.45 kommt Langfld. in die Lefort. Dort sass er 3 Tage einsam,
dann kam er zu EH.

EH transportiert am 6.4.45 in die Butyrka. Seit diesem Tag traf er
NICHT mehr Lgf, aber EH sprach mit anderen Gefangenen, die Lgf:s Zel-
lengenossen waren.

In welche Zelle der Butyrka kam EH am 18.3.45?

Im Mai 45 sass EH in Zelle 92 in Butyrka? - Aber EH erklärt
an anderer Stelle, zu dieser Zeit in Z.92 der Lefort.gesessen zu haben?'

"Dort wurde Loyda in EH:s Zelle gebracht" (Dort = wo?)

WAS ERZÄHLTE DAMALS LOYDA dem EH?

Blieb Loyda in dieser Zelle, während EH in die Zelle 287 (WO?)trans-
portiert wurde?

In diese Zelle 287 kam am 18.8.45 (Sandeberg erklärt : am 17.8.) Edward,
der dort bis zum 20.10.45 blieb.-

In dieser Zelle befanden sich auch die Generäle Fricke u.Scheer samt
X (Sandeberg sagt: General TRAUT).

Hatte Loyda wirklich bis zu diesem Zeitpunkt NICHTS betr. Lgf resp Wbg
dem EH berichtet?

In Krasnogorsk, Lager 27/II (Sandeberg glaubt 25) war EH vom Oktober 45.
Hier traf EH Edward vom "November 45 bis Febr.46". Edward sagt:
vom 25.11.45 bis 11.2.46.

"In Krasnogorsk sprach EH mit Edward NICHT betreffend Wbg resp Lgf."
EH sagte am 5. Juli 54: "Langfld. erinnerte sich nicht an Loydas Namen,
sondern nur daran, dass er mit einem TSCHECHEN zusammen sass".-

Bedeutet das, dass Lgf im Gespräch mit EH sich nicht an Loydas Namen
erinnerte, aber dass EH anlässlich seiner Gespräche mit Loyda in Kras-
nogorsk zum logischen Schluss kam, dass Loyda identisch war mit "dem
Tschechen", von welchem Lgf gesprochen hatte?

Loyda war EH:s Gefangenengenosse in Krasn. 5 Monate lang.

Bitte Zeitpunkt annähernd fixieren.

EH hatte im Jahre 1945 ca 30 verschiedene Zellengenossen.

Bitte deren Namen plus alle Data (Rang, Alter etc), soweit noch in Er-
innerung, mitteilen. Auch - falls irgendwie rememberlich, - mit welchen
Personen diese 30 vorher zusammen waren. -

Bitte genau zusammenstellen: WAS EH von Loyda betreffend Wbg (resp Roedl)
gehört hat. (Sass Loyda vom 18.3. (als Lgf die Zelle verliess) bis

Mitte Mai 45 zusammen mit Wbg u. Roedl — oder nur einen Teil dieses Zeitraumes?)

WICHTIG: was hat Huber dem EH berichtet und was Pelkonen?

Das geht aus EH:s Bericht nicht klar hervor.

(Bitte auch nähere Charakteristik Huberg, Data Bildungsgrad, wo. in Öster zuhause, Aussehen, Alter etc.)—

Hat z.B. Pelkonen berichtet: dass Lgf im Dezember 45 weggeführt wurde? Von wem hat da Pelkonen das erfahren?

Kann der Gefangene, der von EH "Stachel oder ähnlich" genannt wird, identisch sein mit General Spälke?

Einmal sagt EH: "Hans Hofstetter sass mit Loyda vom Jan.48" und an anderer Stelle: "Loyda kam im Februar 48 (ein paar Tage vor EH) in die Lefort. — Von einem Lager in Odessa". —

Welche Mitteilungen stammen von Hans Hofst.? Z.B. betreffend Loyda:?"Huber kam am 8.3.51 in die Zelle zu EH u. Pelkonen". — "EH sass vom 24.1.51 bis 2.5.51 in der Sonderabteilung der Butyrka nachdem er am 24.1. von Pelkonen getrennt worden war". — Das stimmt nicht zusammen.

"Huber sass bis März/April i Ljubl, Lef u. But." passt nicht zur Behauptung: "Huber kam am 8.3.51 zu EH in dessen Zelle".—

Wie ist zu erklären, dass EH SOWENIG VON WGB von so gesprächigen Mitgefangenen hörte? (Wir hörten von anderen Heimkehrern viel mehr betreffend Wbg, Roedel etc. — inklusive Zeitpunkte, Zellnummern etc, und wir kollationieren natürlich jeden neuen Bericht genau mit ALLEN früheren ... und späteren.)

In welcher Sprache unterhielt sich EH mit Pelkonen?

(Bitte nähere Charakteristik Pelkonens, Jahrg.22 plus karel.Bauer ist recht wenig, wenn man solangezusammen war.)

Von Pelkonen, von Loyda, von Huber u. Hofstetter?'

Waren vielleicht alle misstrauisch und weshalb?

Warum berichtet EH sowenig betr. andere Mitgefangenen? Alle Namen plus Charakteristik kann wichtig sein? In unserer starken Beweiskette.—

Je mehr von EH:s Data durch die vielen anderen Berichte verifiziert werden, desto wertvoller wird auch das, was noch nicht verifiziert wurde. Bitte in Ruhe und möglichst ausführlich den Bericht zu rekapitulieren.

Er wird streng vertraulich behandelt

Bitte genau unterscheiden zwischen FAKTA u.Vermutungen.

Mit Dank und Gruss

R.Ph.

21111

Avskrift av handbrev från utrikesrådet Jarring,
till t.f. chargé d'affaires Göransson, Bonn,
dagtecknat den 30 juli 1954, expedierat med kurir
samma dag.

./. Jag vore Dig tacksam, om bifogade öppna brev^{x)}
jämte bilaga, som innehåller 6 mark, kunde på säkert sätt
vidarebefordran till adressaten.

*x) vilket för slutas efter det
att Du läst det,*

Vertraulich

2. August 1954

Herrn Wenzel J a k s c h

MdB

via Dr. Erich Schuster - Wiesbaden

Lieber Genosse,

unter den vielen Zeugen betr. die Gefangenschaft des schwed. Diplomaten Raoul Wallenberg befand sich auch ein ehem. Mitarbeiter der "Essener Nationalzeitung" - Erhard Hille. Seit 1946 stand er auf meiner Suchliste. Im Dezember 1953 erfuhr ich durch andere Spätheimkehrer, dass er sich unter den 24 "privilegierten" Gefangenen befand, die Ende Dezember nach Deutschland kamen. Da er Eltern und 2 Kinder in Bautzen hatte, fuhr er vorerst dorthin. Am 5. Juli 1954 gelang es mir, ihn nach Westberlin zu holen. Inzwischen hatte ich erfahren, dass seine Frau gestorben war und dass seine Schwiegereltern seine Kinder nicht wieder herausgeben wollen - was nach ca 10 Jahren Entfremdung begreiflich. Deshalb waren die familiären Motive für Hilles Repatriierung nach der Sowjetzone weggefallen, und er erklärte mir am Tage nachdem ich ihn vernommen hatte, er wolle im Westen bleiben. - Ich hatte schon meinen Platz im Flugzeug gebucht, ^{da Platz} es ist sehr schwer, Platz im Flug Blm Hamburg zu buchen, da Anzahl infolge Flüchtlingstransporte sehr be-
ränkt ist. So hatte ich nur wenige Stunden für Hille zur Verfügung. Ich kaufte Kleider, Wäsche, Schuhe etc für ihn und seine neue Frau - auch Spätheimkehrerin - und erhielt von Franz Tausch den Rat, mich an Hans Sallinger betr. Anerkennung Hilles als Flüchtling beziehungsweise Spätheimkehrer zu wenden. - Sallinger erklärte nach einem Blitzgespräch von ca 10 Minuten: "Geht in Ordnung. Wohin sollen wir die Zwei schleusen?" Da Hille keine Verwandten im Westen hat, so fiel mir im Augenblick ein, dass Du ja -mindest bis zu Deiner Wahl in den Bundestag - Chef des hess. Flüchtlingswesens warst, und ich erwähnte das für Sallinger. - Da Du ja weißt, was Schweden für sozialdem. u. andere polit. Flüchtlinge getan hat, und da Dir (und Ernst Paul) ja bekannt ist, was Wallenbergs Befreiung für unsere Regierung bedeutet, so war ich überzeugt, dass Du uns in Sache Hille (und damit indirekt in Wbgs Sache) helfen wirst. - Ernst hilft uns bestens seit Jahren. - Es handelt sich NUR darum, Hille plus Frau Anerkennung als Spätheimkehrer zu schaffen. - Für seine Entwicklung vom Nazi-Journalisten zum Demokraten kann niemand bürgen. -

Neun Jahre Gefangenschaft machen niemanden besser, meist demoralisiert Gefangenschaft. Das erlebte ich bei den Überlebenden aus Bergen-Belsen und bei Heimkehrern aus NKWD-Gefangnissen.-

Hille ist intelligent, und er und seine neue Frau können aus dem Russischen übersetzen.- Da wird sich wohl eine Verwendungschance finden, ohne ihm ohne Prüfungszeit wichtigere journalistische Aufträge anzuvertrauen.- Und bekommen die Zwei die vom Bundestag den Spätheimkehrern bewilligten Subventionen, so haben die Zwei eine St-artmöglichkeit.

Aber ihn mit Zinn zusammenbringen- wie Sallinger phantasiert - ist reiner Nonsens, ein politischer Leichtsinn.-

Dass Rudolf Hübner Kammer (Prokurist) der Kreditbank (Schwedens st atl Handelsbank) wurde - auf Grund grosser Tüchtigkeit und ohne Protektion - ist Dir wohl schon bekannt. Jetzt klettert Rudi mit Arthur Schober in den Österreich-Alpen.-

Herzliche Grüsse an Deine Joan und an Mary und Georg.

1953

NB musste ich eine Grossreportage für Skandinaviens grösste Bildzeitschrift "Zinn - Hessens Ministerpräsident - Feind Nr I des Neonazismus und Bolschewismus" aus der Setzerei zurückziehen, weil Gen.Maass mir express schrieb: Der Zeitpunkt sei ungeeignet, im Ausland auf Neonazismus etc und dazu in Zusammenhang mit Zinn hinzuweisen.-

Dass das mir nicht gerade leicht fiel - der Verlag hatte ja ca 800 DM Spezen -, ist klar.- Aber ich muss ja politische Gesichtspunkte von Genossen publizistischen Ambitionen voransetzen.-

Ich freute mich, als ich hörte, dass Du als MdB endlich wieder in der Dir adäquaten Sphäre gelandet.-

Hoffentlich dienen Dir die Parlamentsferien zur notwendigen Erholung.

In Freundschaft

VERTRAULICH

2. August 1954

Herrn

Dr. Erich Schuster

Bertramstr. 3

Wiesbaden

Lieber Genosse Schuster,

erst heute erhielt ich per Kurierpost die Kopie des Briefes vom 21.7.54, den Genosse Hans Sallinger in Angelegenheit des Erhard Hille und der Frau Ernestine Leitholt Dir schickte.

Mein Gespräch mit Genossen Sallinger ging in aller Eile vom Stapel, so dass sein Zitat betreffend Genossen Zinn recht verwirrt wiedergibt, was ich à propos so nebenbei - und nicht im Zusammenhang mit Hille - erwähnte:

Ich erwähnte, dass ich am Tage des München-Paktes eine Aktion zu Gunsten unserer Genossen im Sudetenland einleitete, da ich voraussah, dass vor allem die zehntausenden Mitglieder der sozialdemokratischen Schutzwehr sich nun in Lebensgefahr befanden und dass auch wir in Schweden alles uns Mögliche tun müssten, um recht viele durch rasche Emigration vor der Gestapo zu retten. Als einige Zeit später der Prager Parteisekretär Ernst Paul (jetzt MdB) hierher kam, fand er den Boden bei unserer Partei und dem Gewerkschaftsbund (Landsorganisation genannt) vorbereitet, sodass es gelang, hunderte Familien hierher zu bringen. Parallel arbeitete der ehem. Parteivorsitzende Wenzel J a k s c h im gleichen Sinne in England.-

Und im Zusammenhang mit dem Fall Hille sagte ich zu Sallinger, als er fragte, "wohin Hille und Frau am besten gebracht werden sollten": Jaksch war bis vor kurzem Leiter des hessischen Amtes für Flüchtlingswesen. Er werde uns wohl gerne in dieser Sache helfen.- Und ich erwähnte, dass ich vor ca 1 Jahre nach Wiesbaden geflogen war, um Genossen Zinn zu interviewen resp. den "Hessenplan" für unsere Presse zu schildern.-

Nun warf Sallinger diese Fakta zusammen und referiert: Zinn sei mein Freund und ich hätte vorgeschlagen, er solle etwas für Hille tun!

Nota bene musste ich eine grosse Photo-Reportage "Hessens Ministerpräsident - Feind Nr 1 des Neonazismus und Kommunismus" - die in Skandinavians grösster Bildzeitschrift publiziert werden sollte, aus der Setzerei zurückziehen, weil Zinns Pressereferent Maass mir schrieb, es sei inopportun, die Entlarvung der neonaz. Gruppe durch Zinn gerade damals gross auf zu ziehen.- Ich respektierte dieses Verlangen, da ich annahm, dass Genosse Maass im Auftrag handelte.

Ich bitte, diese Richti^gstellung betr. Zinn ad notam zu nehmen.

Vor allem: Ich habe nie vorgeschlagen, Hille mit Genossen Zinn zusammen zu führen. Sollte aber Jaksch etwas für Hilles Anerkennung als Spätheimkehrer tun können, so bitte ich ihn über Dich, das Mögliche zu tun. Jaksch ist betr. Fall Wallenberg gut informiert.

Zu Deiner Information lege ich Ausschnitt aus der Schweizer Illustrierten "SIE und ER" bei.

Dem Hille helfen, als Spätheimkehrer anerkannt zu werden, das und nur das war Gegenstand mein^{er} Intervention. (Die Intervention unseres Berliner Generalkonsulates soll nie erwähnt werden).--

Aber Hille - vor seiner Mobilisierung Redaktionsmitglied von Görings Leibblatt Essener Nationalzeitung - mit Zinn etc zusammen zu bringen ... eine solche Zumutung lag mir völlig fern. Soweit geht wohl unsere durch die sowjetische Machtpolitik nötig gewordene Toleranz doch nicht. Im Gegenteil schrieb ich vor einer Woche - als ich telegraphisch erfuhr, dass Hille nach H a n a u abfliegen wird - ihm dorthin: er möge sich recht bescheiden aufführen und womöglich nicht publizistisch hervortreten.-- Dass er durch die Umstände Mitgefangener des Chauffeurs Wallenberg ~~wurde~~ und hierdurch EINER VON VIELEN ZEUGEN für unsere Befreiungsaktion wurde.... das verschaffte ihm eine gewisse Bedeutung für uns und für alle, die in Wallenberg den besten Kämpfer gegen die Judenansrottung sehen - er rettete auch viele gefährdete ungar. Genossen unter Einsatz seines Lebens.-- Aber das kann ihn doch nicht als verlässlichen Demokraten, würdig etwa einer persönlichen Intervention eines sozialdemokratischen Regierungschefs, legitimieren.--

Kann Jaksch - und andere Freunde in Hessen - ihm und seiner Frau helfen, als Spätheimkehrer anerkannt zu werden, so werden wir Euch hierfür dankbar sein. Denn kommt er in Not, so besteht ja die Gefahr, dass er sein Wissen dem Höchstbietenden verkauft. Man muss mit allem rechnen, denn 9 Jahre Gefangenschaft veredeln nicht einen Idealisten, geschweige einen nationalsozialistischen Journalisten von Gestern.--

Aber ihn etwa a priori als Demokraten in unserem Sinne anzuerkennen und ihm ohne Bewährung publizistische Aufträge zu erteilen... dazu kann kein politisch Denkender auffordern.--

Ich lege auch einen Auszug in englischer Sprache aus meinem Buch bei. Druckjahr 1947. Diese Broschüre bitte gelegentlich zu retournieren, da mein letztes Exemplar.

Mit der Bitte, mir mitzuteilen, was meine Freunde für Hille tun können, verbleibe ich mit Dank und Grüßen

Dein ergebener

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM 3 aug. 19 54		
N:o		1 BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Handbrev från utrikesrådet Jarring till
t.f.Chargé d'Affaires Göransson, Bonn, dagtecknat
den 3 augusti 1954.

./.

Bifogat följer ett brev från skriftställaren
Rudolph Philipp till Dr. Erik Schuster i Wiesbaden. Jag
vore Dig tacksam, om Du kunde se till att detta brev
överlämnades personligen till Dr. Schuster eller i varje
fall undersöka, att han finns på platsen och är beredd att
taga emot det personligen. Om han skulle vara bort-
rest, bör i stället brevet överlämnas till medlemmen i
Bundestag Wenzel Jaksch, vars adress är oss okänd men
vilken Du säkerligen kan fastställa. Jaksch är f.d. chef
för Flüchtlingswesen i Hessen. Han måste väl finnas nå-
gonstans i Wiesbaden.

Jag vore Dig tacksam för ett kort meddelande i sär-
skild ordning med bekräftelse på att uppdraget utförts.

Jarrings anteckn.:

Enl. telefonmeddelande från
Göransson 10.8. har Schuster
fått brevet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Berlin

Avsant den teløx 19 kl.

Inkom den 7 / 8 19 54 kl. 12.15

Utskrivet i 3 ex. Detta är ex. nr 2

106

För Jarring.

Makarna Hille avrest 30 juli till i
vårt chiffer 101 angiven adress.

Tamm

KOPIA KOPIA

Beth Hille

5. August 1954

Herrn

Hans Sallinger

Derfflingerstr. 9

Berlin W 35

Lieber Genosse Sallinger,

besten Dank für Deine Bemühungen u. für D. Brief v. 26.7.54

Gestatte mir - als erfahrenem Genossen und als altem sozialistischen Publizisten (seit 1913!) - Dich zu bitten, ohne Ressentiments, ohne unnötige Verteidigung, sondern mit gutem Willen meine mit gleich gutem Willen vorzubringenden Richtigstellungen zur Kenntnis zu nehmen. Unser Blitzgespräch am 6. Juli - es dauerte kaum 12 Minuten - wurde von Dir nicht völlig adäquat aufgefasst u. demgemäss in Deinem Brief an Br. Schuster unrichtig wiedergegeben.

NIEMALS habe ich auch nur mit einer Andeutung Dich ersucht, dafür zu sorgen, Hille mit Zinn zusammen zu bringen! Sollte ich eine solche "Schnaps-idee" gehabt haben, dann hätte ich mich doch selbst an Zinn wenden können! So weit geht doch unsere Toleranz ehem. Nazi-Journalisten gegenüber NICHT dass wir sie OHNE BEWÄHRUNG mit Genossen in so verantwortlicher Stellung zusammenbringen! Wozu auch? Es konnte sich um im Falle Hille doch NUR DARUM handeln, ihm und seiner Gefährtin zu helfen, als Flüchtlinge und -wenn möglich - als Spätheimkehrer anerkannt zu werden, ihnen also materielle Möglichkeit zur Eingliederung im Westen schaffen helfen. Also sollte Hille das erreichen, was z.B. den anderen 23 Spätheimkehrer seines Transportes im Dezember 1953 OHNE WEITERE POLITISCHE ODER ANDERE PRÜFUNG von den westdeutschen Behörden zuerkannt wurde. Und auch diese 23 waren ja grösstenteils ehem. Nazi in recht gehobener Position, Diplomaten Ribbentrops und Generäle etc.- Aber ihn mit einem sozialdem. Regierungschef zusammenbringen?!

Nur deshalb, weil ihn die Russen in dieselbe Zelle gesperrt hatten wie den Chauffeur eines antifaschistischen Kämpfers, nämlich Wallenbergs!? Das ist politischer NONSENS! Denn was wissen wir von der Entwicklung irgendeines Heimkehrers in Zukunft?

Was ich de facto sagte, ist folgendes (u. ich habe als routinierter Reporter mit 40 Jahren Training ein gutes Gedächtnis):

Nach wenigen meiner Sätze sagtest Du: "Geht in Ordnung! Wohin willst Du dass diese Zwei abgeschleusst werden sollen?" Ich sagte: "Du bist zu leichtgläubig. Darum prüfst Du nicht erst meine Identität? Telefoniere doch wenigstens erst zu Franz Tausch!" - "Ich bin ein Menschenkenner", antwortet

Du. Aber auf meine Bitte sprachst Du doch mit Franz.-
Dann sagte ich: "Wenzel Jaksch war doch bis vor kurzem Chef des
hess. Landesamtes für Flüchtlingsfragen. Und Jaksch wird uns sicher
im Falle Hille helfen." Und ich erzählte Dir, dass ich -ein NICHT-
SUDETENDEUTSCHER, sondern Wiener - den sudetend. Genossen half, als
sie durch das Münchenübereinkommen in Lebensgefahr gekommen waren.
Ich erwähnte auch, dass ich vor ca 1½ Jahren in Wiesbaden war, um
über Jaksch's Hessenplan zu schreiben u. Zinn zu interviewen.-
Von einer Zusammenkunft zwischen Zinn u. Hille WAR NIE DIE REDE!
Das erkläre ich auf Ehre u. Gewissen.

Bitte dieses Missverständnis bei Dr. Schuster gutzumachen. Aber hoff-
entlich schickst Du Post nach dem Westen auf sicherem Weg.-
Inzwischen habe ich Jaksch u. Dr. Schuster gebeten, Hille zur Aner-
kennung als Spätheinkkehrer (wie alle anderen nach 9 Jahren heimege-
kehrten Exnazi) zu helfen.- Damit ist dieses Missverständnis aus
der Welt.- Basta. Und jede weitere Diskussion darüber könnte nur
unser gutes Verhältnis stören.- Jeder kann Fehler machen. Aber sie
verteidigen, das sollen wir kleineren Charakteren überlassen.-

Aus beiliegendem Brief betr. Rotes Kreuz siehst Du, wie rasch und
sachlich ich Wünsche meiner Freunde zu erledigen versuche.
Beer ist ein liebenswürdiger junger Mann, mir recht wohlgesinnt.
Es hängt bloss von Deiner wohlüberlegten u. sachlichen Motivierung
ab, ob er -was er gerne täte - Euch direkt Pakete senden kann.-
Wir haben im R.K. guten Einfluss, da LO (Gewerkschaftsbund) in der
Leitung grossen Einfluss hat. Und Beer steht uns nahe.-
Aber, lieber Hans, arbeite doch ruhiger, nicht in solcher Hast, die
nie durch Ueberlastung mit Arbeit entschuldbar ist.
Ich schickte Dir doch nach unserem Gespräch -1 Stunde später -
eine Charakteristik des Hille, aus der Du ersahst, dass er Redak-
teur des Göring-Blattes Essener Nationalzeitung war.- Wie kann ich
ihn da -ohne dass er durch Verhalten Gesinnungsänderung bewiesen-
mit Zinn zusammenbringen wollen!?

Und wie hastig Du arbeitest, dafür in jedem Brief Symptome. So z.B.
erwähnst Du ganz unnötig die Intervention unseres Gen. Konsulates
und nennst des Kanzlers Name.- Nie soll man KONFIDENTIELLE MIT-
TEILUNGEN DRITTEN WEITERGEHEN ohne vorher Zustimmung des Infor-
mators eingeholt zu haben!! Jaksch (oder Dr. Schuster) helfen uns
auch ohne solche unnötige Indiskretionen.- Bitte niemals unsere
Behörden im Zusammenhang mit Hille zu erwähnen.- Das gehört zum
ABC polit. Taktik der Zeit des kalten Krieges.
Dir gerne zu Diensten in Freundschaft

Rudolph

*Brief
Dr. Schuster*

Beth & Heller

Weg

5. August 1954

Herrn Hans Sallinger
Vorsitzender des
Zentralverbandes Politischer Ostflüchtlinge e.V.
Berlin W 35
Berflingerstr. 9

Lieber Kamrad Sallinger,
zu Deinem 1. Brief v. 26.7.1954:

1. Ich sprach ausführlich mit dem Generalsekretär des Schwed. Roten Kreuzes Henrik B e e r betreffend ev. direkte Hilfe für Deinen Verband. Rein praktisch besteht die Möglichkeit, auch Euch Kleider etc zu senden, zumal das Schw.R.K. gerade jetzt eine Einsammlung durchführt u. auch über neue Kleider verfügt. VORAUSSETZUNG: Nachweis, dass ein wirklicher Bedarf besteht, der NICHT im Rahmen des bestehenden Abkommens zwischen dem Schwedischen R.K. und dem Deutschen (Landesverband des D.R. Kreuzes Berlin, Vorsitzender Dr. B l o s s) gedeckt wird!

Laut der unserem Generalsekretär vor ca 3/4 Jahr anlässlich seines Besuches in Berlin mitgeteilten Informationen kommen für den Bedarf der Ostflüchtlinge in Berlin auf: zu 2/3 der Landesverband des D.R.K. und zu 1/3 die Sozialabteilung des Berliner Senates (damals Senator B a c h). Unser R.Kr. sorgte gemäss dem Abkommen via D.R.K. resp. Sozialabtlg. des Senates unter anderem für Kinderheime, Klubs etc u. für die Aufnahme-lager. - Sollte aus Deinem genauest mit Zahlen zu illustrierenden Bericht hervorgehen, dass Ihr für Notstand aufkommt, der NICHT vom D.R.K. resp. Senat zu decken versucht wird, dann wird unser Generalsekretär dafür sorgen, dass Ihr via genannte Organisationen oder direkt Sendungen aus Schweden bekommt. - Ich erwarte also Deinen SACHLICHEN, wohl dokumentierten Bericht, den ich am Tage des Empfanges persönlich dem Gen. Sekretär übergeben werde. -

Hat sich durch die Umgestaltung des Senates nach dem Wechsel des reg. Bürgermeisters DE FACTO die Situation verändert - sodass Ihr nunmehr vielleicht nichtmehr vom Sozialdepartement des Senates etc gemäss Eurer Leistung unterstützt werdet, dann und nur dann wird das Schw.R.K. ev. durch Direktsendungen ein solches ev. Missverhältnis korrigieren. Aber ohne kontrollierbare Unterlagen kann unser R.K. nicht ein internat. Abkommen ändern.

Bitte also in Ruhe und ohne Hast Dein Ersuchen an unser R.K. so zu begründen, dass die von Dir anzuführenden FAKTA nicht von den Berliner Stellen (R.K. resp. Senat) widerlegt werden können.

Mit besten Grüssen

in Freundschaft

Avskrift.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM <i>Wille</i> 19		
N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR 2	MÅL. Eu ^I

Handbrev från utrikesrådet Jarring till general-
konsul Tamm, Berlin, daterat den 9 augusti 1954.

./.

Jag vore tacksam, om Du kunde låta överlämna bifogade brev från Philipp till Sallinger personligen. Jag har med avsikt lämnat brevet öppet för att Du skall taga en titt på innehållet. Detta är nämligen i kraftigaste laget och jag har tvekat om verkligen generalkonsulatet skulle överlämna brevet. Nu kanske det kan ordnas på det sättet att något bud lämnar in det hos Sallinger utan att denne får intrycket av att det skett genom generalkonsulatets förmedling. Jag överlåter åt Dig själv att arrangera detta på bästa sätt.

Hille

Avskrift.

Dr. ERICH SCHUSTER
Ministerialdirektor
im Hessischem Ministerium des Innern

Wiesbaden, den 9 August 1954.
Bertramstrasse 3, Telefon 254 40

Herrn
Författare Rudolph P h i l i p p
S t o c k h o l m
Grevturegatan 8 B

Lieber Genosse Philipp:

Über die Angelegenheit H i l l e bin ich bereits durch Sallinger unterrichtet. H i l l e hat bei mir vorgesprochen. Ich habe mich ausführlich über die Angelegenheit unterhalten. H i l l e kennt mich von Bautzen, er stammt ja aus Sohland a.d. Spree, Landkreis Bautzen. Ich habe versucht sofort eine Unterredung mit Zinn zu vermitteln, es war nicht möglich, da Zinn sich in Urlaub befindet. Auf Grund Deines Briefes vom 2. August halte ich auch die Unterredung für nicht nötig. Dieser Brief ist mir über die Schwedische Gesandtschaft in Köln gebracht worden. Ich habe sofort Deinen Brief an Jaksch an ihn weitergeleitet und um eine Aussprache gebeten. Ich hoffe, dass allein durch mein Eingreifen H i l l e als Spätestheimkehrer anerkannt wird. Jaksch ist ja gar nicht mehr im Innenministerium tätig, nachdem er in den Bundestag gewählt wurde. Diese Abteilung untersteht jetzt auch mir mit. Sofern sich neue Momente in der Angelegenheit ergeben sollten gebe ich Dir sofort Bescheid. H i l l e ist ausserordentlich dankbar, dass ich mich seiner Sache angenommen habe.

Mit bestem Gruss:

Udert. E. Schuster

Från Köln

Avsant den Teløx 19 kl.

Inkom den 10 / 8 1954 kl. 1155.

Utskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr 2.

18.

För Jarring från Göransson. Ditt hand-
brev den 3 augusti. Bifogade brevet
överlämnat till Schuster personligen.
Göransson.

KOPIA KOPIA

Avskrift.

Jarring/DS

Hille

P.M.

Författaren Philipp meddelade idag att Erhard
Hilles nya adress vore;

Flüchtlingslager Zeilsheim,
Frankfurt a.M.

Pfaffenwiese 52.

Herr Göransson bekräftade per telefon att Hille
erhållit det brev med frågelistor och 6 mark, som herr
Philipp genom kurir översänt till honom.

Stockholm den 10 augusti 1954.

Gunnar Jarring.

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Bonn, p.t. Köln, den 11 augusti 1954.
Strängt förtroligt.

Broder,

Åberopande gårdagens telefonsamtal ber jag få med-
dela, att DM 20:- översänts till Hille under hans nya
adress utan att beskickningen framträtt som avsändare.
Beloppet har utlagts av mig personligen, och jag vore
tacksam vid tillfälle få det ersatt.

Vad beträffar det med Ditt handbrev den 30 juli
översända brevet till Hille, innehållande bl.a. DM 6:-,
ber jag härmed få närsluta mottagningsbeviset i original.
Brevet har tydligen eftersänts från Hanau till Frankfurt
a.M. Den på beviset angivna avsändaren är skrivbiträdet
vid beskickningen fröken Vera Sjöholm.

Slutligen får jag översända ett brev till Philipp
från Ministerialdirektor Schuster i Wiesbaden, till vil-
ken, såsom redan meddelats Dig, direkt i handom överläm-
nats det vid Ditt handbrev den 3 dennes fogade brevet
från Philipp.

/u/ T.Göransson

Utrikesrådet J a r r i n g ,
Utrikesdepartementet.

Avskrift av strängt förtroligt handbrev från
generalkonsul Tamm, Berlin, till utrikesrådet
Jarring, dagtecknat den 17 augusti 1954.

Ditt handbrev den 9 augusti åberopas. Brevet från
Philipp har överlämnats av Ljunglin till Sallinger, som
ej synes ha tagit någon egentlig anstöt av innehållet, då
han, som han uttryckte saken, väl kände till Philipps ma-
nér och impulsivitet. Sallinger förklarade vidare, att han
ämnade skriva till Philipp i ärendet.

Avskrift av handbrev från utrikesrådet Jarring
till generalkonsul Tamm, Berlin, dagtecknat den
18 september. 1954.

Strängt förtroligt.

Vill Du hava godheten att överlämna bifogade brev
från Philipp till Sallinger på sedvanligt diskret sätt.

Avskrift.

17. September 1954

Zentralverband Politischer
Ostflüchtlinge
Vorsitzender Hans S a l l i n g e r
B e r l i n W 35
Derfflingerstr.9

VERTRAULICH.

Lieber Freund,

Deinen lieben Brief v.9.d.M. erhielt ich heute vormittags.
Ich freue mich, dass Du einsiehst, dass ich "Dir mit Recht den Kopf gewaschen habe" -wie Du Dich ausdrückst. Ich hoffe, dass Du in Zukunft NIE MEHR dritten gegenüber erwähnst, dass unser Konsulat irgendetwas mit meinen Zeugen zu tun hatte oder hat.-
Deine Briefe betreffend Zuteilung von Kleidern etc für die Schützlinge Eures Verbandes aus künftigen Sendungen des Schwed. Roten Kreuzes übergab ich um 13,30^h dem Generalsekretär Henrik B e e r. Er versprach, in der nächsten Sitzung vorzuschlagen, dass dem Landesverband Berlin des Deutschen Roten Kreuzes in Zusammenhang mit der nächsten schwed. Sendung nahegelegt wird; dass dem Zentralverband zwecks Verteilung an dessen Schützlinge ein vom Schwed. R.K. angegebenes Quantum überlassen wird. Du kannst also hoffen, dass Ihr spätestens zu Weihnachten die Familien der politischen Gefangenen der Ostzone mit Kleidern etc beschenken werdet können. Dass Euer Verband als grösste Flüchtlingsorganisation mit der seit Bürgermeister Reuters Tod in Opposition gedrängten Sozialdemokratischen Partei Berlins stark liiert ist, das wird in Zukunft nichtmehr bestimmend dafür sein, dass Euch nichts aus den Hilfssendungen zugeteilt wird....
das ist auch des Generalsekretärs Meinung.-

Ich danke Dir abschliessend für Deine bona officia in Sache EH.
Es freute mich, zu hören, dass er nunmehr auch die vom Bundestag den Spätheimkehrern bewilligte Holfe de 4 000 DM erhalten hat.-
Ein befreundeter Arzt in Frankfurt/Main half ihm und seiner künftigen Frau, für einige Zeit in eine Erholungsanstalt zu kommen.

Sobald das Schwed.R.Kr. den formellen Beschluss fasste und die resp. Mitteilung an die Berliner R.K.-Stelle sandte, werde ich Dir Quantum etc mitteilen.

Bitte Grüsse - telefonisch - Franz Tausch und dessen Frau und

Kinder herzlichst von mir. Mit den besten Grüssen
in Freundschaft Dein Rudolph Phili

Stockholm den 12 november 1954.
Överlämnas för kännedom till Kommis-
sarie D a n i e l s s o n.

(Gunnar Jarring)
Chef för Politiska Avdelningen.

Avskrift.

25. Oktober 1954.

Forschung nach dem schwedischen Legationsrat Paul
WALLENBERG.

Zeit d. Festst.: 9.10.1954

Ein Spätheimkehrer aus der SOWJETUNION, der während des Krieges Gesandtschaftsrat bei der deutschen Gesandtschaft in SOFIA war, und 1945 von den Bulgären an die Sowjets ausgeliefert wurde, hat bei seiner Befragung ausgesagt, dass er während seines Aufenthaltes im Gefängnis in Moskau-Portowskaja seiner Erinnerung Ende 1945/Anfang 1946 mit WALLENBERG, dessen Gefängniszelle direkt über seiner eigenen lag, durch Klopfzeichen in Verbindung gestanden habe. Der Spätheimkehrer sagte, dass die Verständigung durch Klopfzeichen so gut gewesen sei, dass WALLENBERG und er gegenseitig Berichte austauschen konnten. Der Spätheimkehrer verbürgt sich dafür, dass er die Klopfzeichen mit WALLENBERG ausgetauscht hat, obwohl er selbst ihn nie gesehen hat.

Der Spätheimkehrer traf im Entlassungslager TAPIAU im Sommer 1953 den Journalisten HILLE, mit dem er schon in der Sowjetunion in der Gefangenschaft zusammen war. Der Spätheimkehrer sagt, dass HILLE ihm bei dem Zusammentreffen in TAPIAU wörtlich gesagt habe: "WALLENBERG lebt. Er hält sich noch in der Sowjetunion auf". Der Spätheimkehrer äusserte

bei der Befragung, er sei ganz sicher, dass HILLE derjenige sei, der die Spuren WALLENBERGS klar und einwandfrei aufzeigen könne.

Nach Ansicht des Spätheimkehrers sind konkrete Angaben über den Verbleib WALLENBERGS zu erwarten

- a) von dem ehemaligen deutschen Auslandskaufmann in Sofia, GROSZHEIM, über dessen derzeitigen Aufenthalt Rechtsanwalt STANGE, Bonn, Auskunft geben könne, und
- b) von Rechtsanwalt STANGE selbst.

STANGES Büro befindet sich in Bonn, Kaiserstr. 38. Seine Privatanschrift lautet Bonn, Thusnelda-Strasse 10, Telefon: 34 392. Rechtsanwalt STANGE wurde am 9.10.1954 auf Bitten des Befragers von dem Spätheimkehrer angerufen. Er war jedoch verreist und soll bei nächster Gelegenheit befragt werden.

Der Spätheimkehrer wurde vor nicht langer Zeit von dem schwedischen Gesandten über den Verbleib WALLENBERGS befragt und hat diesem die gleichen Auskünfte gegeben wie dem Befrager.

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Bonn, p.t. Köln, den 12 maj 1955.
Strängt förtroligt. 1 bil.

Broder,

Återopande Ditt handbrev den 17 sistlidna februari och
i anslutning till mitt handbrev den 4 dennes ber jag få med-
dela, att attaché Bergensträhle den 7 dennes sammanträffade
med Walter Schmid i Urspring nära Ulm i Sydtyskland. En av
./1 Bergensträhle uppgjord P.M. rörande samtalet bifogas.

R. Kumlin

Herr Utrikesrådet G. J a r r i n g.
Stockholm.

*Kvinnan
Järning 12.5.55*

Strängt förtroligt.

P.M.

angående samtal med Walter Schmid, Urspring, Kirchstrasse 49.

Den 7 innevarande maj uppsökte jag Walter Schmid i Urspring/Ulm för att utröna, huruvida genom honom ytterligare uppgifter kunde erhållas i Wallenberg-frågan.

Schmid, som nu är 30 år, tillhörde den grupp fångar, som den 29 december 1953 lämnade samlingslägret Tapiau i Ostpreussen. Efter att ha råkat i fångenskap i april 1946 fördes S. först till ett undersökningsfängelse i Kujbysjev, varefter han under tiden augusti 1946 - maj 1947 förflyttades mellan olika straffläger i närheten av Kujbysjev och i Nord-Ural. Juni 1947 - juni 1953 var S. slutligen i Wladimir, dömd till 25 års fängelse, innan han därifrån sändes till Tapiau.

Vid mitt samtal med S. nämnde denne inledningsvis, att han tidigare i ett brev till en fru Renate Giuroiu, Birger Jarls gatan 36 i Stockholm, redogjort för vad han visste i W-frågan. S. hade under sin fångenskap i Wladimir lärt känna fru Giuroius fader, Ernst Peter Kroner, som är rumänsk medborgare, och S. hade efter sin återkomst från Ryssland under rättat Kroners släktingar, att denne alltjämt vore i livet i Wladimir. Vad S. hade hört om W. gick i huvudsak ut på följande:

Under sin vistelse i Tapiaulägre hade S. bl.a. lärt känna Hille. Denne hade därvid berättat, att han varit journalist, och att han i januari 1945 råkat i fångenskap i Kurland, varifrån han omedelbart transporterats till Moskva. 1951 eller 1952 hade Hille sedan kommit till Wladimir. - Hille hade i Tapiau vid ett tillfälle berättat för S., att han i februari eller mars 1945 i ett undersökningsfängelse

i Moskva blivit placerad i samma cell som W:s chaufför Langfelder. (S. kunde inte erinra sig om Hille nämnt, vilket fängelse i Moskva, som det varit fråga om.) Langfelder hade emellertid där berättat för Hille, att W. och han själv tillfångatagits av ryssarna, då de 1 januari 1945 sökte kontakt med den ryske överbefälhavaren på ifrågavarande avsnitt för att utverka, att den svenska beskickningsbyggnaden om möjligt måtte skonas av ryssarna. Några närmare uppgifter om vad som sedermera hänt W. eller Langfelder hade - såvitt S. kunde minnas - Hille icke lämnat.

S. berättade, att han i början kommit mycket bra överens med Hille, och att Hille särskilt understrukt, att det var i största förtrolighet, som han berättade för S. om vad han visste om W. och Langfelder. Hille var nämligen av den uppfattningen, att ryssarna vore särskilt angelägna, att så mycket som möjligt isolera den krets av fångar, som visste något om W., och han var rädd för att själv råka i svårigheter, om ryssarna erfor, att han talat om denna sak.

Hille hade sedermera icke mera med S. berört fallet W., och det goda förhållande, som till en början rått mellan Hille och S. hade tagit slut till följd av ett rent personligt mellanhavande. Hille verkade bitter, när han tänkte på orsaken till denna brytning och återkom härtill flera gånger. Vid det tillfälle, när Hille för S. berättat om Langfelder och W. hade han även nämnt något om en annan svensk, som han hört skulle vara (eller ha varit) i rysk fångenskap. Namnet på denne hade S. emellertid glömt bort, men när jag frågade, om det möjligen kunde ha varit af Sandeberg, förklarade S. att så var fallet.

Då jag frågade S. om han kände till några medfångar, som Hille haft i Wladimir, nämnde S. dels schweizaren Hofstetter, dels en finne, vars namn han icke kunde minnas, men som haft ett stort Xrr i ansiktet.

S. förklarade med bestämdhet, att - bortsett från Hille - hade han under sin ryska fångenskap aldrig hört talas om någon

svensk, som skulle ha suttit i fängelse i Ryssland. Icke ens Supprian hade vid något tillfälle nämnt något härom. Supprian hade varit S:s bästa vän i Wladimir, och de hade suttit i samma cell mellan mars 1949 - juni 1953. Supprian befunde sig alltså i Wladimir, och S. hade för ungefär en månad sedan erhållit ett meddelande från honom.

Jag frågade S., om han visste, huruvida ytterligare fångar nyligen återvänt från Wladimir. S. nämnde, att fru Stelzer numera återkommit och ansåg det möjligt, att hon visste något i saken. Samtidigt med fru Stelzer hade också två andra tyskar återvänt från Wladimir, Hauss och Warschauer. Några närmare uppgifter om Hauss hade S. icke reda på. Warschauer, som tidigare varit kypare i Leipzig, hade varit i Wladimir sedan 1948. Utöver tidigare såsom återkomna uppgivna Wladimirfångar nämnde S. även en tysk vid namn Petersen, som frigivits över Tappan samtidigt med S. Om Petersen erinrade sig S. bara, att han till följd av en bilolycka hade en underligt sammantryckt bröstorg. Till sist nämnde S. ytterligare en person, som han varit tillsammans med i Wladimir, nämligen Gerhard Schäfer, som numera bodde under adress: Wyk auf Föhr, Boldikumsiedlung 1, samt Arno Knorr, Scharmbeckstotel über Osterholz, Ludwig Hunold, Osnabrück, och Fritz Sperlich med okänd adress men tidigare sannolikt bosatt i Stuttgart. Huruvida någon av dessa kunde ha hört talas om W. eller eljest veta något av intresse i frågan kunde S. ej uttala sig om.

Köln den 12 maj 1955.

u/ Fredrik Bergenstrahle

Avskrift.

"Senex"

Samtidigt som jag sänder den del av f.d. krigsfången, jordbrukaren Eino Olavi P e l k o n e n's berättelse som berör Wallenberg, meddelar jag att Pelkonen under sin fångenskap lärt sig tyska språket och att han är den ende repatrierade, som berättat om Wallenberg.

Pelkonen är en person, vars berättelser icke kan anses som fullt pålitliga. Därför har jag medtagit i det förkortade utdraget av Pelkonens berättelse så mycket att Du genom kontrollering av de andra uppgifterna i hans berättelse kan få en personlig uppfattning om trovärdigheten av Pelkonens uppgifter om Wallenberg. Jag har icke företagit sådan kontroll.

Samma protokoll har sänts till vårt utrikesministerium därifrån även ambassadör E. anhängit om uppgifter om Wallenberg.

19.9.55.

Ånyo förhörd berättade jordbrukaren, f.d krigsfången Eero Olavi P e l k o n e n, att han första gången hört talas om den svenska medborgaren vid namn Wallenberg i fängelset i Lefertov i Moskva på natten mot den första maj 1945 då han satts i samma cell som en engelsk jude Langfeldler. Langfeldler hade berättat att han i början av 1945 hamnat i Budapest, som då belägrades av tyskarna. I bil, som Langfeldler körde, hade han tillsammans med Wallenberg, försökt tränga sig ut ur den belägrade staden, men båda hade blivit tillfångatagna av ryssarna. Den avhörde påpekade, att Langfeldler icke hade kunnat varken ryska eller finska, och att de sålunda icke kunde förstå varandra. Så pass mycket hade den avhörde dock fått reda på, att Wallenberg icke var diplomat och att han möjligen stod i förbindelse med något svenskt organ. Langfeldler hade varit i samma cell som den avhörde endast i 16 dagar och hade denne icke berättat något mer om Wallenberg eller om han gjort det hade den avhörde icke förstått honom. I april 1946 hade den avhörde åter förts till samma cell och var i cellen från förut tyska kontra-amiralen Grafft och tyska generallöjtnanten Stahel. Grafft hade varit i samma cell redan på våren 1945 samtidigt med Langfeldler. General-löjtnant Stahel hade nu för den avhörde berättat om Wallenbergs och Langfeldlers tillfångatagande på samma sätt som ovan skildrats. Han hade ännu tillagt att Wallenberg är av en välkänd judesläkt i Sverige och att han varit i Budapest för att bistå judarna där eller överhuvudtaget i judefrågor. Vid tillfångatagandet hade de haft med sig en stor summa utländsk valuta, ty Langfeldler var veterligen i Budapest en rik affärsman i textilbranschen. Enligt den avhördes förmodan hade Grafft hört detta av Langfeldler, som talade tyska och varit i samma cell med honom. Grafft i sin tur hade berättat det för Stahel, som kunnig i finska berättade det vidare för den avhörde. Stahel hade aldrig själv, dess bättre än den avhörde, sett Wallenberg. Stahel hade berättat, att både Wallenberg och Langfeldler hade vid anhållandet haft svenskt medborgapass och vidare att han alls icke hade reda på i vilka ärenden Wallenberg i

själva verket varit i Budapest.

Vid förfrågan svarade den avhörde att han icke vet när Wallenberg senast varit i något fängelse, men att han på våren 1945 varit i inrikesministeriets fängelse Lubjanka nära Kreml i samma cell som en tysk krigsfånge John Loida. Den avhörde hade aldrig träffat Loida, men en schweizisk krigsfånge Hoffstetter, som varit i samma cell som Loida, hade berättat det för honom. Senast hade Loida varit i fängelset Vladimir på hösten 1953. Hoffstetter hade av engelsmännen värvats till agent i SS-trupperna, fått radistutbildning och tjänstgjort som radist på flera olika frontavsnitt. Ryssarna hade tillfångatagit honom i Rumänien och dömt honom till 25 års fängelsestraff för spioneri till förmån för engelsmän och tyskar. I juli 1953 hade Hoffstetter förts bort från fängelset Vladimir och den avhörde ansåg det vara möjligt att han återsänts till hemlandet. Även tyskarna, krigsfånge Ernhard Hille från Ost-Tyskland och Ernst Huber från Österrike, hade för den avhörde berättat om Wallenberg, men de visste inte heller mer om saken. Huber hade antagligen träffat Wallenberg i fängelset Lubjanka 1945 men Hille hade aldrig träffat honom. Langfeldler hade varit ännu i september 1947 i fängelset Butirka, dit han hämtats den 5. september samtidigt med den avhörde från fängelsets sjukhus. Den avhörde hade icke sett honom men sade ha känt honom på rösten och sett hans utrustning i fängelsets bastu.

Vidimeras:

Svenn Björn

Ruth Bergström

71111

Utdrag av bil. t. Bonn 17/10-55.
(samtal med Ernst Huber)

Lubljanka.

Dagen innan Huber infördes i cellen hade redaktören Wilhelm Hille utförts ur cellen. Huber yttrade sig mycket negativt om Hille (kommunist etc.) Cirka tre dagar efter Huber infördes tyske Oberleutnanten Hengstenberg i cellen. ---

Butirka.
1948

I den nya cellen befann sig Wilhelm Hille och en finsk medborgare vid namn Welkonnan (eller liknande). Betecknande för båda medfångarna var att de båda träffat Langfelder i fångenskapen. Vidare visste Huber berätta att såväl Hille som Welkonnan återförts till fängelset från Krasnogorsk på grund av deras kännedom om Langfelder.

I slutet av april utfördes de tre fångarna ur cellen och Huber fick meddelande om att hans straff ändrats till 25 års arbetsläger. ---

17/10-55

P.M.

Philipp uppger sig i brev från Hille ha fått meddelande, att Starcke någon gång 1955 anlänt till genomgångslägrer i Tapiaw men efter några dagar där återförts till Wladimir (?). Skälet skulle ha angetts vara någon verksamhet han bedrivit i Polen. Kan det vara, att man upptäckt, att ett Wallenbergs-vittne höll på att släppas?

I Hilles rapport förekommer en schweizare Hofstetter. Hille uppger, att hans far varit anställd vid "Postcentral - Postamt" i Luzern. Gjorde vi på sin tid något för att efterforska Hofstetter? Möjligen kunde en kontakt tagas med schweizarna, varvid dock stor försiktighet måste iakttagas.

17/10 Hammarskjöld tel. t. Danielsson för att fråga om Hofstetter.

Utdrag av bil. till Wien 715, 24.10.55.

(samtal med Ernst Huber)

Langfelder hade berättat, att han suttit cirka fyra månader i Lubljanka. Det påpekades för Huber, att Langfelder icke kunde ha vistats där så lång tid, om Huber i mitten av april träffat honom i Lefortovskaja, eftersom Wallenberg försvunnit från Budapest den 17 januari. Huber vidhöll emellertid att såvitt han kunde erinra sig, Langfelder sagt fyra månader. Langfelder hade därefter förts till Lefortovskaja, där han till att börja med suttit tillsammans med en tysk vid namn HILLE. Denne Hille, som till yrket var journalist, hade - enligt vad Huber sedermera erfor - under senare delen av kriget varit skrivare hos chefen för ett tyskt fångläger med ryska fångar, och hade deserterat till ryssarna. Han användes troligen som cellspion. Han hade tagit sig över till ryssarna genom att från den tyska sidan krypa över till de ryska skyttegravarna och hade därefter medverkat i den ryska propagandan, såväl i radio som genom författandet av flygblad.

Efter en tid hade Hille förts bort från Langfelders cell och Huber kommit dit i stället. - - - -

Den 7 juli 1948 fördes Huber tillsammans med Schlütter till Lefortovskaja, där de sutto tillsammans till slutet av mars 1950 och sedan tillsammans överfördes till Butirki. I Butirki förhöordes Huber på nytt, dock ej om Langfelder och Wallenberg. I slutet av mars 1951, förhöordes Huber av MGB om vad han visste om Schlütter och fördes sedan till en annan cell i samma fängelse.

I denna cell satt Huber tillsammans med ovan nämnde Hille och en finne vid namn Pelkommen (eller Pelkonnen; Huber synes vara osäker på uttalet). - - - - - Hille, som efter sin vistelse i Lefortovskaja förts till speciallägret i Krasnogorsk hade även han i augusti 1947 återförts därifrån till Lefortovskaja för förhör om Langfelder och Wallenberg och hade sedan dess hållits isolerad. Både Pelkonnen och Hille voro övertygade att isoleringen haft sin grund i deras kännedom om Wallenberg och denna övertygelse styrktes nu ytterligare, när de hörde

Hubers berättelse. Ingen av de båda visste vad som hänt med Wallenberg och Langfelder efter 1945.

Den 20 april 1951 hade Pelkonnen och Hille förts bort från Hubers cell. Såvitt Huber hade sig bekant, skulle Hille sedermera ha frigivits och nu vara verksam som journalist i Öst-tyskland. I september 1955 fick Huber i Wladimir höra, att även Pelkonnen amnesterats.

--- --

Utdrag av bilagor till hbr Lorentzon-Lundström
23.1.56.

(Krafft)

Enligt Hille skulle Krafft blivit förhörd den
27.7.47 ang. Wallenberg.

(Hengstenberg)

Nämnd av Ernst Huber: "Efter en tid hade denne
Hille förts bort och jag kom i hans ställe. Detta var
omkring 15.4.1945. Under tre å fyra dagar voro Lang-
felder och jag ensamma. Därefter kom en tysk överste-
löjtnant Hengstenberg.

Stockholm den 27 januari 1956.

Strängt förtroligt. 9 bil.

Sjöborgsutredningen

P

2

Eu^I

Broder,

Vi håller för närvarande på att göra en sammanställning över samtliga vittnesmål rörande Wallenbergs vistelse i rysk fångenskap. Dessa skola eventuellt föreläggas ryssarna eller ingå i en planerad vitbok. Från vittnesmålen har borttagits alla oväsentligheter och endast behållits fakta rörande Wallenberg. Sammanställningarna tillställas därefter respektive vittnen för undertecknande och helst även för legalisering. Detta har skett i ett ganska stort antal fall och det är nu av vikt att även finske medborgaren Eero Pelkonens vittnesmål genomgår samma procedur.

Genom "förhör" med andra fångar, med vilka Pelkonen kommit i kontakt under fångenskapen i Ryssland, har vi kunnat kartlägga dennes vistelse där ganska väl och tror jag inte att jag överdriver, om jag säger, att vi vet mer om Pelkonens vistelse på olika ställen i Ryssland än vad han själv vet. Pelkonen är som bekant om icke efterbliven så i alla fall icke alltför begåvad. För att underlätta "förhållandes" arbete så bifogas ett den 19 september 1955 av Pelkonen avgivet vittnesmål "Senex" vilket Du redan tagit del av. Vidare bifogas ett utkast på svenska till vittnesmål att undertecknas av Pelkonen. Till detta är bifogat en s.k. kronologi över Pel

./.

./.

./.

Ambassadören Engzell,

Helsingfors.

konens vistelse i de olika ryska fängelserna. Denna kronologi har upprättats med ledning av andra vittnesutsagor. Dessutom återfinner Du en kort kommentar till denna Pelkonens kronologi. ./.

Uppgifterna om Pelkonen har huvudsakligast erhållits genom vittnesmål av den tyske medborgaren Erhard Hille, av vars vittnesmål bifogats ett exemplar jämte ett komplement rörande detaljer om Pelkonen. Även den österrikiske medborgaren Ernst Huber känner till Pelkonen, varför även dennes vittnesmål bilägges. Slutligen har schweiziske medborgaren Hofstetter gjort uttalanden om Pelkonen och ett utdrag av dennes utsaga bifogas ävenledes. ./. ./.

Jag får be Dig att icke låta Pelkonen eller den förtroendeman vid finska polisen, vilken jag förmodar Du kommer att anlita såsom hjälp vid vittnesmålets inhämtande, taga del av något av ovannämnda vittnesmål, utan får den beskickningstjänsteman som skall leda förhöret i förväg "läsa in" ärendet. ./.

Utöver vårt utkast till Pelkonens vittnesmål bifogas ett redan fullständigt avgivet vittnesmål av den tyske medborgaren Karl Supprian, vilket må tjäna som mönster. Såsom Du ser, är detta vittnesmål legaliserat av notarius publicus. Detta har emellertid skett utan att originaldokumentet har behövt deponeras hos den tyske notarien, med anledning av att legaliseringen närmast avser underskriften och bestyrkande av den signerades identitet. Skulle legaliseringsproceduren enligt finsk lag leda till att innehållet i dokumentet blir känt för utomstående eller måste deponeras, får vi avstå från denna och i stället nöja oss med en vanlig bevittning av den egenhändiga namnteckningen. ./.

Bilagorna är, som Du ser, endast arbetspromemorior och får jag be Dig ha överseende med blyertskorrigeringar och tillägg.

Den i de olika vittnesmålen omnämnde personen Loyda har ännu icke kunnat påträffas.

Till sist får jag be Dig att behandla detta ärende med prioritet.

(Arne S. Lundberg)

Hille

Avskrift av strängt förtroligt handbrev från
sekr. Lorentzon till kriminalass. Lundström, p.t.
München, dagtecknat den 30 januari 1956.

Härmed översändes utkast till vittnesmål att
undertecknas av:

Erhard Hille

Bernhard Rensinghoff

Graf Rüdinger Adelmann

Otto Armster

Bruno Streckenbach

De tre senare äro, som Du säkert förstår, s.k.
sekundära vittnesmål, vilka endast innebära att vederbörande
hört talas om Wallenberg under fångenskapen i Ryssland.
Vi ha emellertid ansett att dylika utsagor styrka de
vittnesmål, som gå ut på att vederbörande varit i direkt
kontakt med Wallenberg. Graf Adelmans och Armsters vitt-
nesmål äro mycket kortfattade och äro givetvis endast ut-
kast och få därför, därest vederbörande har något att till-
ägga, kompletteras av Dig och Kalhorn. Det vore av värde
att även få liknande kortfattade vittnesmål utav Benti-
vegni, ten Hompel och Vorwerk.

I Rensinghoffs vittnesmål har inarbetats de detal-
jer som Du inhämtade vid Ditt senaste besök hos honom.

Hilles vittnesmål är som Du ser mycket fullständigt
och bör Du undvika att detta blir alltför mycket omdispo-
nerat. Som grund för detta har legat Hilles tidigare
avgivna och undertecknade vittnesmål, vilket bör framhål-
las för honom. Den nya redigeringen innebär absolut
ingen ändring i sakuppgifterna utan har skett endast för
att få utsagan i en form som bättre lämpar sig för publice-
ring. Såsom orientering får jag nämna, att Hille på sis-
tone icke besvarat brev från Philipp, men detta behöver ju
icke innebära att han skulle vara avogt inställd till Dig.

Avskrift.

Bil.2.

Huber beträffande Hille.

Hille säger själv beträffande sin återtransport från Krasnogorsk till Moskva: "I läger 27/II Krasnogorsk satt jag till den 1 februari 1948, då jag överfördes till Lefortovskaja-fängelset. Där fick jag finnen Pelkonen som cellkamrat." Hille säger överhuvudtaget inte något om att förhör med honom angående Wallenberg och Langfelder skulle ha skett vare sig i Krasnogorsk eller Moskva.

Hubers uppgift beträffande Hille kan vara ett slutledningsfel: Eftersom han själv och Pelkonen förhörts angående Wallenberg och Langfelder, måste också Hille ha blivit hörd, eftersom denne också suttit tillsammans med Langfelder.

Hubers uppgift på denna punkt måste således kontrolleras med största noggrannhet.

Utdrag av bil. till hbr Lundberg-Kumlin 4.2.56.

Herbert Hengstenberg

f.9.10.1917

Överstelöjtnant

Adress: Siegen/Westfalen, Eisenerstrasse

Omkring den 18-20 april 1945 infördes Hengstenberg i cell 105 i Lefortovskaja. Langfelder och Huber sitter redan där. Den senare sedan 3 - 4 dagar.

Omkring den 30 april 1945. Hengstenberg och Huber överföres till Butirka och skiljes åt där.

Huber, Hengstenbergs cellkamrat jämte Langfelder vid denna tidpunkt, berättar följande (ur Hubers förhørsprotokoll):

Efter en tid hade Hille förts bort från Langfelders cell och Huber kommit dit istället. Huber vistades där i tre à fyra dagar ensam med Langfelder, varefter ytterligare en fånge tillkom, en tysk överstelöjtnant Hengstenberg, vars fader varit tysk generalkonsul i Moskva. Hengstenberg hade själv tillhört en kavalleriavdelning, som i rysk uniformer verkat bakom de ryska linjerna.

På natten den 30 april hade Huber och Hengstenberg överförts från Lefortovskaja till Butirka, där de skildes åt. Huber hade sedan dess icke hört någonting om Hengstenbergs öde.

Hille som avlöstes av Huber i cell 105, men som senare ånyo träffade Huber berättar följande:

Hille återger Hubers berättelse sålunda:

"Den 7 eller 8 april 1945 kom jag (Huber) till cell 105 i Lefortovskaja. Där sutto Langfelder och Hengstenberg."

- - - - -

Hille

Utdrag av hbr från Lundström, p.t.München till
Lorentzon, dagtecknat 3.2.56.

- - - - -

Vi ha därför placerat in honom i vårt närmaste besöks-
program, som har fått detta utseende:

- - - -

- 2) Stelzer i Frankfurt a/Main
- 3) Hille i Frankfurt a/Main

- - - - -

Hille

Utdrag ur strängt förtroligt handbrev från
kriminalassistenten Lundström till sekreteraren
Lorentzon, dagtecknat p.t. Coesfeld den 13 februari 1956.

Vi översänder härmed av Rüdiger Graf Adelman, Erhard
Hille och Bernhard Rensinghoff underskrivna och bestyrkta
utsagor.

2516
Utdrag av bil. till hbr Lorentzon-Tamm, Berlin 22.2.56.

- - - - -

Hille som avlöstes av Huber i cell 105, men som senare ånyo träffade Huber berättar följande:

Hille återger Hubers berättelse sålunda:

"Den 7 eller 8 april 1945 kom jag (Huber) till cell 105 i Iefortovskaja, Där sutto Langfelder och Hengstenberg."

- - - - -

Strängt förtrolig.

P.M.

angående av Ernst Huber vidtagna ändringar av textutkastet
till protokollet.

Sid 5: Då jag frågade Huber om Hille verkligen sagt,
att han förhörts angående Langfelder, blev Huber tveksam och
svarade slutligen, att han säkert missmint sig på denna punkt.
Meningen härom har därför strukits ur protokollet.

Följande personers utsagor överlämnades:

1. Gustav Richter
2. Karl Supprian
3. Claudio de Mohr
4. Claudio de Mohr och Karl Supprian
5. Heinz-Helmut von Hinckeldey
6. Ernst Wallenstein
7. Willi Bergemann
8. Horst Kitschmann (K:s förbehåll ang. Auswärtiges Amts
tillstånd överlämnades icke)
9. Anton Mohrmann
10. Wilhelm Mohnke
11. Bernhard Rensinghoff (R:s förbehåll ang. Auswärtiges Amts
tillstånd överlämnades icke)
12. Erhard Hille
13. Ernst Huber
14. Franz-Eccard von Bentivegni
15. Rudolf ten Hompel
16. Joachim Vorwerk
17. Gotthold Starke
18. Hans Erich Voss

Strängt förtroligt.

P.M.

Efter samråd med kabinettssekreteraren Belfrage, envoyén Arne Lundberg samt Konungens handsekreterare baron Palmstjerna har idag utrikesrådet Åström per telefon meddelat herr Philipp följande: Åström hade diskuterat Wallenberg-fallet med generalsekreteraren Hammarskjöld vid dennes besök i Stockholm. Hammarskjöld hade härvid bekräftat, att han från överdirektören von Dardel erhållit ett brev i denna fråga. Vidare hade Hammarskjöld meddelat, att baron Palmstjerna per telefon informerat honom om herr Philipps framställning till Konungen.

Hammarskjöldsreaktion inför de olika framställningarna att vid sitt stundande besök i Moskva med de sovjetryska ledarna upptaga Wallenberg-frågan var, att han måste betona, att han reste icke såsom privatperson eller i svenskt uppdrag utan såsom internationell tjänsteman. I denna sin egenskap hade Hammarskjöld från olika håll emottagit framställningar i liknande ärenden och kunde det redan av detta skäl bli svårt för honom att motivera varför han med ryska vederbörande just skulle upptaga fallet Wallenberg. Hammarskjöld ansåg det alltså utomordentligt svårt och osannolikt, att han skulle få tillfälle att upptaga denna fråga under Moskva-besöket.

Herr Philipp noterade utan kommentarer Åströms meddelande och övergick i stället till att meddela följande: Herr Philipp och den wallenbergiska familjen ansåg att den av förre kabinettssekreteraren Lundberg gjorda förpliktelsen av den 11 december 1951 hade brutits i och

med att det svenska materialet hade överlämnats till sovjetryska myndigheter vid statsministerns besök i Moskva i mars/april.

Herr Philip, frågade sig även, hur utrikesdepartementet kunde stå till svars med att till ryssarna överlämna Hilles vittnesmål, "då denne har två barn i tyska östzonen".

Utrikesdepartementets förpliktelse av den 11 december 1951 bifogas.

./.

Stockholm den 4 juli 1956.

Aveskrift.

Till Författaren Rudolph Philip och Fru Birgitta Bellander,
Raoul Wallenbergs-aktionen,
Stockholm.

I fråga om den framtida behandlingen av det material angående Raoul Wallenberg, som herr Rudolph Philip och fru Birgitta Bellander den 11 december 1951 överlämnat till undertecknad, förbinder jag mig att iakttaga följande:

uppgifter ur materialet komma att av mig endast delgivas den eller de personer, för vilkas pålitlighet och tystlåtenhet jag anser mig kunna ansvara,

om utrikesdepartementet påfordrar kontroll av avgivna vittnesutsagor, skall en av ovannämnda överlämnare utsedd person på statsverkets bekostnad beredas tillfälle närvara,

överlämnarna av materialet skola hållas underrättade om de åtgärder, som på grundval av det överlämnade materialet må komma i fråga; sådana åtgärder skola företagas endast efter medgivande av hr Philip och fru Bellander,

namnuppgifter ur materialet få icke utan överlämnarnas tillstånd delgivas ryska myndigheter.

Stockholm den 11 december 1951.

(undert.) Arne S. Lundberg

Hille

Addis Abeba den 19 mars 1957.

MP 1

Förtroligt.

Broder,

Vid genomgången av departementets nu publicerade redogörelse för Wallenbergaffären har min uppmärksamhet riktats på ett av vittnena, Erhard Hille. Under mina Berlinår 1951-53 bodrev generalkonsulatet efterforskningar efter denne Hille, såvitt jag kan erinra mig utan resultat, då denne befann sig i Östzonen (Bautzen). Det skulle intressera mig att veta, hur kontakt togs med Hille och vem han var.

Eyvind Bratt

Herr Bitr. Avdelningschefen R. Michens Bergström,
Stockholm.

AA 19.3.57 ED-RH-B

Hille

Utdrag.

Bil.skr.fr.New York 25.4.57

P.M.

ang.samtal med Wilfred Cumish

På tillfrågan svarade Cumish att namnen
på följande fångar i Vladimirfängelset vore
bekanta för honom endast genom vad han hört
av cellkamrater:

Richter (Corpus II)

Kitschmann

Supprian (kvar i augusti 1955)

Hille

Grossheim (överförd från Alexandrow)

New York den 18 april 1957.

/u/F.Persson

Utdrag ur strängt förtroligt handbrev
från ambassadrådet Petri till utrikes-
rådet Åström, dagtecknat Moskva den 7
maj 1957.

Huruvida det uppslag af Sandeberg gav, och som enligt Lorentzon ledde fram till det viktiga vittnet Hille kunnat utnyttjas 1946-47, innan krigsfångarna ännu börja i någon större utsträckning få återvända till Tyskland, har jag ingen kännedom om. Hille själv frigavs ju först 1953.

Hille

Avskrift av handbrev från envoyén
Bratt till bitr.avdelningschefen
Hichens Bergström, dagtecknat Addis
Abeba den 12 juli 1957.

26.9.57
Hbr Tit.

Den 19 mars skrev jag till Dig med begäran om
vissa upplysningar rörande den i Wallenbergsaffären
omnämnde Erhard Hille. Då något svar inte kommit på
min förfrågan tillåter jag mig bringa saken i erinran.

Lorentzon/SM

Stockholm den 26 september 1957

Förtroligt20/9 57
L

Broder,

Åberopande Ditt handbrev den 12 juli 1957 angående Erhard Hille får jag meddela, att generalkonsulatet i Berlin efterforscade denne även efter 1953, och det konstaterades såsmåningom, att det fanns eller funnits ett ganska stort antal personer med namnet Hille i sovjet-rysk fångenskap. Efter en tid lyckades det att eliminera de namn som icke kunde vara den av oss sökta personen. Denne var av allt att döma fortfarande kvar i fångenskap i Sovjetunionen. Den 13 januari 1954 besökte emellertid en person vid namn Thomsen beskickningen i Bonn och meddelade, att en person vid namn Hille, som haft någon slags kontakt med Wallenberg, återvänt till Tyskland och där bosatt sig i östzonen. Via Suchdienst erhöles så småningom Hilles adress, vilken var i Östberlin. Genom Ljunglins försorg fick vi över Hille till Västberlin, där han hördes om sina kontakter med Wallenberg. Som framgår av vitboken hänförde sig dessa till Wallenbergs chaufför Langfelder. Hille fick kvarstanna som flykting i Västtyskland, där han alltjämt är bosatt.

Invoyén Bratt,

A d d i s A b e b a

(R. Hichens Bergström)